

श्रीअगरत्य महात्म्य

लेखक :- प्राचार्य डॉ. अनिल नागेश सहस्रबुध्दे.

घरात पावित्र्यपूर्वक संग्रही ठेवल्यानेही सर्व संकटांचा नाश होऊन

सर्व प्रकारची सुखसमृद्धी प्राप्त होते असा मौल्यवान प्रसादग्रंथ

महर्षी अगस्त्यांचा साक्षात्कार झाला. ग्रंथरूपाने प्रकट करण्याची आज्ञा झाली. बुद्धिप्रामाण्यवादी मनात संभ्रम निर्माण झाला. प.पू. स्वामी गोविंदाचार्य गिरीमहाराज (पूर्वाश्रमीचे प.पू.पंडित श्री किशोरजी व्यास) यांनी आशीर्वाद देऊन संभ्रमावस्था दूर करून महर्षी अगस्त्यांच्या आज्ञेनुसार ग्रंथलेखन करण्याची आज्ञा केली. त्यामुळे आत्मविश्वास बळावला आणि 'अगस्त्य महात्म्य' व 'सिंधुसम्राट मांदार्य अगस्त्य' हे ग्रंथ सिध्द झाले.

'श्रीअगस्त्य महात्म्य' हा साक्षात्कारपूर्वक लिहिलेला उपासना ग्रंथ आहे. हा संशोधन ग्रंथ किंवा इतिहास नाही. वेद, उपनिषदे, पुराणे, रामायण, महाभारत आणि त्यानंतर कालौघात निर्माण झालेल्या अनेक ग्रंथांत श्रीअगस्त्य ऋषींविषयी विविध कथा येतात. त्या सर्व कथा त्या त्या मार्गे खऱ्या आहेत असे मानणे क्रमप्राप्त असते. त्या संबंधात आग्रही भूमिका असू शकते. याशिवाय अगस्त्यांच्या विविध स्थानांवर स्थानमहात्म्याच्या संदर्भाने व विविध संप्रदायांत त्या त्या भक्तिभावानेही भिन्न भिन्न कथा आलेल्या असतात. त्या सर्व कथा श्रद्धापूर्वक खऱ्याच आहेत असे हा लेखक मानतो. 'श्रीअगस्त्य महात्म्य' हा ग्रंथ मात्र श्रीअगस्त्य महर्षींच्या साक्षात्कारानुसार या सर्व कथांचा संदर्भ घेत लिहिला गेला आहे. ते श्रद्धापूर्वक सर्वांनी स्वीकारावे अशी विनंती करणेच लेखकाच्या हाती.

पृष्ठ क्र.
१

श्रीअगस्त्य महात्म्य (पवित्र कथा काव्य) SHRIAGASTYA MAHATMYA (sacrid story poetry)

लेखक :- प्राचार्य डॉ. अनिल नागेश सहस्रबुध्दे,
'आई', समर्थनगर, श्रीरामचौक, पाईपलाईनरोड, अहमदनगर, महाराष्ट्र.
४१४००३. फोन (०२४१) २४२४१६७.

प्रकाशक :- सौ. उषा अनिल सहस्रबुध्दे.

टाईपसेटींग :- सौ. उषा अनिल सहस्रबुध्दे.

प्रथम आवृत्ती :- २८ ऑगस्ट २००८.

सर्व हक्क स्वाधीन :- डॉ. अनिल सहस्रबुध्दे यांनी पितृस्मरणार्थ संपूर्ण आवृत्तीचा निर्मितीखर्च करून एकूण प्रती १० हजारची पहिली आवृत्ती प्रसिध्द करून श्रीअगस्त्य देवस्थान ट्रस्टला अर्पण केली असून श्रीअगस्त्य देवस्थान ट्रस्टला सदर विक्रीतून कायमस्वरूपी उत्पन्नाचे साधन निर्माण व्हावे तसेच श्रीअगस्त्य देवस्थान ट्रस्टकडेच या ग्रंथाच्या पुनर्मुद्रणाचे, पुनर्आवृत्तीचे सर्व हक्क राहण्याच्या हेतूने हे दान दिले आहे. यामुळे मराठीत निर्मिलेल्या 'श्रीअगस्त्य महात्म्य' ग्रंथाच्या मराठी भाषेतील प्रथम आवृत्तीसह, पुढील आवृत्त्यांचे व मुद्रणाचे सर्व अधिकार, श्रीअगस्त्य देवस्थान यांच्याकडे राहणार आहेत. अर्थात पुढील आवृत्ती वा पुनर्मुद्रणाचा संपूर्ण खर्च श्रीअगस्त्य देवस्थान ट्रस्टने करावयाचा आहे. मराठीतील आवृत्त्यांशी लेखकाचा व्यावहारिक वा आर्थिक संबंध असणार नाही. 'श्रीअगस्त्य महात्म्य' या ग्रंथाचे अन्य भाषांतील रूपांतर/भाषांतराचे/प्रकाशनाचे सर्व अधिकार या ग्रंथाच्या प्रकाशक सौ. उषा अनिल सहस्रबुध्दे यांच्याकडे सुरक्षित ठेवण्यात आले आहेत. या व्यवहाराशी श्रीअगस्त्य देवस्थान ट्रस्टचा काहीही संबंध असणार नाही.

मुखपृष्ठ/मुद्रण :- क्रिएटिव्ह कम्युनिकेशन्स, अहमदनगर.
मोबाईल ९८२२२९८४२५.

देगणी मूल्य रु. ५१

पृष्ठ क्र.
२

श्रीअगस्त्य महात्म्य

ले. प्राचार्य डॉ. अनिल नागेश सहस्रबुध्दे.

‘श्रीअगस्त्य महात्म्य’ हा ग्रंथ केवळ चिंतामणी आहे. ॐ श्री देव, ऋषी, मुनी सिध्द अगस्त्यांनी, साक्षात्कार-पूर्वक आज्ञा देऊन, सर्व लोकहितार्थ हा ग्रंथ लिहावयास सांगितले! श्रीअगस्त्यांच्या आज्ञेनुसार आणि त्यांनी सांगितले तसेच केवळ या ग्रंथात लिहिले आहे. हा ग्रंथ म्हणजे प्रत्यक्ष श्रीअगस्त्यांची वाङ्मयमूर्तीच होय! या ग्रंथाच्या वाचनाने वाचक थेट श्रीअगस्त्यांच्या सान्निध्यात येतो; आपली सेवा, भक्ती अर्पण करतो; आपल्या हेतूचे निवेदन करतो आणि कल्याणाचा मार्ग प्राप्त करून घेतो.

सृष्टी असमतोल झाली, पृथ्वीचे पर्यावरण प्रदूषित झाले, ऋतुचक्र डळमळले, अनाचार, दंभाचार, भ्रष्टाचार बोकळला, अहंकार दैत्य माजला, अनारोग्य आणि कुपोषण वाढले, शेतीकर्म बाधित झाले, पशुसेवा आणि रक्षण, पशुव्यवस्थापन बाधित झाले; हे सर्व अगस्त्यांना पाहवेना. मुळात अगस्त्य ज्यासाठी निष्पन्न झाले; तेच सारे काही न्हासास जाते आहे, हे पाहवेना म्हणूनच अगस्त्यांनी पुन्हा प्रकट होऊन कार्यान्वित व्हायचे असे मनात आणून; त्यांच्या एकूण व्यक्तिमत्त्वाचे आणि कार्याचे जागरण करण्यासाठी माझा साधन म्हणून उपयोग करून घ्यायचे ठरविले आणि मला, ‘मला ग्रंथाद्वारे प्रसिध्द आणि प्रवृत्त कर!’ अशी आज्ञा दिली. माझ्यासारख्या अतिक्षुद्र माणसाला मिळालेली ही संधी म्हणजे माझे परमभाग्य होय!

श्रीअगस्त्य मुनी हे शिवस्वरूप आहेत. वरील विशिष्ट कार्यासाठी त्यांचा जन्म घडविला आहे. सर्व देवतांचे तेज त्यांच्या ठिकाणी एकवटले आहे. पर्यावरणव्यवस्थापन, पर्जन्यव्यवस्थापन, जलव्यवस्थापन, पशुव्यवस्थापन, शेतीव्यवस्थापन, ऋतुचक्रसंचालन उत्तम तऱ्हेने व्हावे; वैर, अहंकार, शत्रुत्व यांचा नाश व्हावा आणि भूतमात्रांना

पृष्ठ क्र.
३

सुखाने जगता यावे; यासाठी निष्पन्न झालेले, ते देव आहेत ! मात्र अन्य देवतांपेक्षा ते खूप वेगळे आहेत. ते सिध्द आहेत. त्यांच्या सिध्दींच्या शक्तीउपयोगाने या सर्व प्रकारचे व्यवस्थापन आणि अपप्रवृत्तींचा पूर्ण नायनाट व्हावा; यासाठीच त्यांची प्रेरणा झाली आहे. मानवाला उत्तम आरोग्य मिळावे, संरक्षणासाठी युध्दकला प्राप्त असावी, आनंदासाठी गायनादी कला प्राप्त व्हाव्यात, एवढेच काय, मायावरणात जगणाऱ्या मानवाला मायावींशी झुंज देण्यासाठी तेव्हाच्याच शक्तिची, अथर्वण विद्या असावी; या सर्व गोष्टींची सिध्दता अगस्त्यांजवळ आहे. त्यांचा उपयोग मोठ्या प्रमाणावर मानवाला व्हावा यासाठीच त्यांची शक्ती कार्यप्रवण आहे. सृष्टिव्यापारात आणि भूतमात्रात असलेले विष नाहिसे व्हावे, सर्वाना अमृतप्राप्त व्हावे; यासाठीच अगस्त्यांची पाठवणी परमात्मतत्त्वाने केली आहे. ब्रह्मांडासह अवकाश संचार करण्याची विद्या, पंचतत्त्वांना आकळण्याची आणि अतिविकृत प्रवृत्तीस्वरूप दानवांनाही शासन करून सत्प्रवृत्त करण्याची त्रिदेव शक्ती त्यांच्यात एकवटली आहे. शक्तीस्वरूपिणी मातांचे सामर्थ्य आवाहित करून सर्व सिध्दांच्या सिध्दी आवाहित करण्याची शक्तीही त्यांच्यात आहे. मुमुक्षूला मोक्ष देण्याची, साधकाला सिध्दी देण्याची, प्रापंचिकाला प्रपंचसुख देण्याची शक्ती परमेश्वराने अगस्त्यात एकवटून; श्रीसिध्दी विनायक आणि श्रीकार्तिकेय यांचे स्थान शिवतत्त्वाने अगस्त्यांना दिले आहे. म्हणूनच अगस्त्य देव, ऋषी, मुनी आणि सिध्द असे व्यक्तिमत्त्व धारण करणारे स्वयंप्रकाशी अविनाशी अस्तित्त्व आहे! ते तारारूप आहेत, ते त्रिदेव आणि पंचतत्त्वरूप आहेत; तसेच ते देवरूप आणि मानवरूपही आहेत. शाप देण्याचे आणि शापमुक्त करण्याचे सामर्थ्य त्यांच्यात आहे. कलियुगाच्या या पर्वा; अगस्त्य आपणाला सर्व प्रकारे सांभाळतील असे अगस्त्य हे परम दैवत आहेत. देवांना, ऋषींना, सिध्दांना आवाहन केल्याशिवाय ते मानवी सृष्टीत कार्यान्वित होत नाहीत; म्हणूनच अगस्त्यांनी माझेसारख्या, एका अज्ञानी भक्ताला प्रेरित केले. पर्यावरण, शेती, पाणी, पशुपालन, आरोग्य आणि ऐश्वर्यप्राप्ती यांसाठी अगस्त्यांना शरण जावे हेच आपल्या हाती!

पृष्ठ क्र.
४

श्रीअगस्त्य महात्म्य वाचण्यापूर्वी श्रीअगस्त्यपूजन करावे, त्याचा विधी असा :- ग्रंथवाचनास वेळ, काळ यांचे कोणतेही बंधन नाही. अगदी अशुभ काळ, सुध्दा या कार्यार्थ शुभच समजावा. तसेच अगस्त्य हे ब्रह्मांडात सर्व प्रकारचे व्यवस्थापन नेटकेपणाने होत होते; अशा सुमारे लाख-दोन लाख वर्षापूर्वीचे अस्तित्त्व असल्याने; त्यावेळी आजचे तथाकथित धर्म, पंथ, मार्ग, जात असे काहीही नव्हते; त्यामुळे कोणीही स्त्री, पुरुष, आबालवृद्ध या ग्रंथाचे, अगस्त्यपूजनपूर्वक, केव्हाही वाचन करून; आपल्या संकल्पाची पूर्तता श्रीभगवान अगस्त्यांच्या कृपेने करवून घेऊ शकतील. वाचन शक्यतो प्रकट, उच्च स्वराने करावे. मूकवाचन केले तरी चालेल.

श्रीअगस्त्य पूजनासाठी मांडणी अशी करावी :- शेतातील स्वच्छ माती एक टोपलीभर आणून त्यात एक किंवा अनेक धान्ये थोडी थोडी घालावीत. या मिश्रणाचा ओटा तयार करावा. तो चौरंगासारखा विस्तीर्ण परंतु वर्तुळाकार असावा. त्यावर मृत्तिकेचा, तांबे किंवा अन्य धातूचा कुंभ मधोमध, स्वच्छ पाण्याने भरून ठेवावा. हा कुंभ गंधाने सुशोभित केलेला असावा. त्यात आंब्याची, विड्याची किंवा उपलब्ध पाने, स्वच्छ धुवून घालावीत. कुंभात सुपारी अथवा कोणतेही फळ टाकावे. त्या पानांवर एक रुंद पसरट पात्र - ताम्हन, थाळी, ताट किंवा पत्रावळ मांडावी. या पसरट पात्रात धान्याचे आसन करावे. त्या आसनावर श्रीअगस्त्यांची प्रतिमा अर्थात महादेवाची पिंड मधोमध मांडावी. शिवलिंग मातीचे किंवा वाळूचे करावे. पात्रात लोपामुद्रा, नवग्रह-१०, सप्तर्षी-७, दिक्पाल-१०, कालभैरव, सिध्देश्वर-२, इंद्र, मरुत, पार्वती, कार्तिकेय, नारद, अग्नी, सूर्य, चंद्र, मित्र, वरुण-१० विष्णू, लक्ष्मी, सरस्वती, ब्रह्म, वृषभ, उर्वशी, सोम, कुलदैवत आणि गुरु एकूण ४९ सुपाऱ्या किंवा वालूकाखडे मांडावेत. या मांडणीपुढे आपल्या डाव्या हाताला म्हणजे कुंभाच्या उजव्या बाजूला एक आणि डाव्या बाजूला म्हणजे आपल्या उजव्या हाताला एक अशी स्वतंत्र दोन छोटी आसने मांडावीत. त्यातील कुंभाच्या उजव्या बाजूकडील आसनावर सुपारी किंवा वाळूच्या मोठ्या खड्याची स्थापना, गणेश अर्थात सिध्दीविनायक म्हणून करावी आणि कुंभाच्या डाव्या

पृष्ठ क्र.
५

बाजूला मृत्तिका कुंभात किंवा पसरट पात्रात इंगळ, कापूर आणि समिधा टाकून अग्नीची स्थापना करावी. आसनावर आवाहनार्थ विडे मांडावेत. हे विडे एक, तीन, पाच असे असावेत. सोम किंवा दूध नैवेद्यासाठी असावे. मिळतील ती फळे मांडावीत. नंतर हळद, कुंकू, गुलाल, बुक्का, पत्री, फुले अशा नेहमीच्या पूजासाहित्याने मनोभावे आवाहनपूर्वक पूजा करावी. स्नानविधी ऐवजी केवळ प्रोक्षण म्हणजे फुलाने पाणी शिंपडावे. तसेच पंचगव्य, पंचामृत यांचेही प्रोक्षण करावे व त्यांचा नैवेद्यही दाखवावा. पूजन झाल्यानंतर अग्नी प्रदिप्त करून त्याचे पूजन करावे व नंतर ग्रंथपूजन करावे. पूजा प्रारंभ करतांना स्पष्ट संकल्प सोडावा म्हणजे फल त्याप्रमाणे प्राप्त होते. विश्वक ल्याण, समृद्धी, पुत्र-प्राप्ती, रोगनिवारण, विषनिवारण, बाहेरचे भूतप्रेतपिशाच लागण, विहिरीला पाणीप्राप्ती, पर्जन्यप्राप्ती, पशुधन संरक्षण, जमीन लागवडीसाठी ओढताड करून सिध्द करणे, विवाह जुळणे, शत्रूनाश, अशुभनाश इ. प्रकारे सिध्दीसाठी संकल्प सोडल्यास निश्चित फलप्राप्ती होते. पोथीवाचन एकाबसणी केल्यास उत्तमच; नाहीतर एकाच दिवशी तीन सत्रांत किंवा तीन दिवस केले तरी चालते. पारायणोत्तर यथायोग्य महानैवेद्य असावा. अन्नदान करणे उत्तमच.

आपापल्या सोयीनुसार व इच्छेनुसार उत्सव, सजावट, भंडारा करण्यास हरकत नाही. या सर्व गोष्टी करतांना स्वशुचिर्भूतता आणि पावित्र्य राखणे आवश्यक आहे. गणेश, देवी, शिव, विष्णू किंवा विठ्ठल किंवा दत्त यांच्या आरत्यांबरोबर अगस्त्यांची आरती म्हणावी. ही आरती पोथीच्या शेवटी दिलेली आहे. मंत्रपुष्पाजली व पूजा करण्याचा विधी नेहमीप्रमाणे करावा. पूजा सांगण्यास पुरोहित बोलावला तरी हरकत नाही. स्वतः मानसपूजन करून स्वतःच संकल्प करणे व वाचन करणे अधिक चांगले. श्रध्दने पठण करा. श्रीअगस्त्य प्रयत्न सिध्दीस नेतील !

पृष्ठ क्र.
६

प्राचार्य डॉ. अनिल नागेश सहस्रबुध्दे.

॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ ॥ ॐ श्रीअगस्त्ये नमः ॥

ॐ नमियला प्रथम । निर्गुण निराकार परब्रह्म । शब्दब्रह्मी होय साकार । वेदांचाही वेद तो ॥१॥ नमिला श्री गणेश सिद्धिविनायक । ब्रह्मनिरूपण कारक । देऊनी विश्वाचे दर्शन । कथा लिहवी मज हाती ॥२॥ श्री विद्या सरस्वती शारदा । नमुनी घेई आशिर्वादा । वाढवी कलांच्याही कला । विनोदने चित्त शांतवी ॥३॥ ब्रह्मा विष्णू महेश । नेमे नमिले त्रिदेव । त्रिगुणांचा इतिहास । काल कैवल्य अवकाशी ॥४॥ श्री गुरु वंदुनी आवाहनिले । कुलदैवत, देव, दैत्य, दानवे । तैसे समस्त मानवे । चराचरा समवेत ॥५॥ नमुनी सर्वज्ञ श्रोतयां आता । अवधान देऊनी ऐकावी कथा । सारुनी दुरी अहंकारा । कल्याण साधा परोपरी ॥६॥ प्रेमे नमुनी कथा नायक । देव, मुनी, ब्रह्मर्षी, सिध्द । अगस्त्य सम्यक श्रमबुध्दी प्रतिष्ठित । लोककल्याणकारी ॥७॥ अगस्त्यकथेचे महिमान । स्वये गाती रामकृष्णशिव । गणेश, कार्तिक, नारदासवे अनिल । अमृतवाहिनी तीरी बैसूनी ॥८॥ कथा ऐकता वाचता । फिटती अवघ्या संशयव्यथा । असाध्य ते साध्य देखा । अगस्त्य करिती विनोदे ॥९॥ विसंबूनी पवित्र कथेवर । भार घालूनी अगस्त्यांवर । होई प्रपंची कर्तव्य तत्पर । यशेश्वर्य भोगीजे ॥१०॥ देतो अभिवचनपूर्वक ग्वाही । होऊनी अगस्त्य शरण पाही । यश, धन, आयुरारोग्य समृध्दी । प्रपंच परमार्थी सुख भोगी ॥११॥ अगस्त्य कथा अति गूढ । विश्वोत्पत्तीपासूनी जोड । राखाया सृष्टीजीवन समतोल । अगस्त्य तत्पर युगे युगे ॥१२॥ सप्तर्षी आणि ऋषीगण । महर्षी अगस्त्यांसवे जाण । अमृतवाहिनी तीरावर । अगस्त्यआश्रमी देखिले ॥१३॥ सूर्य असता माथ्यावर । प्रवराजलक्रीडे होतो गुंग । ॐ अगस्त्ये नमः म्हणून । सूर मारीला मीनापरी ॥१४॥ डुबकी मारुनी येता वर । साक्षात् पाहिले देवऋषी अगस्त्य मुनीवर । कथाचरित्र लिहूनी

सत्वर लोककल्याण साधावे ॥१५॥ दिव्य आज्ञा शिरोधार्य । मानुनी लिहितो कथा अद्भूत । लिहिता लिहविता सिध्द अगस्त्य । लोककल्याणाकारणे ॥१६॥ युगे लोटली अगस्त्यांना । आत्ताच कथा लिहिण्या प्रयोजन का बा । करण्या सृष्टी, मानव संतुलना । योगी जागृत होतसे ॥१७॥ अनाचार, दंभाचार, भ्रष्टाचार । षड्रिपंचा अतिरेक । दानववृत्ती बोकाळे सर्वत्र । अशांत सृष्टी जाहली ॥१८॥ दानववृत्ती निर्दाळण्या । सत्प्रवृत्ती स्थापण्या । अगस्त्य सिध्द होतसे जाणा । सत्वगुणा जागवी ॥१९॥ ग्रंथरूप अगस्त्य जन्म । जागृत करण्या जनसागर । अविद्यारूप अगनग । खोदुनी ज्ञानगभस्ती प्रकटवी ॥२०॥ अगस्त्य जन्मकथा अद्भूत । पंचतत्त्वपिता करी कथन पूर्ण होऊनी सावधान । व्हावे समृध्द संसारी ॥२१॥ ऋष्यंशुक क्षेत्री गौतमी गंगा । दक्षीण काशी नाशिक पहा । त्या जोडून सह्यपरिसरा अगस्त्यपूर अवघे म्हणावे ॥२२॥ सह्यगिरीच्या कुशीत सागरमंथन, रत्नपूजन स्थान । रत्नगडाहून अमृत घेऊन । अमृतवाहिनी प्रवरा वाहतसे ॥२३॥ प्रवरातीरीअकोले अगस्त्यग्राम । पल्याड तीरी सिध्द अगस्त्य ऋषीवर । सूक्ष्म चैतन्यपूर्ण अगस्त्य भगवान । आश्रमी चिरसंचार करीतसे ॥२४॥ समाधी मग्न अमर ऋषीवर । भक्त कल्याणासाठी मात्र । समाधी विसर्जुनी सत्वर । सांभाळी निजभक्ताते ॥२५॥ अगस्त्य स्थाने परोपरी । भारती, विश्वी, अंतरीक्षी । अवकाशी आणि परोक्षी । परी अकोले आश्रम अनन्य ॥२६॥ येथून विश्व संतुलन । साधिती सिध्दी सामर्थ्य करुन । म्हणवूनी प्रवरातीरी अकोले सिध्देश्वर अगस्त्य प्रतापी ॥२७॥ आश्रमी अगस्त्य पूजा, अगस्त्यमहात्म्य । वाचन विधी असाधारण । फलदायी समस्ताकारण । स्वतः अगस्त्ये निरोपिले ॥२८॥ वाचावे महात्म्यहेतुपूर्वक । अथवा निर्हेतुक सेवा कारण । देव, मुनी, सिध्द ऋषी अगस्त्यनाथ । कोड पुरवी अविलंबे ॥२९॥ मात्र मनी भक्तिभाव निस्सीम । हेतु शुध्द आणि निश्चित । अगस्त्य महात्म्य वाचता एकचित्त । सिध्द अगस्त्य कृपा करी ॥३०॥ हे ना लिहिणाराची हतवटी । प्रत्यक्ष अगस्त्य निवेदी कृपापती । अगस्त्य महात्म्य वस्तुसामर्थ्य थोरी । प्रचिती घ्यावी यथामती ॥३१॥ आता ऐका अगस्त्य जन्मकथा गहन । ऐका परिपूर्ण एकाग्रचित्त । अत्यद्भूत अती कल्याणकारक । प्रत्यक्ष तत्त्व प्राप्ती असे ॥३२॥ प्रजापती पासून

तृतीयस्थ। मित्रावरुणी उर्वशेय। अगस्त्य नामे पुत्र विख्यात। लोककल्याणकारी॥३३॥ अवकाशी शिवतत्त्व। शिवतत्त्वापासूनी विष्णुतत्त्व। त्यापासूनी ब्रह्मतत्त्व। ब्रह्मतत्त्वी प्रजापती॥३४॥ या कारणे अगस्त्यऋषी। शिव विष्णू ब्रह्मस्वरूपी। शिवातील त्रिनेत्र अग्नी हलाहली। विशेषे अंगीकारी अगस्त्य॥३५॥ ब्रह्म माया विष्णू तत्त्व। स्वीकारूनी परिपूर्ण प्रकाशतत्त्व। मान मान्य मान्दार्य प्रकटे दिव्य। शुभकुंभी॥३६॥ कुंभोज, कुंभोद्भव कथा अद्भूत। निमित्त मात्र इंद्रदेव। अहंकार छेदूनी सांभाळण्या ब्रह्म। पंचतत्त्व अवतरती॥३७॥ निर्दालूनी समूळ दानवत्त्व। नित्य राखण्या देवतत्त्व। अग्नी, वायूवरी सोपवी कार्य। देवेंद्र यथामती॥३८॥ सागरी लपले दानव। निष्पाप जलचरां आड जाऊन। थोपवती अग्नीवायू निर्दालन। जलचर रक्षण्या॥३९॥ कोपूनी शापिले अग्नीमरुता। पृथ्वीतळी रमावे तत्त्वता। सागरी शोधूनी दानवा। निःशेष संहारावे॥४०॥ अग्नी वायू शिवशक्ती। स्वीकारिती मानिती शापउक्ती। पूर्वनियोजित ब्रह्मकार्यपूर्ती। होईल म्हणती त्रिदेव॥४१॥ अग्नी संचरे मित्ररूप। वायू संचरे वरुणरूप। देवेन्द्रे ज्ञात शक्ती मित्रावरुण। सुकृता शाप बोलिला॥४२॥ विश्वकल्याण साधावया। सिध्दपंचतत्त्व ब्रह्म माया। मित्रावरुणऋषी प्रेरीले अंतरीक्षा। अद्भूत शक्ती दावाया॥४३॥ इंद्र, त्रीदेव लीला साधन। करी कला शृंग भोग पूर्ण। उर्वषीस प्रेरी त्या कारण। वीर्यअद्भूत प्रकटवी॥४४॥ मित्रावरुण पातले वासितवर सत्रा। सोमयाग प्रसंगे सुप्रतिष्ठित होता। उर्वषी करी अपूर्व कामचेष्टा। मित्रावरुण उद्दिप्त॥४५॥ सन्मुख पाहूनी कामचेष्टा आतूर। मित्रावरुण झाले कामातूर। उसळले अद्भूत वीर्य अपार। महातेजस्वी प्रतापी॥४६॥ शुभकुंभे विसर्जिले वीर्य। कुंभे लडबडे अवशिष्ट थोर। मान शुभकुंभे उद्भवले मुनी दोन। तेजस्वी अगस्त्य आणि वशिष्ट॥४७॥ कुंभ मध्यातूनी प्रकटले मान, मान्य, मांदार्य अगस्त्य। अवशिष्टातुनी ऋषी वशिष्ट। अगस्त्य देव मानवी विशिष्ट। वशिष्ट पूर्ण मानवी॥४८॥ ब्रह्मलीला हिमालयात। मान मानस सरोवरात। तेच जोडकुंभ पवित्र विशाल। कुंभोज म्हणती दोघांना॥४९॥ कुंभ नव्हे केवल मंगल कलश। मान, मानससरोवर। शिवतत्त्व अवघे प्रकटे तेथ। दैवी मानवी जन्म हा॥५०॥ देवता दोन पुत्र दोन। एक मान, मान्य,

मांदार्य, मानस। दुसरा ब्रह्मीभूत मनुजावतार। मान्य झाले त्रिलोकी॥५१॥ उमा महेश अति आनंदी। म्हणे मम अद्भूत पुत्र खरोखरी। नामे अगस्त्य होईल ख्याती। दुसरा वशिष्ट विख्यात॥५२॥ महेश सांगती उमेस। अगस्त्य साक्षात् मम अवतार। मित्रावरुण निमित्त मात्र। पिता होय लौकिकी॥५३॥ देव मानव सांभाळावया। दानव अहंकार भांगावया। त्रीदेव शक्ती उपयोजावया। विश्वयोध्दा अगस्त्य॥५४॥ मित्रावरुणी अगस्त्य। उर्वशीमाता निमित्त। प्रत्यक्षपरमतत्त्वअग्नीनारायण। त्रिदेव प्रकटे ऋषीरूप॥५५॥ प्रकटले अगस्त्य आणि वशिष्ट। पाहूनी कौतुक होत मात। समस्त ऋषी, देव, दानव, मानव। आनंदे नाचती॥५६॥ करिती पुष्पवृष्टी नानापरी। सोम प्राशिता परोपरी। हिमालये आनंद निर्भरी। उत्सव चालला॥५७॥ सकल देती आशिर्वचना। म्हणती हे शिवाद्भूत लीला। परतत्त्वाचा विलास झाला। मृत्यूलोकी॥५८॥ मान, मान्दार्य मान्य कुंभोज। परि अगस्त्य नामे विख्यात। हे तो कौतुक कैसे जाण। पार्वती स्वमुखे बोलली॥५९॥ कुंभातूनी प्रकटला अग्नी। प्रकाश पडला त्रिभूवनी। सूर्य निस्तेज वाटे त्याहूनी। मान, मान्य, मान्दार्य प्रकटता॥६०॥ तेजस्वी बालक प्रकटता। विश्व न पाहू शके तेजा। तात्काळ प्रकटले ऋषीरूपा। मित्रावरुणी ऋषी पुत्र॥६१॥ मित्रावरुणी आनंदले। स्वये पुत्रा वंदन केले। त्रिदेव स्वरूप पंचतत्त्वे। पुत्र रुपे प्रकटली॥६२॥ मान, मान्य, मान्दार्य। दृष्टि पाहे दशदिशा ओलांडून। शिव कैलास पर्वती पाहून। अवकाश मार्गे निघाले॥६३॥ बालरूप ऋषी अद्भूत। पार्वती माता पाहे कौतुक। म्हणे मान, मान्य, मान्दार्य पुत्र। येतसे विलोका॥६४॥ शिव पाहती स्वये आता। शिवतेजरूप पुत्र झळाळता। स्वतः सिध्द होऊन तत्त्वता। प्रकटले वाटती॥६५॥ मान, मान्य, मान्दार्य कुंभोज। होय सिध्द अगस्त्य। पार्वती माता स्वये पूर्ण। शक्ती अगस्त्या देतसे॥६६॥ शिवपार्वती कुलात जन्म। शिवरूप सिध्द अगस्त्य जाण। लीला करूनी रक्षण्या दिव्य। अवतार शिवरूप॥६७॥ एकवटूनी त्रिदेव पंचतत्त्व शक्ती। वीर्य प्रकटले शिवरूपी। म्हणूनी शिवसिध्द शक्ती। प्रकटती अविलंबे॥६८॥ स्थापण्या शिव अगस्त्य गोत्रा। रक्षण्या मानवधर्म पवित्रा। स्वये निर्मिली लोपामुद्रा। जीवमात्राद्भूत सुंदरा॥६९॥ लक्ष्मी, पार्वती, सरस्वती सम।

लोपामुद्रा पतिपरायण। करिती दिव्यलीलापूर्ण। विश्वकल्याणाकारणे ॥७०॥ या कारणे अगस्त्य। सिध्द विष्णुरूप अग्निरूप। वरुणरूप, ब्रह्मरूप। शिवरूप नित्य तो ॥७१॥ ही अद्भूत अगस्त्य जन्मकथा। सर्वशक्तीरूप पुत्र प्रकटिता। दिव्य अपत्य प्राप्ती तत्त्वता। पुत्र होय शक्तीमान ॥७२॥ श्रध्दा पाहिजे अपरंपार। हेतु जनकल्याण शुध्द। अहंकार अज्ञान अविचार टाकून। शरण जावे अगस्त्या ॥७३॥ अवघे व्हाया कल्याणप्रद। पुरुषार्थ साधण्या यशपूर्ण। जाई अगस्त्या अनन्य शरण। अकोले आश्रमी जाऊनी ॥७४॥ सर्व तीर्थांचे तीर्थ स्थान। अकोले अगस्त्य आश्रम जाण। सूक्ष्म चैतन्य स्वरूप अगस्त्य। नित्य वास करताती ॥७५॥ सर्व तीर्थांचे पुण्य संपादन। अगस्त्य जन्मकथा श्रवण। एक अगस्त्यऋषी दर्शन। सफल जन्म होईल ॥७६॥ ऐसा हा प्रथम अध्याय। चैतन्यपूर्ण स्थानमहात्म्य। अगस्त्य जन्मकथा सांगून। भक्त मन शांतवी ॥७७॥ येथ ऐश्वर्य नाही दुजे। हे तो परतत्वाचे कोड प्रकटे। चराचरा तोषवी बळे। पुरुषार्था प्रकटवी ॥७८॥ पुढे अगस्त्य आख्यान। अद्भूत दिव्य कथा निरूपण। श्रोती व्हावे सावधान। कथा अद्भूत ऐकण्या ॥७९॥ वेद, पुराणे, महाकाव्ये। अगस्त्य महिमा गाती विनोदे। परि येथ सामर्थ्य रोकडे। अगस्त्य स्वये निवेदिती ॥८०॥ मी निमित्त लेखकु। अगस्त्यविद्या प्रतिपादिकु। केवळ निरोप निवेदकु। अगस्त्य आज्ञे करूनी ॥८१॥ इति प्रथमोऽध्यायः ॐ तत् सत् अगस्त्यार्पणमस्तु। शुभम् भवतु।

प्रथम अध्याय समाप्त

अगस्त्य महात्म्य

॥ ॐ ॥

अध्याय दुसरा

॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ ॥ ॐ श्रीअगस्त्ये नमः ॥

ॐ श्रीगणेशाय नमः। श्रीसरस्वत्ये नमः। श्रीकरवीरनिवासिनीयै नमः। श्रीगुरुभ्यो नमः। ॐ श्रीपरमात्मा नमुन। त्रिदेवांसह ऋषी, मुनी, सिध्द अभिवंदुन। श्रीसद्गुरु अगस्त्यास प्रणिपात करुन। अगस्त्य महात्म्य लिहीतसे ॥१॥ मान्दार्य प्रकटता मानमानसकुंभी। अवकाशी होय देव देवतांची दाटी। देवेंद्र म्हणे त्रिदेवांशी। आम्ही धन्य जाहलो ॥२॥ मान्दार्ये धरुन बालरूप। स्वयेची गेले शिवपार्वती सन्मुख। घेऊन मातापितरांचे आशीश। स्वकार्या सादर ते ॥३॥ श्रीगजानन, कार्तिकेय, नारद। नंदिकेश्वर आणि शिवगण समस्त। मान्दार्य सकळा आलिंगुनी त्वरित। पार्वतीश नमियेले ॥४॥ पार्वतीमाता सद्गदित। बालक करील अपूर्व कार्य। संकटे अगणित अगसमान। फोडुनी होशी महाबली ॥५॥ तू करशील परम पराक्रम। तारशील सकल सृष्टिलोक। अहंकार दैत्य निर्दळून। विख्यात होशी त्रिजगती ॥६॥ शिवपार्वती शिवगण। सहाय्य होतील तुजलागून। कुदली आणि त्रिशूल योजून। सृष्टी पालन करीशी ॥७॥ तू देव, मुनी, ऋषी, योगी, सिध्द। अतीव करुणामूर्ती अगस्त्य। साधण्या सृष्टी समतोल। शोषक अवघे दंडीशी ॥८॥ तू उग्र आणि उदार शिवरूप। देव दानव मानव शरण। करी त्यांचा उद्धार। विष्णूतत्त्वा सहाय्य करी ॥९॥ एका अगस्त्य कथा अद्भूत। निसर्ग चक्रास प्रेरक। यज्ञ सत्रे योजूनी अलौकिक। शक्ती प्रेरीत कार्याशी ॥१०॥ निसर्ग ऋतुचक्र नव्हते स्थिर। प्रलय होती अपरंपार। सृष्टि हिंदोळे वारंवार। ब्रह्मा विष्णू चिंतीत ॥११॥ ब्रह्मा विष्णू भाकिती शिवतत्त्वा। शिवतत्त्वे प्रेरिले अगस्त्या। करूनी पृथ्वीपर्यावरण चक्रनेमा। सृष्टीनियमित करावी ॥१२॥ भानु वायु देव इंद्रांकित। प्रकटले दैत्य निर्दालण्याप्रत। त्यासाठी होऊनी मित्रावरुणी पुत्र। मान्दार्य पृथ्वी प्रकटले ॥१३॥ मान्दार्य मूळ शिवतत्त्व। सकल देवतांचा शक्ती स्रोत। त्रिदेव शक्ती एकवटून। अगस्त्य दैवी, सिध्द ते ॥१४॥

शिवतत्त्वाने आज्ञापिले । इंद्रमरुता नियमित करावे । यज्ञसत्र नेमिले त्याकारणे । अगस्त्य ऋषीदेवांनी ॥१५॥ अद्भूत सोमरस निर्मिला । पुरोहित शतार्चिनासह यज्ञ आरंभिला । श्रेष्ठ आहुती सिध्द करविला । उत्तम सुडौल धेनुपुत्र ॥१६॥ यज्ञ अग्नी प्रकट झाला । ऋषीगण अवघे वंदून त्याला । स्वःकार करण्या सिध्द झाला । यज्ञाकारणे ॥१७॥ परंपरेने इंद्र अधिकारी असता । मरुतासाठी आहुती सिध्द केला । ऋतुचक्र निष्पन्न करण्याला । अगस्त्य मुनीवरे ॥१८॥ इंद्र आणि मरुत । समान प्रिय अगस्त्यास । इंद्र मैत्रभाव विशेष । परि मरुता आवाहिले ॥१९॥ इंद्र कोपला सन्मानोत्सुक । मरुत ही कोपले विशेष । इंद्र सांगे स्वाधिकार । आहुती प्रथम आम्हा ॥२०॥ मरुद्गण म्हणे आहुती । मजकारणे सिध्द केली । मग इंद्र कैसा अधिकारी । आहुती प्रथम द्या आम्हा ॥२१॥ अगस्त्य पडले विचारात । दोहोत जुंपली स्पर्धा विशेष । जी सृष्टिउत्पत्ती पासून विशेष । सृष्टी असमतोल कारक ॥२२॥ आहुती निमित्त संघर्ष । पुन्हा प्रकटला उग्ररूप । अगस्त्य विनम्र हात जोडून । शांतवाया दोघाते ॥२३॥ संघर्ष भडकला अति तीव्र । आहुती घेऊन निघती इंद्रदेव । अग्नी मुखातूनी हो ना पवित्र । समस्त देव पाहती ॥२४॥ ब्रह्मा विष्णू महेश । तिघे पाहती सकौतुक । अगस्त्य इंद्रमरुता कारण । कैसा संबंध साधिती ॥२५॥ इंद्र झाले क्रोधायमान । फिरून म्हणती आहुत्या द्या सन्मानपूर्वक । अग्नीमुखातून यथाविध । द्यावी आम्हा आहुती ॥२६॥ मरुद्गण होऊन क्रोधपूर्ण । सावेश येती धावून । वाटे सृष्टी होय दोलायमान । म्हणती आहुती आम्हाकारणे ॥२७॥ अगस्त्यांचा मैत्रभाव विसरून । परस्परे उपरोधिती जाणून । क्रोधे तंडीती स्व महिमा सांगून । सकल चिंतीत जाहले ॥२८॥ द्वंद्व चालले अपरंपार । संवाद न होये परस्पर । परस्परे ताडीती भयंकर । कोपायमान दोन्ही दैवते ॥२९॥ प्रलयंकर वात गहन । प्रलयंकर पर्जन्य गहन । अल्पावधित प्रलय चिन्ह । त्रिदेव चिंतामग्न जाहले ॥३०॥ तरी पाहती सकौतुक । अगस्त्यांचे मार्ग शोधन । ऋषीगण झाले भयभीत । अग्नीज्वाला भडकती ॥३१॥ प्रदिप्त अग्नी आदेशती । म्हणे मान्या कैसा यज्ञ मांडीसी । आहुती सन्मुख ठेऊनी । तिष्ठविसी आम्हाते ॥३२॥ अगस्त्य कुशल वाक्पटु । घेऊनी अग्नी आदेशु । सन्मुख झाले इंद्रदेवु । अति विनम्र

भावाने ॥३३॥ म्हणे देवा आपण देवेन्द्र । समस्त देवांचे अधिपती जाण । आपण वृध्दत्व स्वीकारून । अनुकृपा करावी ॥३४॥ मरुद्गण आपले मान्यवर । घेऊनी त्यांचे सहाय्य । अवकाशी स्वारी करावी निश्चित । सृष्टिहित साधावया ॥३५॥ मरुद्गण व्हावे आपणा वश । या कारणे मांडिला हा यज्ञ । त्या कारणे आहुती जाण । त्यांकरिता नेमिली ॥३६॥ आहुती कोणाही देवांसाठी । नेमिली असली जरी खाशी । आपला अधिकार प्रथम निश्चिती । देवराज आपण ॥३७॥ मरुद्गण जरी रूष्ट झाले । क्रोधायमान अति झाले । आपण तातरूपे वहिले । सांभाळावे त्यांना ॥३८॥ राजा असावा समंजस । स्वागतशील उदार पूर्ण । अन्या देऊनी मोठेपण । सांभाळावे प्रजाहिता ॥३९॥ इंद्रदेव झाले प्रसन्न । म्हणती मान्दार्या तू मोठा चतुर । वाक्पटूत्वे केले वश । सांभाळी जा मरुद्गणा ॥४०॥ अगस्त्य संतोषुनी इंद्रवचनी । धावले मरुद्गणा शांतवण्यासाठी । वंदनपूर्वक आलिंगोनी । म्हणती कोप नष्ट करावा ॥४१॥ इंद्र मरुत आपण दोघे । सृष्टिनियंते उत्तम साचे । आपल्या वंदे सृष्टिदेवते । क्लेश बहु होताती ॥४२॥ आपण आमुचे वडिल आप्त । शिवस्वरूप संपूर्ण । अकरावा रुद्र म्हणून जाण । ख्याती तिही जगती ॥४३॥ मी शिवांचा आज्ञांकित । आपला सखा अपरिमित । आपणा उभयतांसाठी जाण । यज्ञ शिवाज्ञेने ॥४४॥ आपण व्हावे आहुती अधिकारी । सन्मान करुनी देवेंद्राशी । सहाय्य व्हावे एकमेकांशी । सृष्टिकल्याण साधाया ॥४५॥ हे इंद्रदेवे मानिले । आपल्या अधिकारा सन्मानिले । आपणा उभयता संवादे । यज्ञ सफल निर्विवाद ॥४६॥ संतोषतील त्रिदेव निश्चिती । आपणा उभयता गौरवूनी । सृष्टि होईल समाधानी । आपल्या ऐक्याने ॥४७॥ इंद्र म्हणजे सृष्टिजीवन । आपण सृष्टिचा प्राण जाण । एकमेका साहचे करून । सृष्टि निर्भय करावी ॥४८॥ अग्नीमुखे घ्यावी आहुती । प्रदिप्त उत्सुक आपुल्यासाठी । कृपा करुनी सत्वरगती । उभयता उपस्थित व्हावे ॥४९॥ मरुद्गण म्हणती पुत्रमित्र सन्मान । साधावया सृष्टिहित जाण । आम्हा उभयतातील वैर विसरून । तुम्हा अभय देतो मी ॥५०॥ ऐकूनी मरुद्गणाचे वचन । त्रीदेव, ऋषी, समस्त देवगण । सृष्टिदेवीसहित संतुष्ट जाण । प्रशंसती अगस्त्या ॥५१॥ समस्त ऋषी अगस्त्यासहित । सन्मानुनी आणिले इंद्र मरुत । प्रसन्न अग्नीनारायण

मुख। आहुती अर्पित जाहली ॥५२॥ अवकाशात शंखध्वनी विजयघोष। देव लोक, ऋषी लोक। चिंता वारीली निश्चित। मानवलोक कल्याणा ॥५३॥ सोमस्वाद घेऊनी उभय देव। अगस्त्यांसवे रमती यज्ञात। आलिंगुनी परस्परा अनेक। कल्याणप्रद बोलती ॥५४॥ अगस्त्य वंदिती अग्नीनारायणे। त्रीदेवांसहित ऋषीगणे। समवेत येती इंद्रमरुद्गणे। शुभकल्याण लक्ष्मी ॥५५॥ उभयदेव झाले प्रसन्न। अभिनंदिती अगस्त्यऋषीगण। म्हणती काय ईच्छा सांग सत्वर। आम्ही तत्पर पुरवावया ॥५६॥ अगस्त्यांनी आलिंगुनी उभयतां। म्हणे मला न काही हवे तत्वता। मागतो मानवलोक अखंड कल्याणा। निःसंकोच द्यावे आम्हाते ॥५७॥ आम्हा आज्ञा मानवलोक कल्याणाची। म्हणून मागणे आपणापाशी। पंचतत्त्व नियमनासाठी। आपण नियमित व्हावे हो ॥५८॥ ऐकोनीया अगस्त्यवचन। अधिकचि संतोषिती इंद्रमरुद्गण। म्हणती आता सांगा सत्वर। काय करावे आम्ही ते ॥५९॥ ऋतुचक्र करावे स्थापित। पर्जन्यकाल व्हावा नियमित। सृष्टि व्हावी पुलकित सुफलित। एवढी एक आकांक्षा ॥६०॥ तथास्तु म्हणून इंद्रमरुद्गण। सृष्टिचक्र केले स्थापित। पर्जन्यकाल केला निश्चित। आपण साक्षी असावे ॥६१॥ आपण प्रार्थिता होईल वृष्टी। आपण प्रार्थिता होईल समाप्ती। आपण प्रार्थिता त्याक्षणी। आम्ही धावू आनंदे ॥६२॥ सानंद सन्मानपूर्वक। प्रसन्न होऊन इंद्रमरुत। अभिवंदिला ऋषी अगस्त्य। यज्ञ सफल जाहला ॥६३॥ पुष्पवृष्टी अगस्त्यांवरी। देव, ऋषी करीती परोपरी। सूर्य, आकाश पृथ्वी अभिनंदिती। अगस्त्यांना आनंदे ॥६४॥ अगस्त्यांनी नेमिले पर्जन्यचक्र। स्वसाक्षी राहून नियमित। सृष्टि झाली आश्वासित। मानव कृतज्ञ आनंदले ॥६५॥ परम- दैवतांसह ऋषीगण। अगस्त्य महिमा गाती पूर्ण। परब्रह्म साक्षात होऊन। आशिर्वचना देताती ॥६६॥ स्वतःप निर्मित मुंज मेखला। ब्रह्मदेव देती अगस्त्यांना। साधावे सृष्टिकल्याणा। मान्दार्था तू ॥६७॥ देवेंद्रही झाले अतिप्रसन्न। म्हणती त्वा घ्यावे गाय-युपनिषद। करावे सृष्टिपालन कल्याण। आनंदे तू ॥६८॥ नम्रपणे समस्ता अभिवंदून। शिवाज्ञेचे केले पालन। येथ मम श्रेय शून्य जाण। कृतज्ञ मी सर्वाते ॥६९॥ शिवतत्त्वाच्या आज्ञेवरून। सृष्टि रचिली ब्रह्मदेवे स्मरून। लोकधारणा कार्यकारण। विष्णूतत्त्वी सोपविले ॥७०॥

त्रिदेवापासूनी तत्त्वता। सिध्द प्रकटविले वेळोवेळा। पंचतत्त्व स्वरूप देखा। सिध्द कार्य करताती ॥७१॥ ऋषीलोक उपजला सिध्दतत्त्वे। अंतरिक्ष शक्ती एकवटती त्याते। सिध्द व्दारा लोककार्ये। त्रिदेव स्वये साधताती ॥७२॥ महाकाली, महालक्ष्मी, महाशक्ती एकवटूनी। लोककल्याण कार्यालागुनी। सिध्दांशक्ती देववूनी। कार्य अवघे साधिती ॥७३॥ ऋषीलोकाचे महिमान। आत्मोद्धार लोकोद्धार। विद्या तपश्चर्या दारुण। साधिती त्रिदेव प्रसादे ॥७४॥ ब्रह्मदेवे नवा मनु स्थापून। अद्भूत सृष्टी प्रकटवून। देव, प्रजापती, ऋषी, दैत्य। अनुक्रमे निर्मिले ॥७५॥ निर्मिला नवा मनुमानव। करण्या त्रिदेवांचे आत्मचलन। सोपविले लोककल्याण जाण। ऋषी प्रजापती देव दैत्या ॥७६॥ देव दैत्य करिती संघर्ष दारुण। लोककल्याण अवघे त्यागून। शक्तीव्यय होतसे अपार। त्रिदेव होती चिंतीत ॥७७॥ ब्रह्मदेवे निर्मुन ऋषी। सोपविले लोककल्याण निश्चिती। क्रीडा अद्भूत मांडून सृष्टिशी। कौतुक पाहती तत्त्वता ॥७८॥ ऋषी उद्भवले तीन प्रकारे। त्रिदेव अवतार एक झाले। अंतरिक्षशक्ती आणि पंचत्वे संचरले। काही होती मनुरूप ॥७९॥ प्रजापतीपासून मरिची। आदिती-कश्यप त्यांपासूनी। कश्यपापासूनी मित्रावरुणी। त्यांपासून अगस्त्य, वशिष्ठ ॥८०॥ अगस्त्य स्वरूप दैवी मानवी। अग्नी, वायू आदिशक्ती एकवटूनी। प्रत्यक्ष त्रिदेव शक्ती प्रमाण होऊनी। इंद्रस्पर्शे निष्पन्न ॥८१॥ अगस्त्य पूर्ण सिध्द स्वरूप। आदिसिध्द शक्ती अतर्क्य। प्रत्यक्ष शिवतत्त्व स्वरूप। सर्वशक्तीमान ऋषीमुनी ॥८२॥ देव, दानवा, मानवा कारणे। अगस्त्य होते ऋषी सिध्द तत्त्वे। त्रिदेव साक्षात एकवटूनी तत्त्वे। अगस्त्य जन्म मानसी ॥८३॥ सकल सिध्दांचा शिरोमणी सिध्द। अगस्त्य सिध्देश्वर प्रत्यक्ष। हे जाणती अखिल शक्तीमात्र। अगस्त्य सृष्टी नियंता ॥८४॥ अगस्त्य आज्ञा पंचतत्त्वे मानिती। देव, दैत्य शिरोधार्य धरिती। अगस्त्य प्रत्यक्ष करुणामूर्ती। मायाशक्ती वश तया ॥८५॥ सृष्टी करण्या नियमित। लोककल्याण करण्या त्वरित। भौतिक आधिभौतिक सामर्थ्य। तपसामर्थ्ये सिध्द करी ॥८६॥ सिध्दशिरोमणीचा अधिकार। जाणती सिध्दीविनायक। कार्तिकेय, नारद आणि ऋषीगण। सर्वा श्रेष्ठ अगस्त्य ॥८७॥ वशिष्ठ बंधु मानव गती। मानव कल्याणार्थ स्थापून निश्चिती। आपण स्वतः सांभाळिती। मानवजात

समस्त ॥८८॥ इंद्र मरुत करुनी वश । ऋतुचक्र निर्मुन अद्भूत । वैवस्वत मनु आरंभिला यथोचित । सृष्टीतत्त्वा सांभाळी ॥८९॥ अगस्त्य महिमा अपरंपार । साक्षात शिव नारायण ब्रह्म । स्वये महिमा सांगती साक्षात । आज्ञांकित लिहितो मी ॥९०॥ पदरचे ना माझे काही । त्रिकालज्ञ प्रेरक अगस्त्यमुनी पाही । म्हणून अनन्य शरण पायी । अगस्त्य सर्व सिध्दनाथ हा ॥९१॥ वेद, इतिहास, पुराणे । सांगती कथा सूत्र रूप । अगस्त्य भेटती युगे युगे । मानव कल्याण साधाय ॥९२॥ इंद्र मरुता सारिखी व्दंवे कितीतरी । कौशल्ये निवारीती अगस्त्य मुनी । त्या कारणे समन्वयक म्हणूनी । अगस्त्यनाथा गौरवित्ती ॥९३॥ या आख्यानाची महती । आत्तातील संघर्ष पळून जाती । व्दंवे तंटे हरपती । एक आख्यान वाचिता ॥९४॥ जीवन सुसह्य नियमित होई । व्देषभाव विरुनी जाई । एकोप्याची नवी नवलाई । अनुभवा ये ॥९५॥ ही गहन कथा वाचिता । रुष्ट शक्ती सोडूनी रोषा । प्रसन्नचित्ते देऊनी प्रसादा । अगस्त्य भक्ता कृपा करित्ती ॥९६॥ वाक्पटुत्व साधे अमोघ । चातुर्य उपजे सहज । मध्यस्थी सफल होई तात्काळ । सिध्द अगस्त्य कृपेने ॥९७॥ या कथेचा महिमा अद्भूत । अदृश्य शत्रु करित्ती पलायन । मार्ग निर्वेध सरल होऊन । यश व्दारा येतसे ॥९८॥ कथा वाचिता माध्यान्ही । अनिवार्य संकटे पळून जाती । शत्रू मित्र होऊनी निश्चिती । आलिंगिती प्रेमभरे ॥९९॥ अगस्त्यांवर सोपवा जीवन । आज्ञा समजून करावे यत्न । सफल होईल प्रयत्न यज्ञ । सुफलित जीवन सन्मार्गी ॥१००॥ ही सृष्टीनियमन कथा । प्रपंच होईल सुखदाता । अगस्त्य संघर्षमोचक तत्त्वता । दृढतर श्रध्दा पाहिजे ॥१०१॥ अगस्त्यांनी केले प्रेरित । सांगावे महिमान फलासहित । श्रोत्यांनी घ्यावी प्रचित । सिध्देश्वर साक्षी सकलांना ॥१०२॥ वेद, महाकाव्ये, पुराणे । सांगती अगस्त्य महिमा विनोदे । परि येथ अगस्त्य स्वयं निवेदे । मी केवळ लेखक ॥१०३॥ इति व्दितीयोध्याय समाप्तः । ॐ श्री मुनी, ऋषी, सिध्द, योगी अगस्त्यार्पणमस्तु । अस्तु । शुभम् भवतु ॥

दुसरा अध्याय समाप्त

अगस्त्य महात्म्य

॥ ॐ ॥

अध्याय तिसरा

॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ ॥ ॐ श्रीअगस्त्ये नमः ॥

ॐ नमो गिरिजात्मजा । सिध्दी विनायका गणेशा । सिध्दशिवगण प्रमुख राया । सर्वात्मका सर्वेश्वरा ॥१॥ शिवतत्त्व स्वयं सिध्द । आद्य सिध्द सर्वात्मक । त्यापासूनी प्रथम सिध्द । विनायक विघ्नहर्ता ॥२॥ कार्तिकेय तव भ्राता । स्कंद नामे विख्याता । तो ही तुजसम सिध्दिप्राप्ता । वृध्द गिरिजात्मज ॥३॥ मित्रावरुणी अगस्त्य । शिवस्वरूप तव भ्रातारूप । अगस्त्य सिध्दी प्रताप थोर । वर्णावया बळ द्यावे ॥४॥ श्रीअगस्त्यांनी नेमिले मला । सिध्द शिरोमणी महिमा वर्णावया । त्या कारणे लिहीतसे आता । कुलदेवी अंबा, श्रीगुरु नमुनी ॥५॥ त्रिदेवांच्या आशिर्वचनी । मान मान्दार्य अगस्त्य मुनी । सिध्दीयोगे गर्वभंजना लागूनी । कार्यतत्पर जाहले ॥६॥ ब्रह्मे निर्मिले मानसपुत्र । सप्तऋषी विख्यात । अगस्त्यांचे अलौकिक कार्य पाहून । समर्षित स्थान नेमिले ॥७॥ भूलोकी भूतमात्रात । स्वार्थ अहंकार शत्रू विख्यात । त्यांयोगे भूलोक शोषित । स्वस्वरूपा विसरतसे ॥८॥ अहंकार स्वार्थ देन्ही दैत्या । उदरी पचवूनी नमविले देखा । अवकाशाशी तुलना करिता । अगस्त्य थोर वाटतसे ॥९॥ अगस्त्य अलौकिक उदार कीर्ति । साक्षात रुद्र अवतार घेती । शापिती दंडिती उदरी घेती । व्यापक प्रेमभावे ॥१०॥ क्रोध अहंकार स्वार्थ वैर । शोषण कर्ते होती थोर । अगस्त्य वारिती ते सर्व । अद्भूत सिध्द शक्तीने ॥११॥ कृत युगातील कथा गहन । दानव छळती देवालागून । उद्भवला संग्राम दारुण । समस्त देव पीडिले ॥१२॥ वृत्रासूर उन्मत्त दानव । त्याने वेष्टीले सर्व देव । इंद्रपद होई डळमळीत । सर्व देव भयभीत ॥१३॥ देव जाती ब्रह्माव्दारी । आपण कैसी रचिली सृष्टी । दानवांना निर्मुन भितरी । सुलक्षणी देव नाडिले ॥१४॥ आम्ही आलो शरण आपणा । सहित देवेंद्र, नारायणा । कृपा करावी आम्हा रक्षण्या । मार्ग दावा आम्हाते ॥१५॥ नारायणाच्या सहाय्याने । येईल यश दैत्य दमने । जावे ऋषी दधिर्चीकडे । अस्थीवज्र दधिर्चीचे येईल कामा ॥१६॥ दधिर्ची दयाळू

परोपकारी । उदार होऊन अंतरबाह्यी । देव रक्षण्यासाठी प्रीती । देहत्याग स्वये केला ॥१७॥ दान केले स्वअस्थींचे । वज्र साधण्या दानव हत्ये । अस्थीवज्र केले तीक्ष्णत्वष्टे । देवेंद्रा हाती सोपविण्या ॥१८॥ श्रीनारायण कृपे करुन । दधिची गेले उध्दरुन । म्हणे यासाठीच साधन तप । आम्ही धन्य झालो ॥१९॥ देवेंद्रांनी दधिची अस्थीवज्रे । वृत्र मारिला अति विनोदे । भयभीत दानव सर्व पळाले । सिंधूपोटी लपावया ॥२०॥ परी दानव अति क्रूर । त्यांनी न सोडीले देव वैर । संधी मिळता येती बाहेर । मात करण्या कारणे ॥२१॥ मानव, ऋषी अवघे दंडीती । देव देवता कार्ये मोडिती । ध्वंस करुनी यज्ञ कार्ये निश्चिती । त्रस्त केले देवेंद्रा ॥२२॥ देव पुन्हा होती भयभीत । काय करावे सुचेना तयांस । लोटांगण घालिती श्रीविष्णूस । त्राही त्राही आक्रोशती ॥२३॥ आम्ही करितो यज्ञयाग । तपःश्चर्या धर्माचरण । दानव उधळिती आमुचे साध्य । सिंधूबाहेर येऊनी ॥२४॥ फिरुनी होती सागरी अदृश्य । काही न उपाय चालत । कालकेश अति भयंकर । त्रस्त आम्ही परोपरी ॥२५॥ श्रीविष्णू गाऊनी अगस्त्य महिमा । धाडिती सर्वा अगस्त्य चरणा । सिंधू शोषणा अन्य जाणा । कोणी नसे समर्थ ॥२६॥ श्रीविष्णू सांगती अग्नी-मरुत कथा । त्यांचे साक्षात रूप अगस्त्यनाथा ॥ दानव दुष्ट अहंकार मोडण्या खासा । अगस्त्यांचा अवतार ॥२७॥ आकाशासम उदर विशाल । स्थापण्या सागर जल अमर्याद । अगस्त्य सिध्द ऋषीवर । शरण अनन्य व्हावे हो ॥२८॥ शिवे प्रेरिले अगस्त्यास । अगस्त्य रक्षिती देव मानव । शिवतत्त्वाचा बढीवार । अगस्त्यरूपे होईल ॥२९॥ अगस्त्य साक्षात विष्णूतत्त्व । अलौकिक सिध्दी त्यांना प्राप्त । त्यायोगे तरतील जलस्थ जीव । पातक न लागे कवणाला ॥३०॥ करावे अगस्त्यांचे स्मरण । जावे काशीक्षेत्री आपण । निवेदावे कालकेशादी दानव कृत्य । अति विनम्र भावाने ॥३१॥ अगस्त्य साक्षात त्रिदेवमूर्ती । प्रत्यक्ष सिध्दनाथ निश्चिती । अति उग्र, अति दयामूर्ती । श्रीविष्णू सांगे परोपरी ॥३२॥ देवेंद्रासह समस्त देव । शरण गेले अगस्त्या अनन्य । दानववृत्ती जाणून अगस्त्य । अति उग्र जाहले ॥३३॥ देव, ऋषी, मानवांसहित । अगस्त्य आले सिंधूतीरावर । वंदूनी परोपरी सिंधूस । क्षमायाचना करिताती ॥३४॥ आपण सांभाळिले दानव दैत्या । जे क्रौर्ये त्रासिती देव ऋषी

मानवा । त्या कारणे आलो शरणा । आपण सहाय्य व्हावे ॥३५॥ आपले केल्या शोषण । क्रोधू नये आपण । अन्य उपाय सांगावा आपण । उदरीचे दानव वधावया ॥३६॥ आपण धारण केली पृथ्वी । जिने धारीले लोक तीही । दैत्य विध्वंस करिताती । मानव कल्याण कार्याचा ॥३७॥ आपण दिला क्रूरा आश्रय । यासाठी शोषणे आले आपणास । पाप्याची संगत धरिता खास । दंड पुण्यवंताही होतसे ॥३८॥ सागर म्हणती दानव शरणागत । म्हणून स्थान दिले उदरात । काय दोष आम्हाप्रत । सांगावे तुम्ही शिवपुत्रा ॥३९॥ त्यांचे रक्षण माझा धर्म । पाताळलोक स्थापिला त्या लागून । मज भेदून कैसे करिता दंडन । अशक्यप्राय ते तुम्हा ॥४०॥ दानव येती मेदिनीवरी । त्यावेळी दंडावे त्या देवेशौर्यी । करु नये उगा अघोरी । शक्तीव्यय व्यर्थ तो ॥४१॥ विनवणी करिता परोपरी । सागर दर्पोक्तियुक्त भाष्य करी । ते ऐकून अगस्त्य अति उग्र होई । म्हणे सांभाळी स्वतःला ॥४२॥ तू आमुचा जीवन निधी । म्हणून प्रार्थिले परोपरी । ब्रह्मदेवे रचिले त्वा लोकहितकार्यी । हे ही त्वा विस्मरिले ॥४३॥ सागर बोले सर्वसिध्द अगस्त्या । आपण अग्निरूप होता । सागरी संपत्ती जीव भस्म होता । विलय पाप तुम्हाते ॥४४॥ त्याची नको तुला चिंता । सिध्द होई शोषित होण्या । सोडी दर्पोक्ती वाया । करा रक्षण स्वतःचे ॥४५॥ अगस्त्ये स्मरुनी आदिसिध्दनाथास । धरु लागले विशाल रूप । अवघे अवकाश व्यापक । सर्व भयचकित जाहले ॥४६॥ पाहूनी अगस्त्य विराटरूप देखा । त्रिदेव पंचतत्त्वादि सर्व शक्तीपहा । एकवटूनी येती अगस्त्य रूपा । सिंधू अति भयभीत ॥४७॥ नमुनी त्रिदेव, विनायक, कार्तिकेय । वंदूनी देवर्षीनारदासह ऋषीगण । वंदूनी अवघे देवगण । अगस्त्य सिध्द जाहले ॥४८॥ म्हणती, एष लोकहितार्थ वै पिबामि वरुणालय । क्षमा करावी आम्हा या कारण । आचमनार्थ हस्त ओडवून । आचमिती सागरा ॥४९॥ आचमन कैसे महाप्रलय । लोकसंतुलनार्थ घोर संग्राम । आकर्षती अनंत सागर । एक आचमनी आवघा ॥५०॥ जीवसंपत्तीसवे सिंधू । उदरी साठविला अति विनोदू । म्हणे संहारा दानव अहंकारू । परतत्त्व लीला दाविली ॥५१॥ देव सरसाविले समस्त । भयभीत दानव दंडिले समस्त । अहंकार अवघा परस्थ । अगस्त्य महायोध्दा ॥५२॥ समस्त देव, ऋषी, मानव करिती

स्तुती । विराट् स्वरूपाचे दर्शन घेती । म्हणे कालकेशी संहारला केशकेशी । लवलेश ना राहिला ॥५३॥ अगस्त्ये उदरे स्थापिला सिंधू । सिंधूसम्राट् होय विख्यातू । सांभाळी जीवांसह जलधी आंतू । सिध्दी चमत्कार दावूनी ॥५४॥ त्रिदेवासह देव ऋषी मानव । विनायक, कार्तिकेय, आणि नारद । प्रार्थिती सागरा करावे निर्भय । सह जीव संपत्ती ते ॥५५॥ अवकाश व्यापी अति उग्र अगस्त्य । झाले अति उदार पूर्ण । शिवे नमुनि प्रसन्नचित्त । उगळिती सिंधू जीवांसवे ॥५६॥ सिंधू विनवी अगस्त्याते । क्षमा करावी आम्हाते । शरण अनन्य आपणाते । सांभाळावे कृपेने ॥५७॥ अगस्त्य म्हणती सिंधूशी । क्षमा केली तुजसी । जीव संपत्तीसह मेदिनी । सांभाळावी नम्र भावे ॥५८॥ परि स्मरावे कायम । असंग संग परिणाम । जल लवणयुक्त होय । भूलोक ना प्राशिती ॥५९॥ सिंधू विनवी परोपरी । क्रोध न असावा अंतरी । उःशाप देऊनी दयानिधी । सांभाळावे आम्हाला ॥६०॥ उदारमूर्ती अगस्त्य ऋषी । शिवतत्त्वाशी प्रार्थिती । नासावे सागर शोषण पापाशी । सिंधूसह आम्हाते ॥६१॥ प्रसन्नचित्त शिवशंकर । पाहूनी अद्भूत स्वरूप गौरव । गंगौघ मिळता होईल क्षालन । उभयतांच्या पापाचे ॥६२॥ परि त्वा मार्गदर्शन करावे । भूपुत्रा सहाय्य करावे । गंगौघ येथे आणावे । जनकल्याण कारक ॥६३॥ संतोषोनी सिध्द अगस्त्य देखा । साधिती स्व पूर्व रूपा । सागर धरी चरणव्दया । वंदन करिती शिवपुत्रा ॥६४॥ अगस्त्य निवेदी सागरा । आपण तत्पर असावे लोककल्याणा । धर्मनामे अधर्म करिता । विनाश अवघा ओढवे ॥६५॥ सागर म्हणे आज्ञांकित आम्ही । राहू तत्पर लोकधर्मी । कृपा असावी अमुचेवरी । वंदना स्वीकारावे ॥६६॥ भविष्यकाली पुत्र भगिरथ । प्रयत्ने आणिल गंगौघ येथ । त्यासी सहाय्य होऊन । पापक्षालन साधावे ॥६७॥ अगस्त्य मार्गदर्शने करुन । भगिरथे आणिला सागरी गंगौघ । पाप नाहिसे झाले सत्वर । सागर तीर्थ जाहले ॥६८॥ अगस्त्य कृपेकरुन । सागर झाला तीर्थ पूर्ण । सर्व तीर्थांचे महिमान । सागरजली एकवटले ॥६९॥ समुद्रप्राशन, समुद्रवमन । सिध्द अगस्त्य गेले लीलया करुन । पापक्षालना लागून । तपश्चर्या आरंभिली ॥७०॥ प्रवरा मुळा संगमोत्तर । गोधा ग्राम नामे विख्यात । गोदा प्रवरा संगमातिरावर । तपश्चर्या आरंभिली ॥७१॥ प्रवरा संगम क्षेत्र ।

दक्षिण काशी म्हणून विख्यात । तप हजार वर्षे तप । समाधी योगे साधिती ॥७२॥ क्षेत्र पाहून रम्य दूर । ब्रह्मगिरी परिसर, नाशिक क्षेत्र । अग्नाई पर्वता येऊन । पुढे तप आचरती ॥७३॥ अग्नाईचे अपभ्रष्ट रूप । अनकाई जाण तेथ । शक्तीमातेचा वास सदोदित । तप हजार वर्षे तिष्ठत तप केले ॥७४॥ अग्नाई पर्वत । अगस्त्य दुर्ग म्हणून विख्यात । पावन स्थान असे पूर्ण । सिध्दी प्राप्त करावया ॥७५॥ समुद्रमंथन समयीपरी । अगस्त्य मार्गदर्शनानुसारी । सर्व रत्ने स्थापून रत्नगिरी । पूजन जाहले अद्भूत ॥७६॥ रत्नगडापासून अमृतवाहिनी । निर्मिली अगस्त्यांलागी शिवांनी । अगस्त्य चिरंतन त्या स्थानी । सूक्ष्मरूपे राहिले ॥७७॥ अगस्त्यपुरी नामे परिसर । इगतपुरी अपभ्रष्ट रूप । सह्याद्रिच्या कुशीत जाण । दंडकारण्या- भितरी ॥७८॥ सिध्देश्वर सन्निध स्थापून । अगस्त्यपूर केले निर्माण । अकोले ग्राम झाले विख्यात । अगस्त्यवास चिरंतन ॥७९॥ भरतवर्षाभितरी सह्यागिरीकंदरी । धन्य झाली अकोलनगरी । अगस्त्य चिरंतन वास करी । साक्षात्कार घडतसे ॥८०॥ तेथूनी ऋतुचक्रावरी ध्यान । अगस्त्याश्रम अति सिध्द स्थान । अगस्त्य करिती मनोकामना पूर्ण । निस्सीम भक्ती प्रचीत घ्या ॥८१॥ सर्वपापक्षालन । भूलोकसंवर्धन रक्षण । क्रोध, अहंकार, स्वार्थ, वैर । निर्दालिती अगस्त्य ॥८२॥ वृत्रासूर, कालकेशी वधिले । अगस्त्य सहाय्याने खरे । अगस्त्ये सिंधू प्राशन केले । देवेंद्रासाठी हो ॥८३॥ देवेंद्र अगस्त्यांचा सखा । पर्जन्यस्वरूप देखा । शिवतत्त्वे प्रेरितो सर्वा । सृष्टोत्पत्तीकारण ॥८४॥ गाढ मैत्री अगस्त्यांशी । परि इंद्रवर्तन ना नियमित परि । त्या कारणे संकटाभितरी । इंद्र अहर्निश सापडे ॥८५॥ सोमवंशी आयुस पुत्र । नहुष राजा अति पुण्यशील । त्यास मिळाले इंद्रपद । कथा अति सुरस ही ॥८६॥ देवासूर संग्रामात । त्वष्टापुत्र त्रिशिरस । ठार झाला पाहून देख । देवेंद्र निराश खचून गेला ॥८७॥ मानसी जाऊन एके पुष्करी । कांडून त्याने घेतले आपणाशी । सोडून देवेंद्रपद विलासासी । एकांत विरागी बैसला ॥८८॥ देवलोक राजा इंद्र । शासन त्याचे विश्वावर । राजाविहीन झाले देवराज्य । समस्त देव निराश ॥८९॥ राज्य न व्हावे अनाथ । राजा असावा सामर्थ्यवंत । या कारणे समस्त देवगण । विचारार्थ बैसले ॥९०॥ विचार झाला एकमुखे । प्रार्थावे राज्य संपादण्या नहुषाते । पुण्यश्लोक

सामर्थ्यसंपन्न ऐसे। हितकारक सर्वाना ॥९१॥ ऐकून देवांची विनवणी। देवेंद्रपद स्वीकारिले त्यांनी। समस्त सौख्ये सामोरी होती इंद्र दरबारी। विलासयुक्त भोगितसे ॥९२॥ नहुष झाला वासनाधिन। दृष्टी गेली इंद्रपत्नी शचीवर। अतिविषयासक्त होऊन। उन्मादपूर्ण जाहला ॥९३॥ शची महा पतिव्रता। तिला लागली घोरचिंता। कळविले वृत्त देवेंद्रा। आता कैसे करावे ॥९४॥ दमन करण्या विषय दैत्य। इंद्राजने शचि पाठवी दूत। पालखीस जुंपून ऋषी विशेष। पाचारी विषय भोग भोगण्या ॥९५॥ ऐश्वर्य दावण्या शचिशी। पालखीस जुंपीले ऋषीवरांशी। ऋषी ओढीती पालखीशी। प्रारब्ध नहुषाचे ॥९६॥ देवराज आज्ञा स्वीकारून। अगस्त्यांसह सर्व ऋषीवर। पालखी उचलण्या आले सत्वर। मदान्ध पालखी बैसला ॥९७॥ अगस्त्य ठेंगणे सर्व ऋषींत। पालखी झुकली त्या अंगे निश्चित। सर्प सर्प म्हणूनी सत्वरचल म्हणत। नहुषे लता झाडली ॥९८॥ लता लागता स्कंदास। अगस्त्य क्रोधायमान अति उग्र। शाप दिधला नहुषा भयंकर। सर्प होशी पृथ्वीवरी ॥९९॥ नहुष झाला सावधान। क्षणात अहंकार, काम गेला विरुन। पश्चात्तापे झाला म्लान। पालखी-खाली उतरला ॥१००॥ लोटांगण घाली अगस्त्य चरणी। क्षमायाचना करी परोपरी। शिवरूप अगस्त्य संतोषून अंतरी। उःशाप देती नहुषाते ॥१०१॥ तुझे वंशज तुला उध्दरतील। तोवरी सर्पयोनी निश्चित। अजगर होऊन महाकाय। गिरीअरण्ये हिंडतसे ॥१०२॥ पांडवांची झाली भेट। भीमा रोधीले अजगरे थेट। युधिष्ठीरे उत्तरे केले अजगर संतुष्ट। उध्दरिले शाप योनीतुनी ॥१०३॥ अगस्त्य अहंकार नाशित। मातृरूपे पान्हा देती। जीवनोद्धार करित। शरणागतांचा ॥१०४॥ वारण्या दुर्धर संकट जाण। अगस्त्य कथा वाचावी नेमून। मन स्वच्छ श्रद्धायुक्त करुन। अगस्त्य संकट निवारित ॥१०५॥ निवारित संकट। प्रसादे देती अमुप। जेणे होय जीवन कल्याण। भय लोपे सर्वथा ॥१०६॥ अगस्त्य अवतार लोक कल्याणा। सत्तत्त्व रक्षण निश्चित करण्या। स्वार्थ वासना अहंकार वारण्या। अगस्त्य येती धावून ॥१०७॥ अगस्त्ये तारीले समस्त देवा। अमृत दिधले मनुष्य लोका। अहंकार दैत्य मारुनी देखा। दानवही उध्दरिले ॥१०८॥ समुद्रमंथन कथा अद्भूत। अमृत लाभार्थ स्पर्धा दारुण। घुसळण मांडिले महाभयंकर। देव

दानवे ॥१०९॥ नारद म्हणती देवेंद्रा। विजय संपादण्या खासा। घ्यावे मांदार्य सहाय्य विशेषा। समुद्र आज्ञांकित त्याचा ॥११०॥ देव दानव दोन्ही लोकी। अपार श्रद्धा अगस्त्यांवरी। सर्व नतमस्तक होती। अगस्त्यांपुढे अनन्य ॥१११॥ देव धावले अगस्त्यांकडे। नारदे दानवा निवेदिले। तेही शीघ्र गति पातले। अगस्त्य आशिर्वादार्थ ॥११२॥ अगस्त्य संबोधित देव दानवा। अमृत अभिलाषा आपणा सर्वा। रत्नाकर उपजवी रत्ने अपारा। तीही घ्यावी आपण ॥११३॥ रत्नाकरासी नवरत्ने उपजण्या। तुमचा स्वीकार उपयुक्त साचा। त्या कारणे रत्नप्रसव क्षमता। सिंधूची वाढेल ॥११४॥ देव दानव संग्रामी। म्या उगा दंडिले रत्नाकरी। त्याची परतफेड करण्या भली। संधी आली चालून ॥११५॥ अगस्त्यांचे संबोधन। मान्य झाले उभयता लागून। म्हणती घुसळण्या सहाय्य। आपण व्हावे सत्वर ॥११६॥ अगस्त्य आज्ञापिती सत्शिष्य सागरा। त्वा उदार व्हावे रत्नाकरा। दिव्यरत्ने पेरावी वसुंधरा। तव कृपेने ॥११७॥ आज्ञा मानुनी शिरसावंध। रत्नाकर झाला तत्पर। येऊ लागली रत्ने अमोल। वसुंधरेवर विखरती ॥११८॥ रत्ने अशी अपरंपार। नाना वनस्पती आरोग्यालागून। नाना रत्ने शृंगारालागून। रत्नाकर पुरवी लीलया ॥११९॥ असंख्य रत्ने येती बाहेरी। देव दानव स्पर्धा करती। वेचण्या घुसळण थांबविते। तंडती परस्पर ॥१२०॥ नारद म्हणे ऐसे केल्या। अमृत न ये तुमच्या हाता। त्या कारणे करावी प्रतीक्षा। घुसळण संपेपर्यंत ॥१२१॥ देव दानव पुसती अगस्त्या। कैसे करावे सांगा आता। आपण मार्गदर्शन करता घुसळण सफल होईल ॥१२२॥ अगस्त्य म्हणती रत्ना मांडावे गिरीवरी। सह्यगिरीच्या मांडीवरी। पूजन करावे घुसळणोत्तरी। शिवपार्वती साक्षीने ॥१२३॥ अगस्त्ये संबोधिला रत्नगड। त्यावरी रत्ने मांडिते सकल। हलाहल आणि अमृतकलश। अंती येती क्रमाने ॥१२४॥ हलाहल येता बाहेरी। कैसे पूजन करावे म्हणती। दाहक सर्व रत्नांतरी। परि उपयुक्त सर्वाना ॥१२५॥ अगस्त्य म्हणती सांगा शिवतत्त्वाशी। सर्व शक्तिमान सर्वसाक्षी। त्यांच्याविना हे विनाशकारी। कोणा आकळेना ॥१२६॥ देव दानवे प्रार्थिले शिवा। शिव पाहती अगस्त्य नारदा। मान तुकवूनी निवेदिते शिवा। अनुमान आपुले ॥१२७॥ अमृतकलश प्रकटला अखेरी। देव दानव उतावीळ भारी। अगस्त्य, नारद,

गणेश लवलाही।कलश पूजना शिव प्रार्थिती॥१२८॥ कलश पूजन होता यथेष्ट। म्हणे मानवा द्यावे प्रसाद तीर्थ। देवासुरी नंतर करावे नेमस्त। अमृत द्यावे सर्वाते॥१२९॥ उतावीळ देवासूर दोन्ही। लगबग त्यांची बघोनी। द्यावी धारा मानवा लागोनी। शिव आज्ञापि कलशाते॥१३०॥ अगस्त्य म्हणती धन्य झाले। शिवतत्त्व अमृतरूपे पृथ्वी आले। अमृतवाहिनी नामे स्त्रोत वाहीले। रत्नगडी अवतीर्ण॥१३१॥ अगस्त्ये पूजीले गणेशासहित। नारद करिती पौरोहित्य। रत्नेश्वर,अमृतेश्वर स्थापित। शिवतत्त्व प्रकटले॥१३२॥ पार्वतीमाता कळसाई। कौतुक पाहे समोरी। पुत्रा अगस्त्या नवलाई। त्वा केली खरोखरी॥१३३॥ लोककल्याणकारी अनिवार्य। जलौघ निर्मिशी अमोघ। कठीण अगप्रस्तरा कुदळी स्त्यवून। पाझर तू निर्मिशी॥१३४॥ तुवा सांभाळावी माझी प्रजा। तुष्टवोनी जल,अन्न,आरोग्या।रहावे येथ चिरस्थैर्या। संचरोनी त्रिलोकी॥१३५॥ रत्ने झाली वितरीत। देवे मिळविले अमृत। राहू करी आगळिक। त्यासी दंड जाहला॥१३६॥ देवेंद्रादी सर्व देव। वंदिती अगस्त्य,विनायक,शिव। कार्तिकेय नारद पाहती नवलाव। मोहिनीराजांचा॥१३७॥ अर्धनारी शिवाजैसे। प्रकटोनी गोविंद मोहिनीरूपे। अवरोधिले दैत्य सारे। श्रीविष्णूने शिवकृपे॥१३८॥ घुसळण घडले सागरी। वितरित झाले सहयोदरी। अमृतवाहिनी तटी निगुती। निधीनिवास जाहला॥१३९॥अमृतवाहिनी झाली विख्यात। गंगागोदे उदरात।महाओघ झाला संगमी थोर। सागराकडे झेपावला॥१४०॥ अगस्त्यांचा हा बढीवार। स्वसिध्द लोक- कल्याणकारक। सेवा,शक्ती,बुध्दी एकवटून। कार्य अवघे साधिती॥१४१॥ समुद्रमंथन कथा अद्भूत। त्याहून अगस्त्य चरित्र अद्भूत। स्वतः राहून गुप्त स्वरूप। नवलाव दाविती॥१४२॥ ही शिवपार्वतीची करणी। अगस्त्याकरवी होतसे पूर्ती। त्याकारणे अगस्त्यऋषी। शिवस्वरूप होतसे॥१४३॥ अगस्त्यकथा अद्भूत। परि नोहे कल्पनाविलास। सृष्टीसंतुलन सत्तत्त्वरक्षण। सिध्द अगस्त्य तत्पर॥१४४॥ अकोले ग्रामी अगस्त्याश्रमी। बैसूनी वाचाव्या कथा एकाग्री। संकटे पळती दूरच्या दूरी। लाभ अमोल होतसे॥१४५॥ घ्यावी याची प्रचित। संकल्प करुनी निश्चित। श्रध्दायुक्त होऊनी अनन्य। अनुभवावे अगस्त्यांना॥१४६॥

सोडूनिया विकल्प नाना। शरण जावे सिध्द चरणा। विश्व ज्याच्या आज्ञेविणा। कर्म न करी॥१४७॥ निसर्ग संपत्ती भोगण्या यथेष्ट। शत्रूंचा करावया निःपात। शरण जावे अगस्त्या एक। निश्चित मनाने॥१४८॥ या अध्यायाची ऐकावी महती। अमृतसागरी समस्त न्हाती। प्रत्यक्ष समस्त देव दर्शना येती। अगस्त्यांच्या॥१४९॥ वाचकाचा होई उध्दार। होऊन निर्वेध सुखोपभोग। राज्य करुनी कल्याणकारक। शिवतत्त्वी लीन होती॥१५०॥ सकल सिध्दांचा शिरोमणी सिध्द। अगस्त्य मुनी होय शिवरूप। पंचतत्त्वे वर्तती आज्ञेत। लोककल्याणकारी॥१५१॥ अगस्त्य आज्ञे लिहितो सत्य। घ्या याची थेट प्रचीत। वेद, पुराणे, इतिहास, काव्य। त्याहून अधिक बोललो॥१५२॥ वाहून चरणी अगस्त्यांच्या। लोककल्याण साधण्याकरिता। उघड मांडिली परतत्त्वता। अगस्त्यांच्या कृपेने॥१५३॥ ॐ तत् सत् सिध्द मुनि, ऋषी, देव अगस्त्यार्पणमस्तु॥ अस्तु। ॥शुभम् भवतु॥

अध्याय तिसरा समाप्त

अ. ४

॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ ॥ ॐ श्रीअगस्त्ये नमः ॥

ॐ श्रीगणेशाय नमः । श्रीकरवीरनिवासीनी अंबाबाई कुलदैवतायै नमः । श्रीगुरवे नमः । ॐ श्री ऋषी, मुनी, सिध्द, अगस्त्यनारायणे नमः । सकल देवतायै नमः ॥ आता विवाह कथा अद्भूत । संसारी पाविजे सुस्थिर । शिवपार्वती विवाह नित्य । सृष्टिचलना कारणे ॥१॥ परि शिवपार्वती विवाह प्रसंगी । एके समयी घटना अघटित घडली । पृथ्वी दोलायमान झाली । त्रिलोक अवघे भयभीत ॥२॥ म्हणती प्रलय लोटला । शिवपार्वती विवाह प्रसंगे वहिला । विचारावे प्रत्यक्ष शिवतत्त्वाला । स्थैर्य रहावे पृथ्वीशी ॥३॥ शुभप्रसंग हिमालयाने मांडिला । निमंत्रिले समस्त देवदानव राजा । ऋषीगणासह अगस्त्या । निर्विघ्न कार्यसिध्दिसी ॥४॥ निमंत्रिले अखिल भूतमात्रा । शिवगणा सहित वृषभा । ब्रह्मा, विष्णू, गणेशा । कार्यसिध्दिशी ॥५॥ जमता समस्त त्रैलाक्य भूतमेळा । पृथ्वी होई कंपायमाना । विश्व लागे आंदोलाया । मोठी पर्वतशिखरे नष्ट होती ॥६॥ सिंधू खवळला अफाट । भयग्रस्त अवघे भूतमात्र । धावती शिवाकडे अविलंब । त्राहिमाम घोषे आक्रंदती ॥७॥ कौतुक वाटले शिवपार्वतीसी । लीला कैची झाली सृष्टिची । हिमालय भयभीत मानसी । व्हावा निर्विघ्न विवाह ॥८॥ शिवांना शरण येऊन । अवघे भाकती करुणा पूर्ण । वाचवावे नाशापासून । आता आपण पृथ्वीला ॥९॥ शिव म्हणती पर्वतराजे केली आगळीक । स्वगृहे निमंत्रिले त्रैलोक्य । त्यामुळे पृथ्वी झाली असमतोल । समतोल साधला पाहिजे ॥१०॥ हिमालयाचा हेतु शुभ । परि अहंकार दर्शने केले दिव्य । बोलावून त्रैलोक्य । मोठेपणा मिरवी ॥११॥ देव दानव भूतमात्र । हिमालयासह प्रार्थिती शिव । करावा उपाय सत्वर । निर्विघ्न कार्य घडावे ॥१२॥ गिरीजावर कळवळला भारे । त्रैलोक्य सागरी बुडू पाहे । करुणापूर्ण महादेवे । धरिले हाती गिरीवरा ॥१३॥ अभय दिले सर्व लोका । पाचारिले स्वपुत्र अगस्त्या । असे सिध्द मुनि तत्वता । महायोगी प्रतापे ॥१४॥ समक्ष प्रकटले शिवरूप अगस्त्य । शिव

पृष्ठ क्र.
२१

अ. ४

आज्ञा करिती कृपावंत । सृष्टि समतोल करण्या सत्वर । त्वा दक्षिण तोलावी ॥१५॥ अगस्त्या तुला बोलाविले हिमालये । परि तोही संकटी दिसतसे । निमित्त मम विवाहाकारणे । समस्त नष्ट होईल ॥१६॥ अगस्त्य होती निराश । पाहू ना शकती शिवपार्वती विवाह । मनोकामना राहिली अपूर्ण । शिवांना प्रार्थिती ॥१७॥ शिवशंकर म्हणे अगस्त्या । निराश न व्हावे आता । वरदान देतो तुला तत्वता । क्षणात प्रकटू तुजपुढे ॥१८॥ हवे तेव्हा करावे चिंतन । आम्ही प्रकटू निर्विलंब । पुरवू तव मनिचा हेत । लागी वेगे कार्याला ॥१९॥ अगस्त्या त्वा करावा पराक्रम । दावावे शिवरूप विश्वव्यापक । स्थिर करावा पृथ्वीलोक । महासिध्दी प्रतापे ॥२०॥ आज्ञा घेऊनी अगस्त्य । आले दक्षिणेलागून । पोथियिल पर्वती शिखरस्थ । अगस्त्ये तप आरंभिले ॥२१॥ भगवान अगस्त्ये धरिले विराट रूप । प्रकटविले शिवस्वरूप । बुडता हिमालय तोलून । दक्षिण भूमी सांभाळी ॥२२॥ शिवतत्त्व एकमेव शक्तिमान । अगस्त्यरूप घेऊन । सृष्टिचालन संतुलन । रक्षिती भूतमात्र ते ॥२३॥ अगस्त्य शिवस्वरूप परिपूर्ण । त्रिदेव पंचतत्त्वे एकवटून । अगस्त्यशक्ती निष्पन्न लोककल्याणकारणे ॥२४॥ शिव राही पर्वत राजी । अगस्त्य राही पोथियिली । उत्तरदक्षिण दोन्ही भोगिती । शिवतत्त्व निस्सीम ॥२५॥ दक्षिण दिशे सिध्द अगस्त्येश्वर । उत्तरदेशी महेश्वर । दोन्ही एकरूप पावती निश्चित । अद्वैते प्रचिती ये ॥२६॥ ऋतुचक्र करुनी स्थापित । पृथ्वी करुनी संतुलित । देवदानव मानवादि भूत । सुस्थिर करिती भूलोकी ॥२७॥ तैशीच विंध्य कथा अति अद्भूत । भूसंतुलना निमित्त विख्यात । विंध्य तरी अगस्त्य सत्शिष्य । अगस्त्य तपश्चर्या निवास ॥२८॥ विंध्य आणि मेरुपर्वत । वाद घालती श्रेष्ठ कोण । मेरू म्हणे मला सूर्यनारायण । प्रदक्षिणा करी नित्य ॥२९॥ विंध्य निराश होउनी । मत्सर उद्भवला मनी ॥ जापिले आदित्यालागूनी । प्रदक्षिणा मला करावी ॥३०॥ सूर्ये नाकारली प्रदक्षिणा । विंध्य क्रोधायमान जाणा । तुझिया दमुनि अहंकारा । शरण आणवीन तुजलागी ॥३१॥ सूर्ये- अहंकार नष्ट करण्यालागी । स्वतः झाला अहंकारी । उंच उंच वाढू लागला आकाशावेरी । अडथळा होय प्रदक्षिणे ॥३२॥ सूर्ये संतापला बहूत । निर्भत्सना करी विशेष । विंध्य न थांबे तिळमात्र । वाढ त्याची आवरेना ॥३३॥ सूर्ये समजाविले

पृष्ठ क्र.
२२

विंध्या । न धरी उगा दूराग्रहा । अवघा विनाश होय खरा । अविद्या स्पर्धा नव्हे बरी ॥३४॥ विंध्य न पावे समाधान । सूर्ये प्रार्थिले देवेंद्रासह देव । देव समजाविती विंध्य । परी विंध्य ऐकेना ॥३५॥ सूर्यासह समस्त देव । गेले ब्रह्मदेवा शरण । म्हणती आपण केली सृष्टि निर्माण । आपणचि आवरावी ॥३६॥ ब्रह्मदेव म्हणे विंध्यगुरु अगस्त्य सिध्द । त्रिदेव स्वरूप विख्यात । सृष्टि संतुलन कार्य अमोघ । लोककल्याणकारी ॥३७॥ देव जाती अगस्त्या शरणा । अभय देऊनी तुष्टविले सर्वा । मी आज्ञापितो शिष्योत्तमा । विवेक धरावा मानसी ॥३८॥ विंध्य अगस्त्यशिष्य थोर । त्रिकालज्ञ आरोग्यसंपन्न । अगस्त्यांच्या आज्ञेवरून । दिव्यौषधी धारणकर्ता ॥३९॥ त्यांनी जाणिले मनोमनी । गुरु अगस्त्य येती आपणाघरी । आज्ञा पाळिता निरंतरी । फल दिव्य मिळेल ॥४०॥ सद्गुरु लोक- कल्याणकारी । अगस्त्यमुनी आले दारी । विंध्य जाई साष्टांग लोटांगणी । म्हणे आज्ञा गुरुवरा ॥४१॥ विंध्या पाहूनी अगस्त्यमुनी । गहिवरती वात्सल्याभरी । म्हणे मी प्रसन्न आहे तुझेवरी । काय हवे ते माग ॥४२॥ अगस्त्यांच्या भाषणे । विंध्य विरमला अंतरी । आपली आज्ञा धरण्या शिरी । सादर मी सर्वथा ॥४३॥ शिष्योत्तमा विंध्य राजा । अमोघ औषधी धारका । मम तपःश्र्वर्या सहाय्यका । दूराग्रह त्यजावा वाटे ॥४४॥ त्वा दूराग्रह त्याजिल्यावरी । सृष्टि स्थिर होईल सत्वरी । दिन रजनी क्रम नियमित परी । तवकारणे होईल ॥४५॥ तू थोर महाज्ञानी । कल्याणकारी कार्याकारणी । सोडून अभिमान सर्वथापरी नम्र उपकर्ता व्हावे ॥४६॥ ऐकोनी अगस्त्यांची आज्ञा । आठवी अगस्त्य कर्तृत्व शौर्या । सद्गुरु अधिकार त्रिलोकी मोठा । नम्र आज्ञा करितसे ॥४७॥ स्वतःचा रक्षण्या मोठेपणा । विंध्य विनम्र भावे नमिला । म्हणे अगस्त्या सद्गुरुराया । वाढ न घे आज्ञेविणा ॥४८॥ देव, सिध्द, ऋषी मुनी अगस्त्य । अभिनंदती शिष्योत्तम विंध्य । तव थोरवी गातील देव दानव मानव । त्रिलोकी सत्शिष्य मिरविला ॥४९॥ तू जाहला चिरंजीव । वनौषधी धारक कल्याणप्रद । अगस्त्य शिष्य विख्यात । सामंजस्य मूर्ती ॥५०॥ नातरी अगस्त्य शापादपी । दंडिले असते विंध्याप्रती । परि सामंजस्य नम्रता वाणी । सन्मान कैसा मिरवे ॥५१॥ सृष्टिसमतोल साधला । त्रिलोक आनंदला । सूर्ये अभिनंदिले विंध्या । हिमालय आला शरण

॥५२॥ रोग अहंकार गर्व दारुण । हरण्या समूळ वृत्तीतून । सहाय्य होई विंध्याख्यान । मन प्रसन्न करितसे ॥५३॥ विंध्य प्रार्थिती सद्गुरुस । यावे वसावे विंध्यावर । येता जाता दक्षिणोत्तर । दर्शन द्यावे आम्हाशी ॥५४॥ तथास्तु म्हणून अगस्त्य भगवाने । विंध्य गौरविला सप्रेमे । अहंकार, स्पर्धा, गर्व सारे । हरिले विनोदे ॥५५॥ सृष्टी समतोल राखण्यास । पर्जन्य जलव्यवस्थापनास । अगस्त्य अवतार निश्चित । मान- मानस सरोवरी ॥५६॥ जलातून जन्म झाला । म्हणून लोकजीवन झाला । पर्जन्य जल व्यवस्थापिता झाला । सिध्द मुनी अगस्त्य ॥५७॥ पुढे ऐका कावेरी कथा । सृष्टि संतुलन जल व्यवस्थापना । लोककल्याण पूर्ण साधण्या । लोकभावन कार्य करी ॥५८॥ अगस्त्य नव्हे सिध्द मुनी ऋषी । तो त्रिदेव साक्षात खरोखरी । अग्नी वायू त्रिदेव शक्ती । अगस्त्या ठायी प्रकटल्या ॥५९॥ सह्यगिरीच्या रांगेत । ब्रह्मगिरी नामे प्रदेशात । कवेरा राजा विख्यात । आनंदे राज्य करी ॥६०॥ परि सदैव वाटे मनी । तपःश्र्वर्या करून महानिधी । ऋषीत्व, सिध्दत्व परोपरी । मिळवावे लोककल्याणा ॥६१॥ स्वयंभू शिव प्रकटले जेथ । त्रिदेवरूपे विख्यात । -यंबक नामे तीर्थ । निर्माण झाले असे ॥६२॥ ब्रह्मगिरीवरी अगस्त्य । तप आचरती अमोघ । आरोग्य विद्या विकसनार्थ । औषधी शोधन करिती ॥६३॥ ब्रह्मदेवा वंदुनी । अगस्त्य मंतव्य सांगे त्यासी । शिवगंगा आणावी ये भुवनी । नित्य स्नान करण्यास ॥६४॥ पाहूनी अगस्त्यांचे मंतव्य । ब्रह्मदेव म्हणती सत्य । गौतम ऋषी शिष्योत्तम । त्या कार्यी योजिला ॥६५॥ पुढे गौतमी गंगा प्रकटविली तेथ । शिव साक्षात प्रकटूनी ओघ देत । दक्षिण गंगा म्हणूनी मिरवित । गोदावरी ऋषीवरांसाठी ॥६६॥ ब्रह्मगिरी राजा कवेर । ब्रह्मगिरी वरी वंदी अगस्त्यांस । निमंत्रिले स्वराज्यात । आशिर्वाद घ्यावया ॥६७॥ ब्रह्मगिरी पर्वत येथ । ब्रह्मगिरी राज्य कानड देशात । तपस्यार्थ कवेर येत । ब्रह्मगिरीवरी ॥६८॥ विनम्र प्रेमभावे निमंत्रण । स्वीकारिती अगस्त्य मुनिवर । आले कानड देशी ब्रह्मगिरी राज्यात । कवेराशी भेटावया ॥६९॥ कवेर अगस्त्यांचे स्वागत करी । पाद्यपूजादी विधीपूर्वक पूजन करी । तेथ उभी लावण्यवती कावेरी । उपवर कन्यका ॥७०॥ कावेरी नमुनी अगस्त्यांशी । सन्मुख प्रसन्नचित्ते विनम्र उभी । म्हणे मज इच्छा कार्याची । लोकहिताकारणे ॥७१॥ कवेर

सांगे विलक्षण कथा। शिवप्रसादे कन्यारत्न प्राप्त देखा। शिव आज्ञापिती आम्हा उभयता। लोक - कल्याणार्थ जन्म हिचा ॥७२॥ शिवे कथिले दृष्टांत देऊन। कन्या करील जीवन रक्षण। दक्षिण देश होईल प्रसन्न। हिच्या कल्याणकार्ये ॥७३॥ शिवे निवेदिले मला। आपला परामर्श घेण्याला। या कारणे आमंत्रिले आपणा। कावेरी पायी घातली ॥७४॥ साधावे वाटे लोककल्याण। मनोभावे सेवा करुन। कावेरी उत्सुक संपूर्ण। आपल्या कार्यासाठी ॥७५॥ कावेरी सुकुमार उपवर कन्या। शिवप्रसाद तेजस्विता। म्हणे अगस्त्या लोकभावना। कावेरी पाणिग्रहण करावे ॥७६॥ अगस्त्य म्हणे मी विवाहित। उग्रतपस्वी, सिध्दीयोजक। विरक्त विरागी आणि वृध्द। कैसी कन्या स्वीकारु ॥७७॥ तव कावेरी बोले स्वमुखे। म्या केव्हाचि आपणाशी वरिले। आपुला अनुसार करुनी नेमे। लोकसेवा करीन ॥७८॥ कावेरी हट्ट देखून। अगस्त्य म्हणे कवेरालागून। शिवआज्ञा समजून। मी कावेरी स्वीकारितो ॥७९॥ अगस्त्य कावेरी विवाह झाला। कानडदेश, ब्रह्मगिरी प्रदेश धन्य झाला। आश्रम उभारिला कानडदेशा। सह्यगिरीच्या कुशित ॥८०॥ अगस्त्य करीत घोर तप। कावेरी मनी खंत करित। अगस्त्य केव्हा त्यांच्या कार्यी मज। सहाय्य घेती कळेना ॥८१॥ कावेरीची मनोकामना। त्रिकालज्ञ अगस्त्यां का कळेना। परि वेळ पाहून उपयोजना। अगस्त्य करिती विनोदे ॥८२॥ महामाता कावेरी आतूर। लोककल्याणाकारण। वारंवार विनवी अगस्त्यांस। परि अगस्त्य तपमग्नी ॥८३॥ तरी आश्वासिले तीशी। वेळ येईल निकट ऐशी। जेणे कारणे तुजसी। कल्याण कर्म भाग असे ॥८४॥ दक्षिणेत महाशक्तीशाली क्रूर। राक्षस विख्यात नामे शूरपदम। करी स्पर्धा इंद्रासी भयंकर। देवपूजक मानवा तिरस्कारी ॥८५॥ मानवजात व्हावी नष्ट। म्हणवूनी माये पर्जन्य रोधित। दुष्काळ निर्मूनी भूमीस। अति त्रस्त करितसे ॥८६॥ भूतमात्र झाले त्रस्त। त्राही त्राही करिती सर्व। कावेरी होई कासावीस। जीवमात्र जीववाया ॥८७॥ कावेरी पुन्हा विनवी अगस्त्यांस। आपण पर्यावरण संतुलक विख्यात। पृथ्वी पर्जन्य समतोल राखण्यास। देवत्व धरिले की ॥८८॥ देव होत भयचकित। दुष्काळ निवारण अगस्त्य साध्य। परि अगस्त्य तपःश्चर्ये चूर। कौतुक त्यांचे कळेना ॥८९॥ पर्यावरण देव अगस्त्य।

असती वाटे निद्रावश। त्याकारणे देव कावेरीस। प्रवृत्त करिती कर्माते ॥९०॥ कावेरी म्हणे मी ऋषी आज्ञांकित। आपण झाल्या सहाय्यभूत। कर्म आवश्यक कल्याणकारक। मार्ग काही निघेल ॥९१॥ ऋषी सिध्द मुनी अगस्त्य। त्यांसी वश करिती सिध्दीपती विनायक। म्हणून देव विनायक शरण। काही तरी करावे ॥९२॥ लोककल्याण कार्यार्थ कावेरी नेमस्त। अभिवचनी गुंतले अगस्त्य। परि कौतुक दाविती अलौकिक। नेमिले प्रकट करावया ॥९३॥ कावेरी अति प्रिय पतिशी। विनवी द्यावी संधी लोककल्याण मार्गी। आपण वचन दिधले मजलागी। पूर्तता त्याची करावी ॥९४॥ अगस्त्य तथास्तु बोलोनी। निद्रावश झाले निशी। कावेरी अस्वस्थ झाली अति। तळमळ तगमग होतसे ॥९५॥ प्रातःसमयी अगस्त्यऋषी। निघाले स्नानालागुनी परि। ठेवावे कावेरीस कैसे घरी। अस्वस्थ अवस्थेत ॥९६॥ अगस्त्ये केली अद्भूत माया। जलरूप करुनी अगस्त्य भार्या। कमंडलूत भरुनी समवेत न्याया। अगस्त्य कौतुक करी ॥९७॥ त्रिकालज्ञ अगस्त्य सिध्द। त्यांना ठावे विनायकाचे कौतुक। परि विनायकासह सर्व देवांस। कल्याणकार्यात सामावी ॥९८॥ कमंडलूत कावेरी भरुनी। अगस्त्य सरोवरी जाय स्नाना लागोनी। शिलाखंडावरी कमंडलू स्थापनी। स्नान करिती सरोवरी ॥९९॥ देवेंद्राने संधी पाहून। विनवणी केली सिध्दिविनायकालागून। कावेरी मुक्त करावी कमंडलूतून। सत्वर अविलंबे ॥१००॥ मुळात अगस्त्य आतूर भारी। कावेरीस प्रवाहरूप देण्यालागी। म्हणवूनी जलरूप करुन तिशी। कमंडलू भरियेली ॥१०१॥ कावेरी करील कुंभोजानुसार। राखील मित्रावरुणी व्रत। पातिव्रत्य अति तीव्रतर। लोपामुद्रेप्रमाणे ॥१०२॥ परि श्रेय द्यावे श्रीविनायका। ज्येष्ठ भ्राता विघ्नहर्ता। म्हणवून दुरुन पाहती कौतुका। श्रीगणेशाचे ॥१०३॥ विनायक झाला काकरूप। कमंडलू दिधला लवंडून। कावेरी माता प्रवाही होय। पृथ्वी तृप्त जाहली ॥१०४॥ अगस्त्य आले स्नान करुनी। पाहती खळाळती कावेरी। अमोघ प्रवाह नयन सुखवी। अगस्त्य लौकिकी शोक करी ॥१०५॥ कावेरी कावेरी साद घाली। मला सोडून कैसी गेली। देव मानव दानव कौतुक पाहती। लोकभावन अगस्त्यांचे ॥१०६॥ समस्त देव होऊन प्रकट। विनायकासह क्षमायाचना करीत। आपल्या कृपेनेच कावेरी

नदीरूप । प्रवाहीत झालीसे ॥१०७॥ कन्यापिता झाले संतुष्ट । अगस्त्यांनी राखिले वचन । पवित्र सति कावेरी जाण । लोककल्याणा प्रवर्तली ॥१०८॥ कावेरी क्षमायाचना करी । म्हणे व्रतभंग झाला निश्चिती । आपल्या आज्ञेवीण झाले प्रवाही । क्षमा आपण करावी ॥१०९॥ अगस्त्य झाले सुप्रसन्न । आशिर्वाद दिधले उदंड । म्हणती खरे लोककल्याण । साधे तव कारणे ॥११०॥ कावेरी झाली दक्षिणगंगा । जणू भागिरथी, गौतमी प्रकटे शिवकृपा । अगस्त्यपत्नी म्हणून विलोका । गंगेसम पवित्र ॥१११॥ अगस्त्य सहाय्य झाले भगिरथा । गंगा प्रवाह पूर्व सागरी नेण्या । करुनी कावेरी प्रवाह रचना । दक्षिण क्षेत्र संपन्नी ॥११२॥ शूरपद्म आला शरण । मला घ्यावे आपले कार्ये सामावून । माया त्यागून परिपूर्ण । लोककल्याणा सादर ॥११३॥ अगस्त्यांनी क्षमा केली । सहाय्य घेतले कावेरी प्रवाही । दानवरुप मावळून सत्वरी । देवत्व त्यासही लाभले ॥११४॥ पोथियील गिरीवरी निवांत । अगस्त्य आचरती तप अमुप । दक्षिण होय दुष्काळ मुक्त । जलव्यवस्था पूर्ण करी ॥११५॥ भरतभूमी सुजल करण्या । सागर समिप जलौघ निर्मिण्या । कावेरीसम अन्य प्रवाहा । प्रवृत्त करी विनोदे ॥११६॥ अगस्त्य निर्मून ताम्रपर्णी । सहाय्य केले कावेरी लागूनी । दक्षिण व्यापिली जलौघांनी । लोकसंतुष्ट जाहले ॥११७॥ अगस्त्य वाटती शिवरुप । कृत, पुलह, पौलस्त्य गोत्रवर । ब्रह्ममानसपुत्र येती मिळून । स्वोद्धारा कारणे ॥११८॥ पुढे ताम्रपर्णी झाली सहाय्यभूत । श्रीरामा लंके पोहचविण्यास । त्याकारणे पवित्र विख्यात । अगस्त्यपुरी निर्मिली ॥११९॥ पर्जन्य जल समतोल । राखण्या करिती महान कार्य । त्या कारणे अगस्त्य नाम सफल । पर्यावरण देवता ॥१२०॥ शिव झाला साक्षात येथ । ब्रह्मास होय सहाय्यक । विष्णूसम लोकधारक । अगस्त्य होय निर्धारी ॥१२१॥ मित्रावरुणी कुल मोठे । प्रकाशमान औदार्य कृपे । देव अगस्त्य सिध्द मुनि ते । शिवरुपे भजताती ॥१२२॥ कृषीवल झाले आनंदित । भूलोक झाला स्थिर संपन्न । त्रिदेव केले सुप्रतिष्ठित । सिध्द ऋषी अगस्त्याने ॥१२३॥ अगस्त्यांचे महिमान गाता । येत असे जलसंपन्नता । कृषी क्षेत्रा येई सुफलता । अगस्त्य करी निधरि ॥१२४॥ कृषीक्षेत्र करण्या फलन योग्य । जलव्यवस्था यशा कारण । पर्जन्यकृपे लागून । अगस्त्य पूजन

निर्धारी ॥१२५॥ अगस्त्या गेल्या शरण । कृषीवल होत सुसंपन्न । अगस्त्य कृषी देवता जाण । मार्गदर्शक सर्वाना ॥१२६॥ इति चतुर्थोध्याय संपूर्ण । निववी चिंता देऊनी जीवन । कृषी क्षेत्र करी सुफलित । श्रद्धापूर्वक पूजनी ॥१२७॥ कृषीवलांनी योजावा अगस्त्य याग । भूतमात्रा निववावे जल देऊन । संकल्पावे जलकुंभ कल्याणाकारण । कृषीक्षेत्र आणि भूतमात्र ॥१२८॥ अगस्त्य कथा अति अद्भूत । निववी मन चिंता वारुन । लोकभावन ऋषी म्हणून । विख्यात सर्वत्र होत असती ॥१२९॥ पुढे ऐका कथा गहन । कसे गोत्र, गोत्रज कारण । मनुष्यरुप धारण करुन । भूलोकी अगस्त्य विचरे ॥१३०॥ वेद, पुराणे, महाकाव्ये । लोककथा नानाविधे । सांगती कथा परि । मी अगस्त्य आज्ञे । कथा निवेदिली ॥१३१॥ इति चतुर्थोध्याय समाप्त ॥

ॐ देव, ऋषी, सिध्द, मुनी अगस्त्यार्पणमस्तु ॥ शुभम् भवतु । अस्तु । शुभम् भवतु ।

चवथा अध्याय समाप्त

अ. ५

॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ ॥ ॐ श्रीअगस्त्ये नमः ॥

ॐ श्रीसिद्धिविनायकाय नमः । ॐ श्रीसद्गुरवे नमः । ॐ श्रीकुलदेवतायै नमः । ॐ श्री सकल देवतायै नमः । ॐ श्री देव, ऋषी, सिद्ध अगस्त्यमुनीयै नमः ॥ अगस्त्य स्वयंसिद्ध पूर्ण । साक्षात् त्रिदेव स्वरूप जाण । शिवे धरुनी मित्रावरुणी रूप । मान-मानसकुंभी प्रकटले ॥१॥ अवकाश, पृथ्वी संतुलनार्थ । ऋतुचक्र निर्मिती करण्यास । भूतमात्र पालनार्थ । देवशक्ती संरक्षिण्या ॥२॥ अग्नी, वायू जलदेवता । शिवास्पद होऊन तत्त्वता । अगस्त्यरूपे हिमपर्वता । माजि प्रकट होताती ॥३॥ अगस्त्य ऋषी नित्य शक्ती । लोककल्याणार्थ रूप धरिती । देव, दानव, मानव रक्षिती । लीला दाखवी लोकाते ॥४॥ पर्यावरण समतोलविद्या । जलव्यवस्थापनविद्या, कृषीविद्या । युध्दविद्या, आरोग्यविद्या । अथर्व आणि अद्वैत विद्या प्रकर्षी ॥५॥ विद्या व्हाव्या सर्वगत । भूलोक व्हावा सुफलित । मानव व्हावे निश्चित । कर्म-तत्पर आनंदे ॥६॥ बन्धु वशिष्ट ऋषी विख्यात । तृत्सुवंशी समाविष्ट । लोकधारणा करण्या व्यवस्थित । अगस्त्ये वशिष्ट निरोपिला ॥७॥ मानवजाती कल्याणार्थ वशिष्ट जाहले तत्पर । दैवी जन्म विसरुन । समाजकार्यी रत झाले ॥८॥ अगस्त्य आणि वशिष्ट । दोघे लोककल्याणार्थ प्रेरुन । त्रिदेवे केले समाधान । लोकधारणेलागून ॥९॥ वशिष्ट झाला कुलगुरु । वशिष्ट झाला पुरोहितु । मानव जाती व्यवस्थापितु । कार्यरत जाहला ॥१०॥ अगस्त्य सर्व विद्या पारंगत । स्वयंसिद्ध ऋषी मुनी विख्यात । विद्यादानार्थ आश्रम स्थापित । विविध स्थले योजूनी ॥११॥ आश्रम स्थापिले दशदिशा । अंतरिक्षे आणि अवकाशा । देव दानव मानव समस्ता । सर्व विद्या दान करी ॥१२॥ सह्याद्रिच्या कुशीत । अगस्त्यपुरी परिसरात । मुख्य आश्रम करुन स्थापित । चिरस्थायी अगस्त्य होतसे ॥१३॥ अगस्त्यपुरी परिसरामाजी अगस्त्यनगरी । तेथे स्थापून मूळ सिध्देश्वर गिरिजापती । अद्वैताश्रम उभारुनी अमृतवाहिनी तीरी । लोककल्याण साधिती ॥१४॥ उत्तर

पृष्ठ क्र.
२९

अ. ५

क्षेत्री अगस्त्यमुनी ग्रामी । रुद्रप्रयागतीर्थ सन्निधानी । एक आश्रम स्थापिला मुनीनी । तपश्चर्या केली अमर्याद ॥१५॥ प्रयागतीर्थी एक जाण । एक यमुनातीरी जाण । गंगाद्वारी तपाचरण । काशी क्षेत्री निवासाश्रम तो ॥१६॥ दक्षिण क्षेत्री मणीमती दुर्जया । रामसेतु पाण्डय देशा । वैदुर्य पर्वती आश्रम स्थापिला । कुंजर पर्वतावर पाही ॥१७॥ नासिक पंचवटी जाण । रत्नगडी एक मान । ब्रह्मगिरीवरी स्थान । अगस्त्यांचे असे की ॥१८॥ अकोले अगस्त्यग्रामी आश्रम । अगस्त्यदुर्ग अगनाई अनकाई जाण । गोदेग्रामे अमृतवाहिनी प्रवरा गोदा संगमावर । निधीनिवासी तैसाचि ॥१९॥ रामटेकी शिवस्वरूप स्थान । कौण्डीण्यपुरी एक स्थान । मलयावरी कृतमालेतीरी जाण । पोथिथील पर्वती आश्रम स्थापिले ॥२०॥ कोल्हापुरी एक स्थान । वेदारण्यी तैसाचि जाण । कानडदेशी ब्रह्मगिरी जाण । जावा सुमात्रादि बेटी आश्रम स्थापिले ॥२१॥ अगस्त्याश्रम बंगाल देशी । नेपाळ, तिबेट, भूतानी । मानस मानसरोवरी सन्निधानी । आश्रम स्थाने उभारिली ॥२२॥ गया, तंजावर, अगस्त्यमैल । अगस्त्य शृंग । सिंधुनदीजवळी एक । एकेक तिर्थ स्थापिले ॥२३॥ सरस्वती नदी पुष्करतीर्थी । ताम्रपर्णी तीरावरी । महानदी आणि गयाशिरसी । ब्रह्मरस आश्रम ॥२४॥ उद्यन्तक पर्वती, प्रभासपट्टणी आश्रम अगस्त्य सरस, कंबुज, जावा आणि श्रीलंकेशी । टाकळीढोकेश्वरी । अगस्त्य आश्रमस्थान स्थापिले ॥२५॥ नर्मदातिरी अनेक । विंध्य पर्वती विशेष । हिमालये अगस्त्यवटी । आश्रम स्थाने कितीतरी ॥२६॥ हाती कुदळी घेऊन । प्रत्यक्ष कृषी क्रिया दावी करुन । जलव्यवस्थापन, पर्जन्यव्यवस्थापन । गोपालनही शिक्षा देत ॥२७॥ अभूतपूर्व धनुर्विद्या, अथर्वविद्या माया । आश्रमी शिकवी आरोग्यविद्या । योगविद्या अद्वैतविद्या । अगस्त्य प्रसारी सर्वत्र ॥२८॥ हिमालय पर्वतात । अगस्त्याश्रम अनेक । ध्रुवप्रदेशी अगस्त्य जात । तपश्चर्या साधया ॥२९॥ सप्तखंडे पृथ्वी व्यापक । अगस्त्यांनी आकळिले समस्त । सागरी आश्रम स्थापून देख । अद्भूत लीला दाखविली ॥३०॥ आश्रमस्थाने । तपःस्थाने । निवासस्थाने शिष्याश्रम स्थाने । स्थापिली अगस्त्यांनी परोपरी ॥३१॥ नवग्रही मेघमंडळी । आश्रम स्थापिले नानापरी । अवकाशीही शक्तीशाली । अगस्त्याश्रम स्थापिले ॥३२॥ अखंड विद्यासाधना । तपःश्चर्या उग्र जाणा । शिवब्रह्मविष्णू तत्त्वे जाणा ।

पृष्ठ क्र.
३०

अगस्त्य सामर्थ्ये आकळिती ॥३३॥ तारारूप स्वीकारून । अवकाशी करी विद्यादान । पंचतत्त्वे त्रीदेव जाण । अगस्त्यचरणी येताती ॥३४॥ सागरे जेथ जेथ स्पर्श झाला । अगस्त्ये आक्रमिले त्या त्या स्थळा । अगस्त्य स्थान प्रकटले त्या स्थळा । अगस्त्य सर्वत्र संचारती ॥३५॥ त्या कारणे अगस्त्य । सृष्टीव्यापक झाले निश्चित । पंचतत्त्वे करि नियमित । सामर्थ्यसंपन्न अलौकिक ॥३६॥ मानवी जीवन स्थीर व्हावे । सात्विक भावे उचंबळावे । अहंकार गर्व सांडूनी सारे । प्रेमभावे वसावे ॥३७॥ या कारणे अगस्त्यांनी । विद्यापीठे स्थापिली भारी । विद्यादान करी निर्धारि । संतोषानी लोकांते ॥३८॥ सागर प्राशूनी प्रकटवी परत । अगस्त्य जलस्वामी त्याकारणे । जलधारा प्रपात । सरोवर आणि जलस्थान । अगस्त्य स्वामी तयांचा ॥३९॥ अगस्त्य स्थाने अगणित । परि त्यातून विद्यार्जनार्थ विख्यात । त्यांना नाम आश्रम निश्चित । अगस्त्य कृपे झालेसे ॥४०॥ शिवतत्त्व, विष्णूतत्त्व, ब्रह्मतत्त्व । एकवटले अगस्त्यात । पंचतत्त्वे एकनिष्ठ । अगस्त्य ज्ञाने वर्तती ॥४१॥ या कारणे परमात्मतत्त्व आणि भूते अगणित । एकवटली अगस्त्य तत्त्वात । अद्वैत निष्पन्न निःशेष ॥४२॥ विद्याकलांचा स्वामी विनायक । थोरबंधू सखा थोर । अगस्त्य स्वयंपूर्ण सिध्द । विनायक प्रसारक ॥४३॥ म्हणवून अगस्त्यपीठे सर्वत्र । विश्वभर करिती विद्यादान । ब्रह्म, विष्णू, शिव आणि इंद्र । अगस्त्यांना सहाय्य करिती ॥४४॥ प्रत्यक्ष अगस्त्यांपासून । ऋषीगण स्वीकारिती ज्ञान । रामकृष्ण इंद्रादि देव अवतार । मार्गदर्शन घेती त्यांचे ॥४५॥ मानव करण्या सुस्थिर । स्थापित केली प्रवर गोत्रे । करुनी अतर्क्य लीला विधाने । माया स्थापित करावी ॥४६॥ अगस्त्यविद्या बहुविध । समस्त ऋषीत असे श्रेष्ठ । ब्रह्म मानसपुत्रात वरिष्ठ । ब्रह्मदेवे मानिले ॥४७॥ ऋषी गुरुकुले झाली अनेक । अवकाश , अंतरिक्ष, पृथ्वीवर । त्यांचे करण्या एकत्र विधान । ब्रह्मे व्यासा प्रेरिले ॥४८॥ विनायक, कार्तिकेय, नारद आणि अगस्त्य । करुनी विचार एकत्र । ब्रह्मदेवाते विनविती कौशल्य विचार । सर्व ज्ञान मेळवून प्रकटावे ॥४९॥ पाराशर पुत्र श्री व्यास । अगस्त्यांस पाराशराविषयी प्रीती विशेष । पाराशर माने अगस्त्यांस । सदगुरुत्व देऊनी ॥५०॥ पाराशर तेज अनन्वित । ते एकवटले व्यासांत । ब्रह्माज्ञा स्वीकारण्या समर्थ । व्यास तपस्या सामर्थ्ये ॥५१॥ अगस्त्यविद्या

परंपरा । अगस्त्ये सोपविली व्यासा । अद्वैत ज्ञानही तत्त्वता । अगस्त्य निवेदिती ॥५२॥ त्या कारणे सर्व गुरुकुले । आणि विविध विद्यापीठे । सोपविली अगस्त्ये । श्रीव्यासा ॥५३॥ श्री वेद निष्पत्ती नंतर । ऋषी विद्यापीठे एकवटत । व्यासपीठ होतसे विख्यात । श्रीनारद म्हणे ॥५४॥ प्रसन्न झाला विनायक । सहाय्य अगस्त्य, कार्तिकेय । नारद निवेदी व्यासास । यथा सहाय्य संकलना ॥५५॥ अगस्त्यादि वैदिक ऋषीवर । ब्रह्म मानसपुत्र प्रसिध्द । ब्रह्मे दिधले वेद व्यासास । या कारणे बोलती ॥५६॥ असो अगस्त्य कथा अति अद्भूत । परि पाहिजे चित्त शुध्द । अगस्त्य करिती लोककल्याण-कार्य । तपमग्न राहूनी ॥५७॥ ऐकावी अगस्त्य गोत्र कथा । होऊन सावधान चित्ता । कश्यपांनंतर विशाल गोत्रा । अगस्त्य करिती स्थापित ॥५८॥ देव दानव माया योगी । अगस्त्य अथर्वण महाप्रतापी । कार्य सदैव परोपकारी । देव दानव वरमले ॥५९॥ अगस्त्य गोत्र स्थापित होत । त्यातचि असावे ब्रह्म पुत्र । ब्रह्माज्ञा घेऊन कृत, पुलह, पौलस्त्य । गोत्री समाविष्ट होती ॥६०॥ उत्तरेत जन्मला खरा । दक्षिणेचा स्वामी झाला । उत्तर दक्षिण मध्य लोका । औदार्ये कवटाळी ॥६१॥ अगस्त्य स्वयंसिध्द महामुनी । गोत्रज प्रवर्तले कल्याण कर्मी । अजोड कार्य अगस्त्ये करुनी । विश्व आज्ञेत मिरविले ॥६२॥ परि अगस्त्य अनन्य भक्त । शिवतत्त्वामाजि नित्य रत । त्रिदेव होऊनी साक्षीभूत । त्यांच्या आज्ञे कार्य करी ॥६३॥ ऋषी गण करुनी कार्ये अद्भूती । मिरविले देव दानव मानवलोकी । बढीवार मिरविती स्वज्ञान वृत्ती । अगस्त्य राही गुप्त सदा ॥६४॥ सिध्दीविनायक, कार्तिकेय, ऋषीवर्य । द्यावे त्यांना श्रेय अपार । देवेंद्रासह सर्व देव । रक्षावे अगस्त्यांनी ॥६५॥ संकटे येता त्रिविध लोकी । अगस्त्याते शरणागती । विनाविलंब समन्वय राखिती । संकट हरपे तात्काळ ॥६६॥ अगस्त्ये सिध्द केली अथर्वविद्या । आकळूनी शक्ती माया । अगस्त्ये सिध्द केली युध्दविद्या । त्रिदेवा वश करुनी ॥६७॥ अगस्त्ये सिध्द केली कृषीविद्या । आकळून शिवतत्त्व पार्वती माता । वृषभासह चतुष्पादा । वश करविले कृषीलागी ॥६८॥ व्यवस्थापनविद्या । समाजविद्या, न्यायविद्या । सिध्द करुनी मानवविद्या । अगस्त्य साम्राज्य सांभाळी ॥६९॥ त्या कारणे गोत्र थोर । लोककल्याणकारक । देवकार्य अपरंपार ।

स्वार्थ सोडूनी करावे ॥७०॥ गोत्र स्वीकारिती, विस्तारिती अनेक । परि अगस्त्य तपस्या आधीन । विद्या व्यासंग आणि कल्याण । एवढेच ठावे त्यां ॥७१॥ त्रिदेवा कोणते गोत्र सांगा । सकळांसाठी पूर्ण करुणा । तैसा शिवतत्त्वरूप अगस्त्यराणा । मुक्त नित्य राही तो ॥७२॥ परमतत्त्व कौतुक पाही । त्रिदेव सर्व चिंता वाही । ब्रह्मा हो अस्वस्थ राही । मानवलोक स्थिरावया ॥७३॥ मर्त्य लोक महान खरा । परि सृष्टिभोक्ता कार्यतत्परा । जन्ममृत्यू फेरे अनिवार्य त्या । म्हणवूनी मुक्ती आवश्यक ॥७४॥ मृत्यूलोक अगस्त्ये व्यवस्थापिला । पर्जन्य अन्नयज्ञ ऋतुचक्रे नेमिला । परि आपण मुक्त राहिला । हे न मानवे ॥७५॥ अगस्त्य तरी प्रत्यक्ष तत्त्व । त्यास ना जन्ममृत्यू निश्चित । परि लोकस्थैर्यासाठी लौकिक । कौतुक करणे भाग त्या ॥७६॥ अगस्त्य मानवरूप धारी । परि अति उदास भोग कार्यी । उध्वरित योग स्वीकारी । सिध्द ऋषी मुनी प्रकटे ॥७७॥ परि मुनिलोकी साधण्या पुरुषार्थ । गृहस्थाश्रम आवश्यक । गोत्रज होऊन एकत्र । अगस्त्याते प्रार्थिती ॥७८॥ गोत्रज विनविती अगस्त्या । आपण न साधिता गृहस्थाश्रमा । गोत्र विनाशा जाईल तत्त्वता । मुक्ती मिळणे अशक्य ॥७९॥ अगस्त्य पाहती मृत स्वगोत्रजा । नरक लोकी गुंतती तत्त्वता । त्यांना नाही मुक्ती जाणा । असफल पिंडदान हो ॥८०॥ अगस्त्य निःसंतान असती । कैसे गोत्र स्थापिती । कैसी गोत्रजांना सद्गती । अगस्त्य मनी उमगले ॥८१॥ त्यांचा उध्दार करण्या जाण । अभिवचन दिधले स्वये होऊन । गृहस्थाश्रम स्वीकारण्याकारण । अगस्त्य सिध्द जाहले ॥८२॥ अगस्त्य शोधिती योग्य भार्या । अयोनी संभव शक्ती माया । परि न येई कोणी मना । व्यथित मनी निश्चित ॥८३॥ ब्रह्मदेवे नमुन सिध्द अगस्त्य । करी कन्यारत्न निर्माण । विविध जीवमात्रांचे सुअवयव मेळवून । स्वयंसिध्द सुलक्षणी ॥८४॥ कौंडिण्यपुर निवासी विदर्भ निमी राजा । पुण्यशील सत्वशील खासा । राज्ञी महापतिव्रता । त्यांसी संगोपनार्थ कन्या अर्पिली ॥८५॥ उभयतां सांभाळिली कन्या सुलक्षणा । नाव ठेविले लोपामुद्रा । लोपवूनी जीवमात्रांच्या मुद्रा । अलौकिक कन्या निर्मिली ॥८६॥ लळा लागला परोपरी । कन्या वाढे प्रतिदिनी । चंद्रकला सगुण सुलक्षणी । लाडकी कौंडिण्यपुरात ॥८७॥ चौदा विद्या चौसष्ट कला । उपजत तिशी

प्राप्त झाल्या । छंद तपश्चर्येचा लागला । महाशक्ती भासतसे ॥८८॥ उपवर झाली कन्या जाणून । गोत्रज विनविती अगस्त्यालागून । करावे आता पाणिग्रहण । गृहस्थाश्रम स्थापावा ॥८९॥ करण्या अभिवचन पूर्ती । दिव्यलिंगरूप अगस्त्य प्रकटती । रामटेकनगरे होय देवदाटी । पाहण्यासी कौतुक ॥९०॥ अगस्त्य आले योजून । कौंडिण्यपुरी दूत पाठवून । रामटेकी बोलावून । निमी राजे हेतु कळविला ॥९१॥ निमीराजा, महाराणी । पडले घोर विचारी । अगस्त्य सिध्द वृध्द योगी । कन्या अति सुकुमार ॥९२॥ द्यावी कैशी कन्या अगस्त्या । निर्माण कर्ता होय पिता । पित्यास नेमुनी कन्या भार्या । पाप घोर होतसे ॥९३॥ दोघे करिती विचार । लागला त्यांसी महाघोर । सिध्द लोपामुद्रा त्रिकालज्ञ । जाणूनी शांतवी मातापिता ॥९४॥ आपण पाळिले मला लडिवाळे । आपणचि मम मातापितरे । अगस्त्यांशी मला अपावे । नेमिले भार्या कर्मी ॥९५॥ हे तो संपूर्ण विधीलिखित । करण्या गोत्रज लोकोध्दार । अगस्त्य भार्या होणे अनिवार्य । शोक आवरावा ॥९६॥ पाहुनी लोपेचे सामंजस्य । निमीराजा म्हणे राज्ञेस । करवी विवाह मुहूर्त निश्चित । अगस्त्यांशी पाचारी ॥९७॥ आपण न देता कन्येस । अघोर पाप घडेल निश्चित । संतापूनी शापदग्ध । अगस्त्य करतील आपणा ॥९८॥ विवाह झाला कौंडिण्यपुरी । शुध्दिकरण विधी सिंधूतटी । निवासा आले काशीनगरी । गृहस्थाश्रम स्थापिला ॥९९॥ निवासी ठेवता पाऊल । वैराग्य उपजले अमोघ । तप करावे वाटे घोर । प्रपंच टाकूनी ॥१००॥ अगस्त्य म्हणती लोपामुद्रे । टाकुनी सर्व शृंगार भूषणे । ऋषी मुनी पत्नी त्वा व्हावे । वल्कले नेसूनी ॥१०१॥ लोपेलाही वैराग्य थोर । विसरली प्रपंच गृहस्थाश्रम । तपाचरणी होय कठोर । पति अनुगामिनी ॥१०२॥ अगस्त्य गेले विंध्यालागून । तप आचरिले अति उग्र । बारा हजार वर्षे गेली उलटून । लोपा तप आचरी काशीत ॥१०३॥ गोत्रज आले महामाता लोपेकडे । म्हणती आम्हाते सत्वर उध्दरावे । धरुनि गृहस्थाश्रम निधारे । उत्तराधिकारी निर्मावा ॥१०४॥ लोपामुद्रा काशीनिवासी । तप आरंभिले दृढ विश्वासी । प्रकटावे स्वामी गृहस्थाश्रमी । अभिवचन पूर्ण करण्या ॥१०५॥ ऐसी हजार वर्षे उलटली । प्रसन्न अगस्त्य प्रकटले गेही । स्वयंभूलिंग शिवस्वरूपी । काशी क्षेत्री अवधारा ॥१०६॥ परि वैराग्य

न जाये सत्वरी। अगस्त्य सेवा घडली परोपरी। सद्वर्तनी सुलक्षणा सुंदरी पाहूनी। अगस्त्य होत आकृष्ट ॥१०७॥ अगस्त्य करिती संभोगेच्छा। लोपामुद्रा होय लज्जिता। पुत्र प्राप्त्यर्थ स्वामी अधिकारा। पत्नीवरी पतिचा ॥१०८॥ परि पुन्हा वैराग्य पातले तात्काळे। लोपा अंतरी हिरमुसे। करी आवाहन पतिते। शृंगारपूर्ण वेल्हाळी ॥१०९॥ फलित झाली मनोकामना। अगस्त्य आतूर मीलना। पाहून क्षण योग्य पुरुषार्थ जोडण्या। लोपामुद्रा अटी घाली ॥११०॥ लोपा म्हणे नाथा देवा। आणावे महाल शृंगार अलंकारा। वस्त्रप्रावरणे आवश्यक आणा। राजवैभवासारखे ॥१११॥ अगस्त्य जाणती हेत। परि लौकिकी संयमी वर्तत। म्हणती मी सिध्द ऋषी मुनी विख्यात। दारिद्र्य स्वये स्वीकारी ॥११२॥ आपण आहात स्वयंसिध्द। आपणा न काही असाध्य। तप पणी लावावे केवळ। पुरुषार्थ साधावया ॥११३॥ तप न सांडता तीळभरी। प्रयत्न आवश्यक करी परी। पुरुषार्थ करण्या खरोखरी। प्रपंच असावा कल्याणकारी ॥११४॥ तपश्चर्या न स्वार्थासाठी। ती केवळ कल्याण- कारी। सृष्टी कल्याण साधण्यासाठी। मजसी नेमियेले ॥११५॥ लोपामुद्रा सती थोर। मनोमनी जाणले कौतुक। समर्पिले पति पायी सर्व। पतिव्रता सत्य ती ॥११६॥ अगस्त्य निघाले कर्तव्य साधण्या। पत्नी इच्छा पुरविण्या। अगस्त्य गेले राज्योराज्या। म्हणती द्रव्य द्यावे हो ॥११७॥ राजा धन देऊ लागता। अगस्त्य स्वये विचारिता। प्रजाकल्याणामधील धन तत्त्वता। न द्यावे आम्हाशी ॥११८॥ अतिरिक्त असल्या धन। त्यातील द्यावे आम्हाकारण। प्रजेसी पिडून दारुण। आम्ही न संतुष्ट होऊ ॥११९॥ राजे झाले कुंठीत। अत्यल्प देऊनी द्रव्य। म्हणती जावे बदामीस। इल्वल वातापी यांचेकडे ॥१२०॥ लोपामुद्रा अगस्त्य। जाणती सर्व भवितव्य। पृथ्वी करण्या शांत स्थिर। ऋषीगण रक्षावे ॥१२१॥ हाच धरुनी हेत मनात। अगस्त्य निघाले बदामीस। मार्गे इल्वल वातापी रहस्य। जाणवूनी घेतले ॥१२२॥ दोघे पूर्ण दुष्ट शक्ती। यज्ञ मोडिती ऋषी दंडिती। कपटवृत्ती भक्षिती। पुण्यपावन लोकांना ॥१२३॥ खाण्या ऋषीमुनी जाण। दोघे करिती कपट भयंकर। माया दावूनी विकल्प करवून। ऋषी नष्ट करिती ॥१२४॥ इल्वल करी वातापिते। मेष थोर पुष्ट उत्तमे। त्यास भक्षवी ऋषी मुनीते। उदराबाहेरी बोलवी

परत ॥१२५॥ ऐसे कित्येक ऋषी मारीले। देवा मानवा दंडिले। अगस्त्य म्हणती दैत्य मातले। नाश करणे आवश्यक ॥१२६॥ अगस्त्य जाहले सन्मुख। दैत्यवृत्ती करण्या दमन। दोघे करिती अती स्वागत। अगस्त्य दावी प्रसन्नता ॥१२७॥ इल्वल विचारिती आज्ञा। सेवा सादर व्हावी सर्वज्ञा। श्रीमंती शोभे अशी वस्त्रभूषणे द्या। अगस्त्य म्हणती ॥१२८॥ दोघा वाटली नामी संधी। सिध्द अतिशूर योद्धे अगस्त्यमुनी। दावून माया लीलया मानी। अगस्त्य वधावा ॥१२९॥ म्हणती आधी आतिथ्य घ्यावे। नंतर सत्कारा स्वीकारावे। हवे ते घेऊन जावे। सारे आपुले समजून ॥१३०॥ नित्याप्रमाणे मेष समीश भोजन। दिधले अगस्त्यालागून। सेवा करिता अति लाघव। अगस्त्य यथेच्छ जेवले ॥१३१॥ इल्वला विचारिती अगस्त्य। कोठे गेले वातापि पुनित। बोलवावे त्यां आम्हा समीप। आशिर्वचन घ्या उभयता ॥१३२॥ एव्हढ्यात येईल बंधू वातापि। आपण करावी मुखशुध्दी। उदरावरी हस्त फिरवी अगस्त्यमुनी। म्हणे वातापि पचविला ॥१३३॥ इल्वला न कळे अगस्त्य लीला। उच्चस्वरे बाहे वातापि बंधुराया। येईना सत्वरी म्हणूनी घाबरला। पुन्हा पुन्हा हाकारी ॥१३४॥ अगस्त्य म्हणे अरे इल्वला। माझे उदरी वातापि सामावला। आता इह जन्मी मुक्त झाला। तुम्ही जावे त्या मार्गे ॥१३५॥ आक्रमण केले इल्वलाने। बालीश वाटे अगस्त्याते। प्रगाढ योद्धा अगस्त्याने। मुष्टित नष्ट केले हो ॥१३६॥ योगबले करुन अगस्त्ये। लुटले ऐश्वर्य इल्वल वातापिचे। जे लुटले होते सुजनांचे। आश्रमी पातले अगस्त्य ॥१३७॥ अगस्त्यांची पचनक्रिया। सागर सामावे त्यांचे उदरा। तेथ इल्वल वातापि केवळ पाचोळा। कौतुक काय वर्णावे ॥१३८॥ या कथेचे स्मरण करुन। घेता प्रसाद अगस्त्यांचा नेमून। उदर दोष जाती पळून। स्वास्थ्य लाभतसे ॥१३९॥ असो कोणताही उदरस्थ रोग। अगस्त्यनामे फिरवूनी हस्त। कथा स्मरुनी निवांत। प्रचित आस्थे घ्यावी की ॥१४०॥ इल्वल वातापि नष्ट झाले। ऋषी सारे सुखरूप झाले। वातापिने ज्यास भेदिले। तेही तात्काळ अवतरले ॥१४१॥ देव ऋषीलोक आनंदला। मानवलोक अवघा सुखावला। त्राता धाता भेटला। अगस्त्यरूपे ॥१४२॥ आश्रमी आणून ऐश्वर्य। लोपामुद्रे सन्मुख ठेवत। लोपामुद्रा झाली प्रसन्न। परि अगस्त्या

वैराग्य आले की ॥१४३॥ लोपामुद्रा वचनबद्ध। पुत्रप्राप्तीसाठी उत्सुक। आवाहनी परोपरी अगस्त्य। परि अगस्त्य मानीना ॥१४४॥ म्हणती अगस्त्य मी सिध्द तपस्वी मुनी। सतत रहावे लोककल्याण कामी। त्यातची अति वृद्ध तू यौवन खाणी। तपस्या भंग करू नकोस ॥१४५॥ लोपामुद्रा समजावी परोपरी। संभोगासाठी उद्युक्त करी। तपभंग होणे नाही आश्वासी। आव्हान देई पुरुषा ॥१४६॥ अगस्त्यांनी दिला रुकार। झाले संभोगा तयार। परि विचारिती प्रश्न गहन। लोपा परिक्षे कारणे ॥१४७॥ तुला हवेत पुत्र किती कैसे। हजार, दश हजार वा आणिके। की त्यांच्या तुलने एकच सक्षेमे। सांग सुलक्षणे मजलागी ॥१४८॥ लोपामुद्रा तपस्वी सदाचारिणी। विचक्षण सुलक्षणी। एक पुत्र सहस्रावधी बरोबरी। ऐसा सुपुत्र मज द्यावा ॥१४९॥ अगस्त्य झाले संतुष्ट। दृढ करुनी पुत्रकामना पुष्ट। संभोग करिती आनंदोन्मिलीत। महामाता प्रसन्न होई ॥१५०॥ बीज धारणा होताक्षणी। अगस्त्य तपा गेले निघुनी। अलौकिक बीजाते धारण करुनी। लोपा आरंभी तपाते ॥१५१॥ तपश्चर्ये वर्षे अनेक। गेली उलटुनि नकळत। अगस्त्य गोत्रज धावती माते लागून। पुत्र दावून ब्रीद सांभाळी ॥१५२॥ महामाता प्रसूत झाली। जन्मतःच सर्व विद्या पारंगत तरी। दिव्य पुत्र प्रसवली। सिध्द ऋषी दृढस्यूत ॥१५३॥ अगस्त्यांचे तेज अमुप। अगस्त्य लोपामुद्रा पुत्र त्याहून सरस। अगस्त्य विद्ये परिपूर्ण। दुसरा अगस्त्य शिवात्मा ॥१५४॥ अगस्त्य विद्यापीठे सांभाळिली। गोत्रजांचा उध्दार करी। अपूर्व कर्तृत्व दावूनी। सप्तर्षी मान मिळविला ॥१५५॥ जन्मतःच अग्निरूप। यज्ञालागी अग्नीवाहक। त्याकारणे इमवाह। नाम त्यासी लाभले ॥१५६॥ शिवसिध्दांमध्ये जाण। दृढस्यूत ऋषी एक सिध्द। अगस्त्य म्हणूनीच संबोधिती जन। दृढस्यूत मिरविला ॥१५७॥ अगस्त्य विवाह कथा अति अद्भूत। वाचिता विवाह जुळती निर्विघ्न। संतती संपती दोन्ही पावती संपन्न। सुख भोगूनी तृप्त होती ॥१५८॥ प्रपंच आणि परमार्थ करावा। अभेद मनी ठेवावा। कर्म न सांडिता योजावा। तपमार्ग ॥१५९॥ निस्सीम श्रध्दा ठेवून। जे भक्त जाती शरण। त्यांचे पुत्र उपजत ज्ञान कौशल्ये निपुण। इहपरत्र सुख भोगिती ॥१६०॥ इति पंचम अध्याय पूर्ण। महामाता अगस्त्य विवाहाख्यान। पुरुषार्थ संपादण्यासाठी जाण। अगस्त्य आशिर्वाद

लाभे ॥१६१॥ वेद, पुराणे, महाकाव्ये। गाती महिमा अगस्त्य-लोपा विवाह प्रसंगे। येथ उपरती विशेष निवेदने। अगस्त्य आज्ञा ॥१६२ अध्याय वाचिता पौरुष प्राप्ती। तैसी गृहस्थी सुखप्राप्ती। तैसीच संतती सुख प्राप्ती। संकट हरुनी प्राप्त होय ॥१६३॥ अगस्त्ये जैसी निवेदिली कथा। तैसीच निवेदिली तत्वता। वाचिता सुख विश्रांती पहा। मिळेल निःसंशय ॥१६४॥ इति पंचमोऽध्याय समाप्त। ॐ देव, ऋषी मुनी सिध्द अगस्त्यार्पणमस्तु ॥ ॥ अस्तु। शुभम् भवतु। शुभम् भवतु ॥

पाचवा अध्याय समाप्त

अ. ६

॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ ॥ ॐ श्रीअगस्त्ये नमः ॥

ॐ परमात्मने नमः । ॐ श्रीसिद्धिविनायकायै नमः । ॐ श्रीअंबामातायै नमः । ॐ श्री सकल देवतायै नमः । ॐ देव, ऋषी, मुनी सिद्ध श्रीअगस्त्यायै नमः । अगस्त्य अलौकिक शक्तिमान । सकल सिद्धांचा शिरोमणी सिद्ध । शिवस्वरूप अलौकिक । जल, कृषी, आरोग्य, युद्धदेवता ॥१॥ शरण जावे अनन्य भावे । कृषीक्षेत्र सुफलित करावे । जल जीवन पावावे । आरोग्यासह शत्रूनिःपाता ॥२॥ मिळविण्यास युद्धकौशल्य । अगस्त्य देवता एकमेव । अगस्त्य यश देवता जाण । आयुधे मायासह साहय करी ॥३॥ दैवत अथर्वण महानिधी । अगस्त्य आहे जलस्वामी । पर्यावरण, ऋतुचक्र कृपा-स्वामी । एकमेव अगस्त्य ॥४॥ त्यासी जाता शरण । सकल अथर्वणविद्या जाण । कृषी, आरोग्य, युद्धविद्येसह । नीति-विद्या प्राप्त होई ॥५॥ अगस्त्य लोकभावन ऋषी । स्वये शिव प्रेरिला स्वरूप देऊनी । त्रिदेव, पंचतत्त्व शक्ती मिळूनी । निमित्तमात्र मित्रावरुण ॥६॥ असावी श्रद्धा अमाप । प्राप्त समये दैवत नाही अगस्त्यांसम । कलीयुगी स्थापण्या पुनर्जीवन । देव अगस्त्या शरण जा ॥७॥ हे ना मी पदरचे बोलत । मज करवी निवेदी शिवतत्त्व । प्राप्तकाले करुन एकमेव । अगस्त्य स्मरण तारेण ॥८॥ अगस्त्ये मेळवून इंद्रमरुता । स्थापिले पर्जन्यचक्र देखा । ऋतुचक्राचा अखंड फेरा । अगस्त्ये घडविलासे ॥९॥ अगस्त्ये प्राशून क्षीरसागरा । पुन्हा निर्मिले माघारा । अगस्त्य झाले स्वामी जलजीवना । सर्वार्थे सर्वसाक्षी ॥१०॥ अनेक जाहली सरोवरे । तैसे तलाव मनोहरे । स्वये पुत्रे मान-मानसे । त्यांसम जलकुंभ निर्मिले ॥११॥ अनेक ओघ परोपरी । भागिरथी आणण्या सहाय्य करी । गोदा, प्रवरा आणि कितीतरी । शिवप्रसादे निर्मिल्या ॥१२॥ स्वये निर्मुन कावेरी । दक्षिणभूमी जलसंपन्न केली । ताम्रपर्णीसह कितीतरी । स्वतः प्रवाह निर्मिले ॥१३॥ जेथ जल आहे जाण । तेथ अगस्त्यवास निश्चित । यालागी समस्त जगतात । अगस्त्य सत्त्व उजळले ॥१४॥ अगस्त्य

पृष्ठ क्र.
३९

अ. ६

जलदेवता सिद्ध । बांध, बंदस्ती, तलाव, पाट । विहिरी जलवाहिन्यादि सर्व । अगस्त्यपूजनी सिद्ध होती ॥१५॥ पूजीता अगस्त्य ऋषी सिद्ध । जल-देवता, जलचर प्रसन्न । वसुंधरा धारण करी जलकुंभ । सुखकारक सर्वाना ॥१६॥ अगस्त्य स्वये कुंभोज । त्याकारणे कुंभ होती पवित्र । अमृतजल सांभाळण्या सर्व । अगस्त्यरूप जाहले ॥१७॥ जलव्यवस्थापन समग्र । पर्जन्य व्यवस्थापन देख । स्वये करिती अगस्त्य । जीवनवाहक देव हा ॥१८॥ स्मरा स्मरा त्याते स्मरा । कुंभ स्थापून पूजन करा । अगस्त्य प्रकटती निर्धार । चिरंतन सांभाळी ॥१९॥ अगस्त्य यज्ञ करित सतत । सोमयाग अविरत जाण । यज्ञात भवती पर्जन्य । अगस्त्य नेमाने ॥२०॥ अगस्त्य शिवतत्त्वस्वरूप । शिव अवकाशरूप जाण । अवकाशी जीवन स्थापन । अगस्त्य रूपे ॥२१॥ जेथ जल-जीवन तेथ अगस्त्य । अगस्त्य तेथ जल निभ्रांत । सांभाळण्या जीवमात्र । शिवे अगस्त्य निर्मिले ॥२२॥ अन्न उपजवी कृषी क्षेत्र । अगस्त्य स्वये कृषी देव जाण । भूमी करण्या अन्नोत्पादक । अगस्त्य विद्या अवलंबिजे ॥२३॥ खोदन, ओढन, प्रेरण आणि सिंचन । अगस्त्याधीन हे श्रमजीवन । अगस्त्य स्वये कुदळ घेऊन । सहाय्य करी कृषीवला ॥२४॥ शिव पुसती अगस्त्याते । यज्ञकुंडी पशु हविश्य कैसे । इंद्र मरुत कलह मिषे । जीवन डळमळीत ॥२५॥ अगस्त्य म्हणती शिवतत्त्वा । कृषी जोडिता ऋषीतत्त्वा । ऋत्वीज होण्या कृषीक्षेत्रा । अपार श्रम होताती ॥२६॥ वधून पशू अन्न स्वीकारावे । आणि निवांत यज्ञकर्म करावे । भूक लागता पुन्हा वधावे । अति पुष्ट सुकुमार पाहोनी ॥२७॥ शिव म्हणती अगस्त्यांशी । उपाय कोणता सांगा आम्हाशी । पशू मानव दोन्ही जगती । जगवूनी एकमेका ॥२८॥ अगस्त्ये निवेदिले शिवा । तुम्ही करावी आज्ञा । वाहने व्हावी साधन रुपा । कृषी क्षेत्री ॥२९॥ त्यांकारणे जीव संरक्षित होती । कृषी कर्म सहज होती । परस्परा अवलंबिती । जीवन विद्या म्हणोनी ॥३०॥ शिवांनी करुनी विचार । आज्ञापिले सर्व देव । स्ववाहने व्हावी साधनरूप । मृत्यूलोकी कृषीकर्मा ॥३१॥ अगस्त्यांच्या यत्ने जाण । पशू झाले कृषीकर्मा साधन । हस्त, गर्दभ, खेचर, उंट । महिषा आणि वृषभ ॥३२॥ अगस्त्यांनी योजिले आणिक । नरपशू होतील कृषीकर्म साधन । नारीपशूंनी करावे माता कर्म । दुग्धोत्पादन सर्वांसाठी

पृष्ठ क्र.
४०

॥३३॥ कृषीकर्मा लागून पशुपालन। करु लागले नारीनर। अगस्त्ये नियमिले पालन तंत्र। कर्ण मुद्रा करवूनी ॥३४॥ हिंस्त्र श्वापदे न मानती। दैत्य भाव मिरवित्ती। अगस्त्य त्यांना योजित्ती। यज्ञ हविष्य म्हणवूनी ॥३५॥ दुर्बल चपल देखणी। परि ना उपयुक्त कृषी कर्मी। ती हविष्य भक्षी ठरली। यज्ञबली ॥३६॥ अगस्त्यांनी केले व्यवस्थापना। उपयुक्त लोकजीवना। परि अन्याय झाला पशू लोका। सर्व धावती शिवाकडे ॥३७॥ शिव सांगती अगस्त्याते। आपण सहाय्यभूत सर्वाते। परि हित पशूपक्षांचे। रक्षण करावे सुखी होण्या ॥३८॥ अगस्त्य म्हणती हिंस्त्र श्वापदे। वसतील केवळ अरण्याते। राखूनी जीवमात्राते। त्यांनी निवांत राहावे ॥३९॥ राखिता जीवमात्र। त्यांना मानतील देवस्वरूप। त्यांनाही देऊनी हवीर्भाव। मानव संतोषवित्ती ॥४०॥ परि करिता आगळिक। मानव शस्त्रे दंडित्ती। पौरुष दाविण्या अपार। छेद त्यांचा करतील ॥४१॥ त्यांसी आपण करावे आकलित। करुनी त्यांना वाहन स्वरूप। शक्ती कराव्या सुस्थापित। जीवलोक आनंदे ॥४२॥ कृषी जीवन करण्या सुखरूप। अगस्त्य व्यवस्थापन करित्ती जीवलोक। शिव मार्गदर्शनानुसार। जीवमात्र वर्तती ॥४३॥ पाहूनी अगस्त्यांचे कौतुक। ब्रह्म जाहले अति प्रसन्न। म्या निर्मिली सृष्टी जीवजात। त्वा सांभाळली खुबीने ॥४४॥ तव कर्मावर मी प्रसन्न। तुज मानिले मानसपुत्र। करावे वनस्पती व्यवस्थापन। सिध्दी ज्ञाने ॥४५॥ अगस्त्ये निर्मिल्या अगस्त्य वनस्पती। महापर्वत भेदून जगती। जीव आरोग्या अति उपयुक्त होती। औषधी म्हणवूनी ॥४६॥ अगस्त्ये मांडिला सोमयाग। यज्ञ सत्रे चालली अपार। दिव्य सोम करुनी सिध्द। सर्व देवां संतोषविले ॥४७॥ अवकाश आणि अंतरिक्ष देवता। पंचतत्त्वे, त्रिदेव संहिता। होती संतुष्ट सोम प्राशन करिता। याग हेतु कळवा म्हणती ॥४८॥ म्या कृषीविद्या सिध्द केली। पशुपालन कला दाखविली। वनस्पती लागी नेमिली। अरण्ये अनेक ॥४९॥ पृथ्वी करुनी संतुलित। पर्जन्य, जल केले व्यवस्थापित। नेमिलेले केले कर्म। परि चलना स्वीकारावे ॥५०॥ तथास्तु म्हणती पंचतत्त्वे। तथास्तु म्हणितले त्रिदेवे। धन्य धन्य म्हणती त्रिलोके। अगस्त्य कृषीदेवता ॥५१॥ जीवना स्थैर्य देण्यासाठी। गर्व, अहंकार, शोषण निवारण्यासाठी। दैत्यवृत्ती

संहारण्यासाठी। अगस्त्य युध्ददेवता ॥५२॥ यज्ञसत्रे साधण्या निर्वेध। करण्या विक्षेप दमन। हविष्य योजण्या सदैव। अगस्त्ये धनुर्विद्या प्रेरिली ॥५३॥ अगस्त्यापासूनी धनुर्विद्या। प्राप्त झाली ऋषीवरां। परंपरा राम, कृष्ण, पांडवा। नंतरही राखिली अगस्त्य कृपे ॥५४॥ अगस्त्य महा सिध्द। तैसेच विश्वविख्यात अथर्वण। धनुर्विद्या अनेक शक्तिन्वित। अगस्त्यांनी निर्मिली ॥५५॥ सर्पास्त्र, ब्रह्मशिरसास्त्र। अग्नीअस्त्र, अक्षयवेधअस्त्र। ऐसी अनेक अस्त्रं। अगस्त्ये योजिली ॥५६॥ युध्दी सहाय्य विप्लवेला। इंद्रादि देवदेवतांना। युध्दी राखिले राम, पांडवांना, शरणागतांना। अलौकिक धनुर्विद्या दाविली ॥५७॥ अगस्त्य जाणित्ती माया जाला। अगस्त्य जाणित्ती अथर्वण जादू क्रीडा। अगस्त्य जाणित्ती त्रिदेव शक्ती विद्या। युध्दी उपयुक्त परिपूर्ण ॥५८॥ अगस्त्य रोधित्ती शत्रू विघ्ना। अगस्त्य रोधित्ती हिंस्त्रश्वापदा। अगस्त्य रोधित्ती पर्वता, प्रवाहा। सिध्दी लीला साधूनी ॥५९॥ देव दानवांच्या युध्द समयी। अगस्त्य सहाय्य होती शरणागती। तत्त्वता सत् तत्त्व पाहूनी। अगस्त्य सहाय्य युध्दात ॥६०॥ सागरा प्राशिले अगस्त्ये। इंद्रमरुता आकळिले। सूर्यचंद्रशिवा सहाय्य केले। आकळूनी विंध्याला ॥६१॥ अगस्त्ये पर्वत कुदली फोडला। जलप्रवाह सर्वगत केला। विघ्नहर्ता म्हणूनी मान्य झाला। देव मानव ऋषी लोके ॥६२॥ अगस्त्य इंद्रियशक्ती अफाट। पचनशक्ती अति थोर। तापन, ताडन, छेदन, घर्षण शक्ती अमर्याद। युध्द करी यशदायी ॥६३॥ अगस्त्य आरोग्य देवता। पचवी सागरा सर्वथा। पचवी दुष्ट शक्ती संपूर्णा। उदर निकोप सांभाळी ॥६४॥ अगस्त्य उत्तम शल्य-चिकित्सक। आश्विनीकुमार आणि धन्वंतरी जाण। मैत्रीवश अगस्त्यांच्या सर्वार्थ। अगस्त्यासह कार्य करित्ती ॥६५॥ अगस्त्ये आणिले अमृत। अगस्त्ये रोधिले तीव्र विष। अगस्त्ये जोडून सर्व जीव। अलौकिक मुद्रा निर्मिली ॥६६॥ शरीर व्याधी निवारक। वातपित्तकफ संतुलक। मंत्रतंत्र सामर्थ्य अघाट। आरोग्यासाठी कृपाळू ॥६७॥ अगस्त्ये निर्मिले सिध्दयंत्र। अगस्त्ये निर्मिले सिध्दीतंत्र। अगस्त्ये निर्मिले सिध्दमंत्र। ब्रह्ममेखला योगाने ॥६८॥ पंचतत्त्व आज्ञे वर्तती। यथामती शस्त्र उपयोजती। सर्वशक्तीमान होती। शत्रूविनाश साधण्या ॥६९॥ युध्द निष्काम करित्ती। अद्वैत मंत्रा जागवित्ती।

देव, दानव, मानवांप्रती । कल्याण व्हावे एक ध्यास ॥७०॥ दुष्ट प्रवृत्ती निवारुनी । सत्प्रवृत्ती प्रकटवूनी । शांतविती सर्वा स्थापिती । सुख समृद्धी भोगावया ॥७१॥ अद्वैत आणि निष्काम कर्म । ही अगस्त्यतत्त्वे जाण । त्या कारणे उग्र परि लोकभावन । अगस्त्य प्रकटले युध्ददेव ॥७२॥ अगस्त्यांचा दरारा । त्रैलोक्यी असे जाण खरा । देवदानवमानवादी चराचरा । आदर भिती तें विषयी ॥७३॥ शोषक आणि शोषित । दोघे वंदिती अगस्त्यांप्रत । त्या कारणे समतोल पूर्ण । समाजातही रहातसे ॥७४॥ अगस्त्या सोमरस अतिप्रिय । स्वतः सोम सिध्द करित । सत्रे तेजस्वी रस अद्भूत । देव ऋषीवरा समर्पिती ॥७५॥ देव आणि दानवी । ऋषी आणि मानवी । अगस्त्य प्रिय सर्वालागूनी । सत्य शांतीप्रिय रक्षणकर्ता ॥७६॥ अगस्त्य तत् सत् ब्रह्म पूर्ण । साक्षात शिवतत्त्व जाण । या कारणे परमात्त्वतत्त्वी जाण । अद्वैत पाहतसे ॥७७॥ जी जी विद्या प्राप्त अगस्त्यास । ती ती ऋषीकुलां निवेदित । विद्यापीठे गुरुकुले स्थापूनी सर्वत्र । अगस्त्य विद्या प्रसारी ॥७८॥ अगस्त्यविद्या निखळ वेदान्त । वेदग्रथना पूर्वपासून । अगस्त्य निवेदिता अद्वैत आणि शिवतत्त्व । वेदही अनुसरला त्यासी ॥७९॥ अगस्त्य ऋषी, सिध्द, मुनी, देव । देवत्व स्थिरावे अगस्त्यात पूर्ण । मानवलोकी करी संचार । मानव बनूनी ॥८०॥ कुल गोत्र स्थापून सर्वत्र । अगस्त्य विद्येचा प्रचार करीत । अगस्त्य लोकदैवत जाण । मृत्यूलोकी ॥८१॥ अगस्त्य केवल त्रिकालज्ञ । भूत भविष्य वर्तमान । दैवी, पूर्णसिध्द, कवी, ऋषीवर । वेदे निरूपिला ॥८२॥ अगस्त्य विष्णूलक्ष्मी रूप । धन जोडावे कैसे कथित । होऊन उदास मात्र । धन विचारे वेच करी ॥८३॥ अगस्त्य अनुभवती शंकराचार्य । पूर्णसत्य शिवतत्त्व जाण । त्याचा करुनी अनुसार । जंबुद्विपी संचारी ॥८४॥ अगस्त्य अति श्रेष्ठ ऋषी । शापादपि शरादपि । परि अति उदार कीर्ति । शापमुक्त करीत सत्वर ॥८५॥ अगस्त्य केवळ शिवरूप । शांत उदार करुणापूर्ण । परि सत्यनिष्ठा चळता किंचित । अति उग्र रूप धरितसे ॥८६॥ अगस्त्ये दंडिले वातापि इल्वला । अगस्त्य शापिती मणिमता । भीमद्वारे दंडिला । कुबेर मुक्त केला की ॥८७॥ ताटका, मारिच भोगी अगस्त्य शाप । राक्षस होऊनी मिरवत । अगस्त्य शापे भामीनी जन्म । मृत्यूलोकी जाहला ॥८८॥ अगस्त्य शापे शुक होय राक्षस । वज्रद्रंष्ट्राचे कळता

कुटील । उःशाप देऊन उध्दरिला पूर्ण । श्रीराम दर्शने ॥८९॥ अगस्त्य भस्मिती दानव । अगस्त्य रक्षिती समस्त देव । शापशस्त्राचा वापर । दुष्टप्रवृत्ती निवारया ॥९०॥ अगस्त्य शापिले नहुषा । सर्प झाला पृथ्वीलोका । परि उःशाप देऊनी उध्दरिला । श्वेतही केला शापमुक्त ॥९१॥ अगस्त्य अथर्वविद्यापती । भूत, प्रेत, पिशाच्य संमंथ अशुभी । विनाश करण्या तंत्रशक्ती । अगस्त्यकृपे प्राप्त होई ॥९२॥ अशुभवेळा अशुभ योग । अगस्त्य कृपे दूर पळत । अगस्त्य तंत्रे नाश निश्चित । क्षणमात्री होतसे ॥९३॥ भानामती, करणी विद्या । असो काळी शक्ती माया । अगस्त्य देत प्रति शक्ति विद्या । दुष्ट विद्या निवारण्या ॥९४॥ भूतबाधा, प्रेतबाधा, शापबाधा, विषबाधा । अन्न पेय दोष अवघा । अगस्त्य स्मरणे जाय पुरता । अदृश्य होऊनी ॥९५॥ अगस्त्य विद्या मिळविण्यास । तपश्चर्या करावी कठोर । श्रध्दा ठेवावी अपार । अगस्त्य कृपा होतसे ॥९६॥ अगस्त्य विद्या लाभता झणी । होई सिध्द उदार कीर्ति । अगस्त्यकृपे उध्दारी सांभाळी । अलौकिकत्व लाभतसे ॥९७॥ अगस्त्य पर्यावरण व्यवस्थापक । पर्यावरण व्यवस्थापित । अगस्त्य पर्जन्ये स्थिरावत । इंद्रमरुता सांगून ॥९८॥ अगस्त्य - कृपे आरोग्य मिळे । अशुभ बाधा अवघी टळे । सुखशांती पूर्ण मिळे । प्रतिष्ठा प्राप्त होय समाजी ॥९९॥ अगस्त्यकृपे शत्रू नुरे । शापबाधा मावळे । अन्नधान्य संपत्ती लाभे । अगस्त्य कृपेने ॥१००॥ अगस्त्य - कृपे चतुष्पाद । मानवांच्या आज्ञेत वागत । पंचगव्ये विपूल । अगस्त्यकृपे मिळती की ॥१०१॥ पुत्रपौत्र मित्र लाभे । प्रपंच सुखरूप होये । शत्रू निःपात होत जाये । जावे शरण अगस्त्या ॥१०२॥ या अध्यायाचे वाचन । करिता मनी हेतु धरुन । निस्सीम भक्तिभावे करुन । हेतु सफल होतसे ॥१०३॥ इति सहावा अध्याय । अगस्त्य देवता ऐकतसे साक्ष । वाचक भोगी कृपा निश्चित । सुखी समृद्ध होतसे ॥१०४॥ हा ना केवळ कथा अध्याय । हे तर अगस्त्य स्तोत्र जाण । हे वाचता लक्ष देऊन । सर्व दोष संपती ॥१०५॥ करिता अध्यायाचे पठण । अगस्त्य विद्या अवगत होय । संसार संघर्ष सुलभ होय । अगस्त्य कृपेने ॥१०६॥ सर्व संकल्प सत्यते वदवून । अगस्त्य निवारिती सत्वर । अगस्त्य संचरे समस्त स्थानांवर । दृढ भावे प्रचित घ्यावी ॥१०७॥ वेद, शास्त्रे, पुराणे, महाकाव्ये । अगस्त्य महिमा गाती सप्रेमे । परि अगस्त्य करी

सरते पुरते । अगस्त्य महायोगी ॥१०८॥ येथ अगस्त्य आज्ञा वंदूनी । धरुनी डोई बोललो उत्तरी । परि न येथ माझे काही । अगस्त्य कृपे लिहितो की ॥१०९॥ जैसे अगस्त्यांनी आज्ञापिले । तैसेचि म्या प्रतिपादिले । लौकिकासाठी नाही लिहिले । अगस्त्य अलौकिक ॥११०॥ अगस्त्य साठवूनी मनात । अगस्त्य बोलीलो जनात । अगस्त्य वंदूनी घ्यावी प्रचित । श्री सिध्देश्वर साक्ष असे ॥१११॥ इति षष्ठोऽध्याय समाप्त ।

॥ ॐ श्री देव ऋषी, मुनी सिध्द अगस्त्यार्पणमस्तु ॥

अस्तु शुभम् भवतु । शुभम् भवतु । शुभम् भवतु ।

सहावा अध्याय समाप्त

अगस्त्य महात्म्य

॥ ॐ ॥

अध्याय सातवा

॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ ॥ ॐ श्रीअगस्त्ये नमः ॥

ॐ श्रीपरमात्मने नमः । ॐ श्रीगणेशाय नमः । ॐ श्रीसरस्वत्ये नमः । ॐ श्रीकुलस्वामिनी करवीर निवासीनी अंबामातायै नमः । ॐ श्रीसद्गुरवे नमः । ॐ श्री सकल देवता, ऋषीगणायै नमः । ॐ श्रीअगस्त्ये नमः ।

आता हा सप्तमोऽध्याय । अगस्त्य कथेचा कळसाध्याय । प्रत्यक्ष प्रकट होत अगस्त्य । भक्ता दर्शन द्यावया ॥१॥ अगस्त्य तरी परमात्माविष्कार । लौकिकी पाहता मित्रावरुणी पुत्र । मान-मानस सरोवरी प्रकट । शिवतत्त्व होतसे ॥२॥ अनंत अवकाशी कैवल्य शिवतत्त्व । तेथून स्पंदित अनंत अवकाश विश्व । विश्वी ब्रह्मांड देख । सूर्यासह प्रकटले ॥३॥ कौतुक करावया ब्रह्मांडी । परमकैवल्यतत्त्व प्रकटले शिवतत्त्वी । शिवतत्त्व प्रकटले विष्णूतत्त्वी । त्या पासून ब्रह्मतत्त्व ॥४॥ अस्तित्व भावना शिवतत्त्वी । अवकाश भावना शिवतत्त्वी । मायारूप अवघी सृष्टी । शिवतत्त्वी प्रकटली ॥५॥ आदि अंत शिवरूपात । मध्ये मायेचा खेळ देख । धारणातत्त्व श्रीविष्णूतत्त्वात । निमित्त होय परि ब्रह्मा ॥६॥ सृष्टिचक्र चालविण्यासाठी । भूतमात्र प्रकटविण्यासाठी । ब्रह्मे निर्मिला लोक ऋषी । मानसपुत्र ब्रह्माचे ॥७॥ परि अगस्त्यतत्त्व याहून भिन्न । शिवतत्त्वापासून स्वयंसिध्द । शिवरूप साक्षात केवल । प्रकट मानसी जाहले ॥८॥ त्रिदेवे सोपविले कार्य । तपस्वी, विरागी, सिध्द ऋषी मुनीवर । अगस्त्य झाले कार्यान्वित । परमतत्त्व पुन्हा पुन्हा प्रकटे ॥९॥ वाटे प्रकटला गभस्ती । वाटे प्रकटला प्रत्यक्ष अग्नी । वाटे प्रकटले वायू-जल तत्त्व दोन्ही । पृथ्वीतत्त्व सांभाळण्या ॥१०॥ ब्रह्मे कल्पिली सृष्टिलीला । शिवपार्वती अगम्य क्रीडा । ती क्रीडा पेलण्या समर्थ झाला । अगस्त्य अवतार ॥११॥ मान, मान्दार्य, कुम्भोज । नामे केवळ निमित्त । परि माया पर्वत, मेघ भेदून । शिवपार्वती क्रीडा प्रदर्शी ॥१२॥ येथवरी महिमा अगस्त्यांचा । अलौकिक कार्यातुनी प्रकटला । दैवी मानवी आविष्कारिला । प्रत्यक्ष तत्त्व मुर्त होय ॥१३॥ देवेंद्रे प्रेरिले

अगस्त्य तत्त्व । निमित्त होऊन स्वये स्पष्ट । त्रिदेवांचे घेऊन सहाय्य । पंचतत्त्वा आव्हानी ॥१४॥ ब्रह्मे निर्मिला देवलोक । ऋषीलोक मृत्यूलोक । दानव, मानव, जीवमात्र । परि संघर्ष दाटला ॥१५॥ हा संघर्ष थांबवूनी सृष्टि व्यवस्थापित करण्या । अग्नी, सूर्य, मरुत, इंद्र, विष्णू, ब्रह्म, प्रत्यक्ष शिवा । पार्वती, लक्ष्मी, सरस्वतीमाता । सर्व शक्ती एकवटल्या ॥१६॥ मित्रावरुणी झाले निमित्त । इंद्र नेमुनी उर्वशीस । सर्व शक्ती प्रकटविण्यास । प्रेरक केवळ शिवतत्त्व ॥१७॥ शिवे निर्मिले सिध्दिविनायक । कार्तिकेय स्कंद महा- विख्यात । प्रत्यक्ष शक्तिमाता झाली कार्यान्वित । विष्णूलक्ष्मी सांभाळी ॥१८॥ या शिव सिध्द यंत्र पंचायतनास । प्रकटवूनी सृष्टि व्यवस्थापनास । सिध्द केले शिवे प्रकट । विविध शक्ती एकवटूनी ॥१९॥ अगस्त्य सिध्द शिरोमणी । आदिनाथ सिध्दशक्ती । गणेशासह सिध्दी प्रकटवूनी । स्थापन करिती सप्रेमे ॥२०॥ असमतोल झाला पर्यावरणे । विश्व विचलित झाले तेणे । ऋतुचक्रादि व्यवस्थापन डळमळे । मानवी क्रियांमुळे देखा ॥२१॥ मानवे ओढवला सर्वनाश । दानववृत्ती दाखविला विशेष । संघर्ष पेटला अंतरबाह्य । अगस्त्य शरण आवश्यक ॥२२॥ लाखो वर्षे उलटली । अगस्त्य सूक्ष्मरूप धारण करी । विद्या वेदमय झाली । विद्यापीठे विरामली ॥२३॥ विश्वात अगस्त्यांची स्थाने । जेथे जल तेथे निभ्रांत माने । परि अकोले प्रवरातीरी विश्रामे । अगस्त्यांचा नित्यवास ॥२४॥ अनन्यभावे शरण जावे । अगस्त्य शक्ती प्रकटेल निधारे । अगस्त्ये कथिले साक्षात्कारे । श्रीसिध्देश्वर साक्षी ॥२५॥ त्या कारणे हा अगस्त्य महिमा । सप्तर्षी विलीन होऊन अगस्त्यां । चारी दिशा दर्शन करण्या । अगस्त्य अढळ त्या योगे ॥२६॥ सप्तर्षींची अवघी शक्ती । एकवटली अगस्त्यरूपी । म्हणून सप्तअध्यायी एकवटली । अवघी शक्ती विलोका ॥२७॥ तामिळनाडु नाड देशात । नाडी म्हणती सिध्दास । भगवान अगस्त्य सिध्द शिरोमणी देख । भगवान मानिती ॥२८॥ श्रीपुण्णदहीसर, श्रीताळागीय, श्रीमच्छमुनीसह षोडश सिध्दमुनी । त्यात श्रीतैरअम्मर, श्रीकरुउरार, श्रीपाम्बाट्टी सित्तरमुनी । श्रीपोरक्कर, श्री पुदम्बैसित्तर, श्रीरामदेववर मुनी । अगस्त्याते पूजिती ॥२९॥ श्रीपोहर, श्रीपंगनेर, श्रीतमिळमुनी । श्री पुलस्त्येर, श्रीपुसमुलर, श्रीसत्यैनादर, श्रीसिबॉकिय्यर । ऐसे मुनी । अगस्त्यमार्गे

जाताती ॥३०॥ ऐसा सिध्दांचा बढीवार । चौ-चांशी सिध्द म्हणती देख । नाथ नामे घोषित । सर्व सिध्द सर्वस्थळी ॥३१॥ श्रीसिध्देश्वरापासून । सर्व सिध्द दीक्षित जाण । सिध्दी शक्ती प्राप्त पुरस्कार । लोककल्याण साधिती ॥३२॥ तीच परंपरा सर्वत्र । शाखा झाल्या अनेक । परि सकल सिध्दांचा शिरोमणी सिध्द । अगस्त्य नामे ओळखावा ॥३३॥ दशदिशा आश्रम, स्थान तपस्या स्थान । अगस्त्यविद्या प्रसृत तेथून । सत्कार्य यश साधण्या लागून । अगस्त्य परंपरा आली ही ॥३४॥ वर्तमानी अगस्त्य नित्य । सूक्ष्मरूपे वास करीत । सर्वस्थानी कार्यरत । सूक्ष्म शक्तीरूप ते ॥३५॥ साक्षात्कारी स्थान मात्र । अकोले आश्रम निश्चित । प्रत्यक्ष घ्यावी भावे प्रचित । आश्रमी जाऊन या ॥३६॥ काशी निवासी अगस्त्य । लोपामुद्रेसह तपस्या करीत । शिवकार्यास वाहून घेत । स्थान महात्म्य श्रेष्ठ असे ॥३७॥ रुद्रप्रयागावरी अगस्त्यमुनी परिसर । अगस्त्य आश्रम विख्यात । मंदाकिनी तीरावर । उत्तरदिशे राज्य करी ॥३८॥ पोथियैल पर्वतावरी वाळूम पुण्यमूर्ती । अगस्त्यपट्टीसमिप ताम्रपर्णी । प्रपात उगम दिशा सांभाळीती । दक्षिण अगस्त्यमुनी ॥३९॥ वंगदेशे महागंगातटी । अथर्वविद्या जादूगिरी प्रसारी । तेणे जाहली प्रसिध्द लोकी । महाकाली कोलकत्तेवाली ॥४०॥ कुरुक्षेत्री विलोका । सरस्वती तीरी देखा । पेहवाग्रामे अगस्त्य आश्रमा । गोत्रज पिंडदाने उध्दरती ॥४१॥ प्रभास, हटकेश्वर, पुष्कर । ही स्थाने विख्यात । येथून दिशा पश्चिम । अगस्त्य सांभाळिती ॥४२॥ कैलास मानससरोवरी । हिमालयाभीतरी । शिवसन्निध निश्चिती । अगस्त्य आज्ञांकित शिवांचा ॥४३॥ नर्मदा किनारी अगस्त्येश्वर । महानदी अगतीयाणपल्ली प्रसिध्द । कावेरी अगस्त्य पत्नी देख । अनुगमिली अगस्त्य कार्ये ॥४४॥ सिंधुनदिवरी जाण । अगस्त्य लोपामुद्रा विवाहोत्तर संशोधन । पुढे काशी क्षेत्री रहिवास पूर्ण । वैदर्भि असे श्वशूर गृह ॥४५॥ अगस्त्य लोके निवास करिती । गोत्रजा सांभाळिती । अहंकार नष्ट करिती । दैत्यपणा घालवून ॥४६॥ आग्नेय आशिया आणि सप्तखंडी । प्रवाहांच्या उगमस्थानी । अगस्त्य शक्ती प्रकटोनी । सागर पूर्ववत केला ॥४७॥ ऐसी असंख्य स्थाने असती । सूक्ष्मरूपे अगस्त्य संचार करिती । भ्रमंती त्यांची त्रैलोक्यात निश्चिती । पर्यावरण रक्षण्या ॥४८॥ अवकाशी अगस्त्य तारा । स्वर्ग देव

लोक, ग्रहलोक सांभाळण्या। विश्वावरी पसरी करुणा। अगस्त्य महासिध्द ॥४९॥ स्थाने सर्व महान। प्रचित येई सर्वा नित्य। परि त्यांत अति महात्म्ये करुन। प्रवरा गोदा परिसर तो ॥५०॥ इगतपुरी हे अपभ्रष्ट रूप। अगस्त्यपुरीचे जाण निश्चित। या समस्त परिसरास। गोदा प्रवरा पुनित करिती ॥५१॥ हा प्रदेश चिरंतन अगस्त्य स्थान। येथे युगे तपश्चर्या करिती अगस्त्य। प्रसाद विद्या प्रेरिती नित्य। अनन्य भक्ती भक्तांची ॥५२॥ पर्यावरण, कृषीविद्या। येथून अगस्त्ये प्रेरिल्या। आरोग्य विद्या विकसित केल्या। येथ अगस्त्यांनी ॥५३॥ प्रवरा गोदा सन्निध। अगस्त्यांची नित्य प्रचित। परि पाहिजे निष्ठा स्थिर। भक्त अंतरंगात ॥५४॥ काळओघे कलियुग। निष्ठा, श्रध्दा झाली शंकित। वितर्क प्रसवे नित्य। अगस्त्य गुप्त होती की ॥५५॥ परि श्रध्दा जागवी या। शंका फे डून शरण आल्या। अगस्त्य जागृत लोककल्याणा। निःसंशय जाणावे ॥५६॥ परिसरी ब्रह्मगिरी, पंचवटी, अनकाई। रत्नगड, ढोकेश्वर, अकोले, गोदाग्राम आणि नेवासी। अगस्त्य त्रिकाल संचरती। दैनंदिन कार्ये येथून ॥५७॥ त्यांतील अकोले ग्रामात। अगस्त्ये स्थापिले सिध्देश्वर पंचायतन। स्थापिला शक्तिशाली आश्रम। युगे कार्य साधावया ॥५८॥ प्रवरा अमृतवाहिनी। गोदा पवित्र लोक जननी। या दोहींच्या सन्निधानी। अगस्त्य विद्या सहज ॥५९॥ म्हणून परिसराचे महिमान। अकोले अगस्ती आश्रम। सर्वश्रेष्ठ सर्व स्थानाहून। अगस्त्य शिवसिध्दरूप येथे असती ॥६०॥ सिध्द तप करिती लोककल्याणासाठी। परि याचकाने जावे सिध्दापाशी। तरीच सिध्द शक्ती प्रकटे निश्चिती। त्रिशक्ती रूपात ॥६१॥ अगस्त्य संचरती दशदिशा। महाशक्ती गवसे महाकाशा। परि अकोले ग्रामी चेतवूनी अगस्त्या। प्रत्यक्ष कार्य साधावे ॥६२॥ अगस्त्य प्रार्थनी शिवा। मागितले अमृतवाहिनी तीरा। तैसी गोदावरी पुण्यपवित्रा। सहाय्यभूत कार्यात ॥६३॥ अगस्त्ये येथे निभ्रांत। स्थापित केले अगस्त्य यंत्र। स्वतः सकल शक्तींसह। येथ तपाचरण करिती ॥६४॥ या स्थलाचे महिमान। एकमेवाद्वितीय जाण। त्रैलोक्यातून देव, ऋषी, दानव, मानव। कृपा मागण्या येताती ॥६५॥ अमृतवाहिनी प्रवरा आणि दक्षिणगंगा गोदावरी। दोन्ही मिळती उरोउरी। प्रवरासंगम क्षेत्री। अगस्त्य सिध्द शक्ती देतसे ॥६६॥ या कारणे

अगस्त्याश्रमापासून। संगम क्षेत्रापर्यंत जाण। मुळा, प्रवरा, गोदा त्रिवेणी संगम। अगस्त्य क्षेत्र जाणीजे ॥६७॥ अगस्त्य दुर्ग अग्नीआई पर्वती। अगस्त्य तपाचरण करी। सर्व सिध्दांना संज्ञापन करी। आपल्या योगबलाने ॥६८॥ ऐसे हे अगस्त्यपुरी क्षेत्र। मैलोगणती विस्तीर्ण। परि या क्षेत्राचे केंद्र जाण। अकोले सिध्देश्वरी अगस्त्याश्रम ॥६९॥ रत्नगड महानिधी। नेवास निवासनिधी। शिवे निर्मिली अमृतवाहिनी। अगस्त्य प्रार्थना मानून ॥७०॥ त्या कारणे हे क्षेत्र। अलौकिक आणि पवित्र। अमृतमिषे समस्त लोक। अगस्त्य भेटी येतात ॥७१॥ या क्षेत्री अगस्त्य पूजा फळ। सर्वाधिक जाण निरंतर। हेतु पाहिजे लोककल्याणकारक। आश्रमी प्रचिती येईल ॥७२॥ अगस्त्य देव, सिध्द। ऋषी, मुनी, मानव। कार्य साधण्या शिवतत्त्व आज्ञांकित। सर्वशक्ती सहाय्य सर्वदा ॥७३॥ अगस्त्ये प्रेरिली सुक्ते। वेदमंत्र अतिपवित्रे। अगस्त्ये रचिली यंत्रे। शक्ती प्रकटावया ॥७४॥ अगस्त्ये सिध्द केल्या औषधी। सिध्द शल्यचिकित्सा विधी। महाविष ना टिके समोरी। अगस्त्य नाम उच्चारता ॥७५॥ अगस्त्ये पर्यावरण पर्जन्य। स्थापित करुनी नियमित। जल व्यवस्थापन केले सुस्थित। कृषीवला आणि पशुपक्षा ॥७६॥ अगस्त्य अहंकार संहारक। दुष्टवृत्ती विदारक। शोषण अवघे संपवित। कृपापूर्वक महायोगे ॥७७॥ म्हणून प्रत्यक्ष परमात्वतत्त्व। त्रिदेव आणि पंचतत्त्व। अवकाश अंतरिक्ष आणि ग्रह स्थिर। समस्त अगस्त्या विनविती ॥७८॥ अगस्त्य सर्वाभूती नम्र। सर्वासाठी असे मित्र। परि अशुभ, अहंकार, शोषणालागी उग्र। तिसरा नेत्र शिवाचा ॥७९॥ म्हणून अगस्त्या शरण जाता। विनम्र शुचिभूत व्हावे सर्वथा। काहीही असो मन्तव्य हृदया। स्पष्ट सादर करावे ॥८०॥ इंद्र अगस्त्य अद्वैत मैत्री। सर्वश्रुत असे चांगली। शिव पिता अगस्तिशी। शिवे कथिले सर्वांना ॥८१॥ सप्त ऋषींना घेऊन। यमा सहाय्य अगस्त्य ऋषीगण। यम अगस्त्या अनन्य शरण। अगस्त्य अविनाशी ॥८२॥ परशुराम जाई अगस्त्यांकडे। क्षत्रीय रक्तपाताचे प्रायश्चित्त मागे। अगस्त्यांच्या मार्गदर्शने। तो ही पुनित जाहला ॥८३॥ रावणाचा नासण्या अहंकार। स्वगोत्री असुनी रावण। श्रीरामाशी करी मार्गदर्शन। प्रत्यक्ष सहाय्य करी ॥८४॥ रावण करीत असता अपहरण। अगस्त्ये जटायुशी प्रेरुन। कौतुक दाविले सर्वालागून। भविष्य

अगस्त्या ज्ञात की ॥८५॥ अगस्त्य आणि हनुमान । गुरुशिष्य, बंधु मैत्र । दोघे शिवरूप असूनी पूर्ण । लोकबंध विष्णूसहाय्यक ॥८६॥ द्रोण कृष्ण बलराम । अगस्त्याकडून उपदेश घेऊन । विचरण करिती व्यवहार । परोपरीचा ॥८७॥ वाल्मिक आणि व्यास । महाकाव्य पुराणे रचयिते खास । ते ही वंदिती अगस्त्यास । अगस्त्य त्यांना सहाय्य करी ॥८८॥ ऋग्वेद बोले अगस्त्य । ऋषिरुद्रः नृष प्रशस्तः । मानवरूपे करी पौरोहित्य । खेल राजा सहाय्य करी ॥८९॥ खेल पत्नी विश्वलेचा । मोडीला पाय स्वर्णमयी जोडीला । अश्विनी सहाय्यभूत केला । उभी युध्दाकारणे ॥९०॥ रामायण सांगे लोकांस । एष लोकार्चितः साधुर्हिते नित्यं रतः सताम् । स्कंदपुराणी अगस्त्य वर्णन । लोकसंरक्षण द्योतः ॥९१॥ लोकहेतोर्दयार्द्रस्य धिमताश्चिंततोमुहा । चिरकाल तपसा तोषितो भुज्जनार्दनः । ब्रह्मांड पुराणे वर्णन केले अपार । लोकसंतारकः वायूपुराण म्हणे ॥९२॥ सर्वभूत हिते रतः । त्वं लोकानां गतिः । त्व न सत्राता विधाता च लोकानां लोकभावनः । महाभारती वर्णिले ॥९३॥ ब्राह्मणग्रंथ म्हणती शांतीप्रिय । उपनिषद म्हणती अगस्त्या । विद्या व्यासंगी तज्ज गुरुवर्या । अगस्त्य ऋषी ॥९४॥ अगस्त्य म्हणजे द्रष्टा, ऋषी । पुरोहित, कवी यज्ञ यजमानही । सामन रचना करुनी संगीत विवरी । जादुगर तो अथर्वण ॥९५॥ उग्र तपस्वी महामती । निवेदक तत्त्वचिंतक कुशल शिष्टाई । शक्तीशाली धनुर्धारी । योगी मायाजाल निर्माता ॥९६॥ अगस्त्ये केली तीर्थाटने । अवकाश प्रसविले त्याने । स्थापिली सिध्दी विद्यास्थाने । सर्वत्र महातेजस्वी ॥९७॥ अगस्त्य व्यवस्थापी पर्यावरण, पर्जन्य । तैसे व्यवस्थापिती लोकजीवन । वसाहतीही वसवी नवीन । सर्वांसाठी ॥९८॥ ऐसा सर्वज्ञ सर्वसाक्षी । सिध्द, ऋषीमुनी योगी अगस्ती । प्रशस्तीला महाभारतोत्तरकाली । वेद विद्या व्यासंगे ॥९९॥ शंकराचार्ये घेतले आशिर्वचन । अद्वैत मार्ग संशोधून । शिवतत्त्वा जंबुद्विपी विस्तारून । अगस्त्य विद्या प्रसारली ॥१००॥ चंद्रगुप्त, चालुक्यादी यादवांसहित । पांड्यादि सर्व लोकसमुदाय । दक्षिण भूमी लोकजीवन । विशेष अगस्त्याते पूजिती ॥१०१॥ अगस्त्ये शिवशक्ती सिध्द केली । लोकां सुखदायक प्रशंसिली । यंत्र मंत्र तंत्रे प्रसारिली । मनोवांछा पुरविण्या ॥१०२॥ आता एका अकोले अगस्त्यपूर ग्रामी । अमृतवाहिनी

तीरी आश्रमी । राम पांडवांनंतर राजमार्गीनी । प्रत्यक्ष भेटी घेतल्या ॥१०३॥ यादवकाली निधीनिवासी । अगस्त्ये प्रेरिले ज्ञानराजासी । सूचित केले मोहनीराजासी । नारदासी श्रेय दिधले ॥१०४॥ मोहनीराज महालया । अद्वैत कथिले ज्ञानराया । कृष्णमुखीचा वेदान्त गाया । नारद साक्षी झाले की ॥१०५॥ शिवस्वरूप शिवछत्रपती । जटायूतीर्थ, पट्टागडावरुनी येती । अकोले आश्रमी भेट घेती । शिवस्वरूप अगस्त्यांची ॥१०६॥ प्रेरिले अगस्त्यांनी । लोकभावन कार्यालागी । शिवे शिवरूपा स्मरुनी । शिवास्पद राज्य स्थापिले ॥१०७॥ पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी । त्र्यंबक प्रांताधिपती । अगस्त्य परिसर देखुनी निगुती । अगस्त्यांना प्रार्थिती ॥१०८॥ अगस्त्यांते स्मरुन । जलव्यवस्थापनालागून । संपत्ती ओती भरभरुन । घाट विहीरी बांधीलया ॥१०९॥ अगस्त्य विश्वदेवता । परि अकोले ग्रामी क्षेत्रीय देवता । क्षेत्र-लोक भांडिती व्यवहार प्रपंच करता । अगस्त्य कृपे निवारी ॥११०॥ क्षेत्रीय आणि व्यापक । दुःख संकटे आणि परआक्रमण । सांकडे घालता अगस्त्याकारण । अगस्त्य अवघे निवारी ॥१११॥ असो दुःख लौकिक वा पारलौकिक । भौतिक, आधिभौतिक । व्याधी भयंकर ग्रहपीडेसहित । ग्रंथ वाचने निवारीती ॥११२॥ अगस्त्य विश्ववंद्य देवता । अनेक रूपे अनेक देशा । लिंगरूपे प्रकटले देखा । शिवस्वरूप होऊनी ॥११३॥ अकोले ग्रामी अगस्त्याश्रमात । अगस्त्य येती शिष्यांसहित । ऋषीबंधु येती अनेक । ऋषीवल वसती या स्थानी ॥११४॥ हिमालय, विंध्य, पोथियिल । सातपुडा गिरनार शिखरे गणिली थोर । सहयगिरी प्रत्यक्ष शिववर । अगस्त्यपुरी भूषवी ॥११५॥ या स्थानाचा महिमा अपार । हे क्षेत्र नित्य शुध्द पवित्र । येथ न बाधिती कोणते दोष । प्रत्येक क्षण मंगल ॥११६॥ येथे मागता जे काही । श्रध्दा ठेवूनी अगस्त्यांठायी । विसंबे निभ्रांत पाही । हेतू शुध्द पाहिजे ॥११७॥ हा कळसाध्याय सर्वसिध्द । अगस्त्य महाशक्ती प्रकटे प्रत्यक्ष । त्यांच्या कृपे सर्व सिध्दी प्रसन्न । कार्य सफल होतसे ॥११८॥ श्रीविनायक, विष्णू, शिवशक्तीसह । सहाय्य होती अगस्त्यकृपेसह । प्रत्यक्ष ब्रह्म निवारी अशुभ । विधीलिखित सावरे ॥११९॥ रावरंक अवघे समान । भूतमात्र येता शरण । अगस्त्य प्रकटून अशुभ निवारण । स्वये स्वहस्ते करिती ॥१२०॥ विसर पडला लोकांप्रती ।

विस्थापित व्यवस्थापन करिती। दानववृत्ती निर्धारिती। ब्रह्मतत्त्व विसरले ॥१२१॥ पुनर्व्यवस्थापित करण्या पर्यावरण। जलप्रणाली आशयघन। ऋतुचक्रा करण्या नियमन। अगस्त्यांना प्रार्थावे ॥१२२॥ परमात्मतत्त्व त्रिदेव। देव, ऋषी, मुनी, सिध्द। जरी असती चिरंतन। लौकिकी आवाहन आवश्यक ॥१२३॥ या कारणे सर्वांनी। आवाहन करावे सिध्द गुरु अगस्त्यांशी। अनन्य भावे शरण जाऊनी। सुखरूप जीवन करावे ॥१२४॥ हे न मी बोलत। अगस्त्ये निवेदिले तेच निवेदित। या संवादा प्रत्यक्ष साक्ष। शिवतत्त्व सिध्देश्वर ॥१२५॥ आता ग्रंथाची अवतरणिका। स्मरण व्हावा अगस्त्य महिमा। प्रकटावी विद्याशक्तीसिध्दी पताका। कार्य सिध्दी करण्यास ॥१२६॥ प्रथमाध्यायी अगस्त्य जन्मकथा। अद्भूत करणी परमतत्त्व करविता। मित्रावरुणी उर्वशेय पुत्र कुम्भोज। दीपून पाहे त्रैलोक्य ॥१२७॥ मान कुम्भे उद्भवला। म्हणून तो मान झाला। मान, मानस, मान्य वहिला। सकळ लोका कारणे ॥१२८॥ मान्दार क्षेत्री जन्म झाला। म्हणूनी मान्दार्य नाम त्याला। परि पार्वती निरोपिला। अगस्त्य कर्तृत्व संपन्न ॥१२९॥ ऐसी अगस्त्य जन्मकथा। दिव्य पुत्र लाभाकरिता। वाचता ऐकता अति श्रद्धा युक्ता। दिव्य पुत्रप्राप्ती होय ॥१३०॥ द्वितीयाध्यायी इंद्र मरुत संघर्ष कथा। मध्यस्थी करुनी ऋषी अगस्त्या। अमोघ वाक्पटुत्वे तत्त्वता। संघर्ष अवघा नष्ट करी ॥१३१॥ शत्रू- भाव निवारुनी केले मित्र। सृष्टिचक्र केले नियमित। पर्जन्य, शीत, उष्ण चक्रे करुन। अगस्त्य महा समन्वयक ॥१३२॥ अध्याय अद्भूत वाचता। शत्रूही मित्र होय तत्त्वता। वैर संघर्ष विसरुन अवघा। शांती प्राप्त होतसे ॥१३३॥ तृतीयाध्यायी कथा सुरस। समुद्रप्राशन, नहुष गर्वहरण। अमृतमंथन, अमृतवाहिनी अवतीर्ण। कथा परोपरी ॥१३४॥ संकटे निवारण्यास। शत्रू गर्व नासण्यास। सुखसमृद्धी भोगण्यास। कथा वाचता कृपा होई ॥१३५॥ चतुर्थाध्यायी शिवपार्वती विवाहकथा। उत्तर दक्षिण समतोल कर्ता। अगस्त्य कार्यसिध्दी तत्परता। अनुभवा येतसे ॥१३६॥ विंध्य दुराग्रह दूर करुन। सृष्टि समतोल राखिली पूर्ण। कावेरी उत्पन्न करुन। जल व्यवस्थापन केले ॥१३७॥ प्रपंची व्यवहारी परमार्थी। कृषीक्षेत्री आणि अन्य क्षेत्री। राखण्या सुव्यवस्था समतोल स्थिती। अध्याय वाचिता कृपा होय ॥१३८॥ पंचमाध्यायी वर्णिली

अगस्त्यविद्या। अगस्त्य स्थान आश्रम पवित्रा। अगस्त्य सिध्द गोत्र स्थापिता। वर्णिलासे ॥१३९॥ अगस्त्य लोपामुद्रा विवाहकथा। अलौकिक गोत्र रक्षण्या। निर्मिली वरिली अगस्त्ये लोपा। दृढस्यूत जन्मला स्वयंसिध्द ॥१४०॥ उध्दरिले गोत्रज। विद्या प्रसार झाला अपार। स्थिरावले लोकजीवन। पुरुषार्थ साधला ॥१४१॥ पुरुषार्थ साधण्या निर्विध्न। गृहस्थाश्रम होण्या सफल। पुत्रप्राप्ती, विद्याप्राप्ती जाण। कृपा होय अगस्त्यांची ॥१४२॥ षष्ठाध्यायी अगस्त्य वर्णन। कैसा देव शक्ती कवण। कैसा स्वामी कार्यप्रवण। मानव उपकारक अद्वितीय ॥१४३॥ दैवताचे पूजन करिता। अनन्य भावे शरण जाता। होई अलौकिक सिध्दी समृद्धी प्राप्त तत्त्वता। अगस्त्य कृपे सुख भोगी ॥१४४॥ अगस्त्यांचे व्यवस्थापन। भूलोकी जीवमात्रा उपयुक्त जाण। सांप्रतकाली जीवन विस्कळीत। दुःख संकटे भेडसाविती ॥१४५॥ त्यांशी निवारण्या जाण। एक अगस्त्य सिध्द उपकारक जाण। करुनी त्यांसी आवाहन। परोपरी सुख भोगावे ॥१४६॥ अध्यायी कथिले अगस्त्य महात्म्य। गुण लौकिक, विद्या लौकिक। तत्त्वज्ञान आणि परंपरा श्रेष्ठ। अगस्त्य आवाहन साधण्या ॥१४७॥ करण्या पर्यावरण शुध्दी। निवारण्या भयानक कृष्णकृती। साधण्या कृषीजीवन समृद्धी। षष्ठाध्याय वाचावा ॥१४८॥ कळसाध्यायी अगस्त्य महिमा। अकोले अगस्त्यपूर क्षेत्र महिमा। अगस्त्य विद्या, कार्य महिमा। वर्णिला साकल्ये ॥१४९॥ अगस्त्य केवळ परमतत्त्व। ऋषी, तपस्वी, योगी, मुनी, सिध्द, देवरूप। लोककल्याणार्थ योजून शाश्वत। शिवे कौतुक साधले ॥१५०॥ हे प्रत्यक्ष तत्त्व येथ वसे। पुनः लोकहितार्थ तळमळत असे। ब्रह्मतत्त्व अगस्त्यरूपे। आवाहनावे अनन्या ॥१५१॥ हे प्रेरण्या समस्तलोकी। अगस्त्ये निरोपिले मजलागी। क्षेत्र-पुत्र, अमृत - वाहिनी पुत्र म्हणूनी। हाती धरिले मज गमे ॥१५२॥ मी विनवी आपणा लागून। जावे अगस्त्यांना शरण। राखावे समस्त जीवन। जीव सुखा कारणे ॥१५३॥ परि या मानिता थोतांड। किंवा मानिता ढोंग जाण। अगस्त्य कोपतील दारुण। म्हणूनी विनम्र जाहलो ॥१५४॥ मनुजा प्रेरिले देवांनी। मानव विचरे दानव करणी। होऊनी उन्मत्त स्वजीवनी। स्वघात करिती सर्वथा ॥१५५॥ याकरिता जे मला ज्ञात झाले। नम्रपणे कथन केले। अगस्त्य आज्ञे आपणा प्रेरिले।

कर्ता करविता अगस्त्य ॥१५६॥ आता सर्व संशय फेडूनी। सिध्द व्हावे जीवन उध्दरणी। हाती असून चिंतामणी। अंध न व्हावे सर्वथा ॥१५७॥ अमृत आले हातात। विष म्हणूनी भिरकावीत। दैवे लाभूनी कर्म नेत। ऐसे न घडो येथ की ॥१५८॥ या ग्रंथाची पारायण पध्दती। सुलभ व्हावी सर्वासाठी। म्हणून उदार करुणामूर्ती अगस्ती। यंत्र तंत्र कर्मकांड सांडिती ॥१५९॥ कालभैरव आणि महाकाली। शिवपार्वतीरुपे वश अगस्त्यांलागूनी। शिव प्रत्यक्ष सांडुनी सिध्द कठोर कर्मी। सुलभ सर्वा होत असे ॥१६०॥ या ग्रंथाचे वाचन। आबालवृध्द स्त्रीपुरुषजन। सांडुनी धर्म, पंथ, मार्ग, जात मर्यादा जाण। मुक्त सर्वासाठी हो ॥१६१॥ तिथी, वार, नक्षत्र, मास, वर्ष। काळ वेळ न या बाधित। कारण शिवतत्त्व सर्वत्र सर्वकाळ। सहाय्य सर्वा आनंदे ॥१६२॥ मात्र वाचक मन हवे अति शुध्द। वृत्ती हवी अनन्य पूर्ण। हेतू स्पष्ट कल्याणकारक। अगस्त्य सन्मुख व्हा निःशंक ॥१६३॥ शरीर करावे शुचिर्भूत। वस्त्र असावे शुचिर्भूत। स्थल ही करावे शुचिर्भूत। अगस्त्य महिमा वाचण्या ॥१६४॥ असावी मनी निःशंक फलाशा। सन्मुख मांडण्या अगस्त्या। संकल्प स्वमनी करुनी सर्वथा। प्रतिमा स्थापन करावी ॥१६५॥ संकल्प, प्रतिमा स्थापन। प्रतिमा, ग्रंथ पूजन। स्वहस्ते करावे आपण। यथामती सर्वशक्ती ॥१६६॥ मृत्तिका अथवा ताम्र शुभकलश घ्यावा। प्राप्त सुजले भरावा। अगस्त्य वा आम्रपर्णे वा ऋतुकालोद्भव पर्णे सजवावा। सुगंधी नटवावा सुंदर ॥१६७॥ धान्य मिश्रीत मृत्तिकासनी। स्थापित करावा शुभकलश नामी। सन्मुख त्या बैसूनी। पूजारंभ करावा ॥१६८॥ कुंभामध्ये घालावे ऋतुकालोद्भव फल वा सुपारी फल। कुंभावरी स्थापावे ताम्हन वा पर्णपात्र। त्यावरी पसरुनी धान्यासन। अगस्त्य प्रतिमा स्थापावी ॥१६९॥ अगस्त्य मुद्रा म्हणजे शिवलिंग। करावे मृत्तिकेचे वा वालुकेचे जाण। भोवती सप्तर्षी, लोपामुद्रा, नवग्रह। दिक्पाल, कालभैरव, सिध्देश्वर, काली स्थापावे ॥१७०॥ पार्वती, नारद, कार्तिकेय, इंद्र, मरुत। अग्नी, सूर्य, चंद्र, मित्रावरुण। विष्णू, लक्ष्मी, सरस्वती, ब्रह्म, उर्वशी, वृषभ, सोम स्थापून। श्री गणेश स्वतंत्रासनी स्थापावा ॥१७१॥ प्रतिमा मांडाव्या सुपारीच्या वा वालुका खडयांच्या। करुनी शुचिर्भूत साच्या। पंचगव्ये फलपुष्प ऋतुकालोद्भवा। पूजन

मनोभावे करावे ॥१७२॥ प्रथम श्रीगणेश पूजन। अग्नीपूजन। अगस्त्यादि सर्व प्रतिमा पूजन। नंतर ग्रंथपूजन करावे ॥१७३॥ अनन्य भावे निःशंक होऊन। पुष्पे फले अर्पून। संकल्पपूर्वक पूजन करून। ग्रंथ वाचन करावे ॥१७४॥ प्रतिमेसमोर ठेवावा अग्नी। मृत्तिका कुंभ भरोवी। ऋतुकालोद्भव समिधा, घृत, कर्पूर अर्पुनी। अग्नीपूजन करावे ॥१७५॥ सोमरस वा दुग्ध। निविदावे सन्मुख ठेवून। मनोभावे वंदन करून। अर्चनही करावे ॥१७६॥ आरंभी कुलदेवता ग्रामदेवता वंदून। श्री गुरु, माता, पिता, प्रियजन। अभिवंदुन घ्यावे आशिर्वचन। गोमाताही वंदावी ॥१७७॥ पूजेनंतर ग्रंथवाचन करावे। उच्च मधुर शुध्द स्वरे। उच्चारण स्पष्ट शुध्द असावे। सामगायना सम हो ॥१७८॥ ग्रंथ श्रवणा पाचारावे प्रिय जन। यथामती उत्सव करावा जाण। सोमरस, दुग्धादि उत्तेजक पेय देऊन। सर्वा तोषवावे ॥१७९॥ पारायण करावे एकासनी। शक्ती नसल्या त्रिसत्री वा त्रिदिनी। तीन, तीन, एक या क्रमांनी। वाचन करावे ॥१८०॥ प्रसाद भोजन घालावे यथाशक्ती। तांदूळ अथवा प्राप्त धान्यी। संतोषावे सकलजनी। पशुपक्षांही द्यावे ॥१८१॥ प्रसाद नैवेद्य अर्पावा जलासी। कृषी क्षेत्री आणि इष्टदेवता लागुनी। नंतर सेवावा स्वोदरी। इष्ट प्राप्तीसाठी हो ॥१८२॥ फलप्राप्तीस न व्हावे उतावीळ। न शंका करावी तिळभर। यथाक्षणी फळ लाभेल निःसंशय। सिध्देश्वर साक्षी असती ॥१८३॥ ॐ ऋषी, मुनी, सिध्द, योगी, मुनी, भगवान अगस्त्ये आज्ञापिले। तेच सर्व आपणा निवेदिले। पदरचे ना तिळमात्र घातले। साक्षी श्रीसिध्देश्वर होती ॥१८४॥ मूळ शिवतत्त्व जाण। कल्याणार्थ प्रकटले अगस्त्यरुप होऊन। त्रिदेव पंचतत्त्वादि शक्ती एकवटून। परि विसर आम्हा पडिला की ॥१८५॥ आता जाऊ अनन्य शरण। मूळ तत्त्वालागून। झाले असल्या अधिक उण। श्रीअगस्त्य सांभाळिती ॥१८६॥ वाचिता ग्रंथ आली निद्रा। करावी लागे वेग विसर्जना। विक्षेप आला अन्य कारणा। अगस्त्ये क्षमा करावी ॥१८७॥ अक्षर चुकले गळाले। लक्ष केव्हा विचलित झाले। अगस्त्ये प्रेमभावे सांभाळावे। कृपाळूवे ॥१८८॥ अगस्त्य शापादपि शरादपि। परि आम्हासाठी मातृरुपी। आम्ही आलो शरण चरणी। अनन्यपणे ॥१८९॥ परमतत्त्व आणि देव ऋषी। व्रती तपस्वी, सिध्द, नाथ, महामुनी। मानव सर्व लोक

मिळूनी। कृपा झाली वाचावया ॥१९०॥ झाले अगस्त्य प्रसन्न। हे श्रेय आपणालागून। एक अगस्त्य त्राता होऊन।
आम्हा सर्वा सांभाळी ॥१९१॥ वेद,पुराणे,महाकाव्ये। गाती महिमा अपार वैभवे। मात्र म्या बोलिलो अधिकउणे।
अगस्त्यांच्या आज्ञेने ॥१९२॥ पदरचे ना घातले। जे सांगितले तेचि लिहिले। ते सर्व अगस्त्यां अर्पण केले। माझे ना
काही राहिले ॥१९३॥ इति सप्तमोऽध्याय समाप्त। ॐ देव, ऋषी, मुनी, सिध्द, भगवान अगस्त्यार्पणमस्तु। अस्तु। शुभम्
भवतु। शुभम् भवतु। शुभम् भवतु।

अध्याय ७ वा समाप्त
अगस्त्य महात्म्य समाप्त

- ॐ श्री देव, ऋषी, मुनी, सिध्द अगस्ती महाराजांची आरती -

जय देव जय देव, जय जय शिवरूपा। हो अगस्ती मुनिवरा। तुमच्या सुक्त प्रतापे, तुमच्या सिध्दी प्रतापे। सृष्टी
सुखरूपा ॥ जय देव ॥ धृ ॥ इंद्रा मरुता तुम्ही मैत्री घडवूनी। स्थापियले ऋतुचक्र नित्य नेमूनी। सिध्दी अथर्वयोगे
सागर प्राशुनी। देवा रक्षियले असुरापासूनी ॥१॥ जयदेव ॥ विंध्या विनम्र करवूनी, शशिसूर्या रक्षिले। पोथियिली गिरी
बैसूनी, हिमगिरी राखिले। तोलूनी पृथ्वीतलाशी शिवगिरिजा बांधिले। नहुषा दंडुनी, इंद्रपद राखिले ॥२॥ जयदेव ॥
गंगाभागिरथी आणण्या सहाय्य करूनी। सुजला सुफला केली पूर्वोत्तर भूमी। नमविला शुरपदम अहंकार वारूनी।
दक्षिण भू सजला होई कावेरी वरूनी ॥३॥ जयदेव ॥ लोपामुद्रा वरूनी गोत्रज तारिले। वातापि पचवूनि पुरुषार्था
दाविले। धनुर्विद्या योजुनि सत्या राखिले। अथर्वविद्येयोगे, आरोग्या रक्षिले ॥४॥ जयदेव ॥ अमृतसरिता, गौतमी, गोदा
पवित्रा। ताम्रपर्णी निर्मुनी दावी कौतुका। अद्वैतामृत वर्षुनी जागवी शिवतत्त्वा। दंडुनि मनमय दैत्या, रक्षिसी जीवमात्रा ॥५॥
जयदेव ॥ अतिउग्रा आणि उदारा तू योगीराणा। जाणूनी भाव मनींचा दे प्रसाद कृपा। तव शक्ती प्रतापे देशी, जल,
दारा, पुत्रा। पशुधन कृषीधन रक्षिसी। रक्षिसी तव दासा ॥६॥ जयदेव ॥ अगस्त्यपुरी राहसी चिर सूक्ष्म रूपी। राखिसी
समस्त विश्वा दुरिते वारूनी। आलो चरणा शरणा अनन्यभावानी। त्राही विनवी अनिल। मनिषा पुरवूनी ॥७॥ जयदेव
॥ ॐ ऋषीमुनीवराय विद्महे सिध्ददेवाय धिमही तन्नो अगस्त्य प्रचोदयात।

